

LAISVĖ

ŠIAME NUMERYJE:

- **KARTŲ IR GRUPIŲ DIALOGO KELIU**
Dr. Adolfas Damušis
- **DIDŽIOJI LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS ATSAKOMYBĖ**
Juozas Kojelis
- **DIALOGAS REZOLIUCIJŲ TEMA**
Dr. Petras Pamataitis
- **TELEVIZIJOS IR RADIO PANAUDOJIMAS KOVOJE
DEL LIETUVOS LAISVĖS**
Kun. Kazimieras Pugevičius
- **DVIEJŲ KARTŲ SUSIDŪRIMAS TIES PATRIOTINIŲ
MITŲ PALIKIMU**
Jurgis Glianda
- **KETURI ŠIŲ LAIKŲ LIETUVOS DIDVYRIAI**
Julius Vidzgiris
- **LAISVŲJŲ IR PAVERGTŲJŲ LIETUVIŲ
DARBAI IR ŽYGLIAI**
(Plati darbų ir įvykių apžvalga)

• • •

PASEKIME DR. PETRO ŽEMAIČIO PAVYZDŽIU!

LIETUVIŲ FRONTO
BIČIULIŲ JAV-BIŲ IR
KANADOS CENTRO
VALDYBA

VYTAUTAS GALVYDIS
Pirmininkas
1806 South 48th Court
Cicero, Illinois 60650

VITA BALEIŠYTĖ
Sekretorė
5649 South Paulina Street
Chicago, Illinois 60636

• • •

“*I Laisvę*” žurnalas išeis reguliariai, tris kartus į metus. Leidėjų noras yra, kad šis žurnalas būtų vienas iš puikiausių visais atžvilgiais laisvojo pasaulio lietuviuose. Visi tie, kurie tik gali, prašomi prijungti prie prenumeratos mokescio ir auką šiam politikos žurnalui paremti ir tobulinti. Dr. Petras Žemaitis (Plymouth, Michigan) pirmasis atsiliepė, “įsakydamas” savo “War Department” (žmonai Laimai) išrašyti 50 dol. čekį virš minėtam tikslui. Visi kviečiami pasekti dr. Petro Žemaičio pavyzdžiu, skirdami šiam tikslui didesnes ar mažesnes pinigines aukas. Visos aukos siųstinos “*I Laisvę*” administratoriui:

Prenumeratos kaina (JAV-se ir Kanadoje): \$5.00 metams; kituose kraštuose — \$3.00 metams. Atskiuro numerio kaina \$2.00.

Mr. Aleksas Kulnys
1510 East Merced Avenue
West Covina, California 91790

Dėkui!

Leidėjai

Užsisakykite “*I Laisvę*” patys, paraginkite visus pažįstamus šį politikos žurnalą užsisakyti!

- * “*I Laisvę*” žurnalas išeis reguliariai, — tris kartus per metus. Šiais metais bus išleisti dar du numeriai: vienas — birželio mėnesį, o kitas — spalio mėnesį.
- * Dar šiandien pasiųskite prenumeratos mokestį “*I Laisvę*” administratoriui. Prenumeratos mokestis (JAV-se ir Kanadoje) \$5.00 metams; kituose kraštuose — \$3.00 metams. Paraginkite visus savo pažįstamus (savo vietovėje ir kitur) šį politikos žurnalą užsiprenumeruoti.
- * “*I Laisvę*” žurnalo administracijos reikalus sutiko tvarkyti bičiulis Aleksas Kulnys, iš profesijos inžinierius-chemikas. Visais “*I Laisvę*” administracijos reikalais rašyti: Mr. Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Avenue, West Covina, California 91790.

KU biblioteka

LEONARDAS VALIUKAS

Redaktorius / Editor
Post Office Box 77048
Los Angeles, Calif. 90007

FELIKSAS KUDIRKA

Kalbos taisytojas /
Language stylist

ALEKSAS KULNYS

Administratorius /
Circulation Manager
1510 East Merced Avenue
West Covina, Calif. 91790

LIETUVIŲ FRONTO
BICIULIŲ VYRIAUSIOJI
TARYBA / BOARD OF
DIRECTORS OF THE
FRIENDS OF THE
LITHUANIAN FRONT

DR. ADOLFAS DAMUŠIS

Pirmininkas / Chairman of
the Board of Directors
8050 Hartwell
Detroit, Michigan 48228

DR. KAZYS AMBROZAITIS

Chesterton, Indiana

KUN. VIKTORAS DABUŠIS

Paterson, New Jersey

DR. PETRAS KISIELIUS

Cicero, Illinois

DR. ANTANAS KLIMAS

Rochester, New York

DR. VYTAUTAS

MAJAUSKAS

Detroit, Michigan

PILYPAS NARUTIS

Chicago, Illinois

DR. PRANAS PADALIS

Detroit, Michigan

LEVAS PRAPUOLENIS

Chicago, Illinois

LEONARDAS VALIUKAS

Los Angeles, California

TURINYS

Laiškai redaktoriui	2
“Į Laisvę” įžanginiai	4
Laiko reikalavimai: Kartų ir grupių dialogo keliu	8
Dr. Adolfas Damušis	
Aktyvieji frontininkai: — Stasys Barzdukas ir Dr. Antanas Razma	10
Didžioji Lietuvių Bendruomenės atsako- mybė	12
Juozas Kojelis	
Dialogas rezoliucijų tema	24
Dr. Petras Pamataitis	
Televizijos ir radijo panaudojimas kovoje dėl Lietuvos laisvės	29
Kun. Kazimieras Pugevičius	
Dviejų kartų susidūrimas ties patriotinių mitų palikimu	33
Jurgis Gliauda	
Kraujo liudijimas sukakčių šviesoje: Ke- turi šių laikų Lietuvos didvyriai	44
Julius Vidzgiris	

**LAISVŲJŲ IR PAVERGŲJŲ LIETUVIŲ
DARBAI IR ŽYGLIAI**

* Pavergtojoje Lietuvoje	58
* Laisvinimo veiksniai ir jų darbai	61
* Lietuvos bylos klausimas laisvųjų tautų tarpe	65
* Tautinės drausmės klausimas	68
* Lietuvių Fronto Bičiulių gretose	71
* Naujos knygos	77
* Laisvųjų darbai kovoje dėl Lietuvos laisvės	79
* Bičiuliai kūryboje, veikloje ir gyvenime	80

“Į LAISVĘ”, Lietuvių Fronto Bičiulių ketur-
mėnesinis politikos žurnalas.

“Į LAISVĘ” (TOWARD FREEDOM), Lithu-
anian magazine of politics, published three
times a year by the Friends of the Lithuanian
Front.

* Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde,
slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia
ir redakcijos nuomonę.

* Citatų kalba netaisoma. .

Kas akcentuotina "Į Laisvę" žurnale

* Apsiribokite daugiau politiniais arba kultūropolitiniais straipsniais. Nevenkite ir stipriau pasisakyti, ypač principiniais klausimais. Geriausios dabarties temos, tačiau, jei svarbios, gali būti ir praeities. Būkite drąsūs, bet nepikti.

Aloyzas Baronas

Chicago, Illinois

* Straipsniai neturėtų būti išžėsti, keliamaus klausimais turėtų būti suglaustai ir aiškiai pasisakoma. Kova dėl Lietuvos laisvės ir lietuvių jaunimo gelbėjimas nuo nutaatimo turėtų būti svarbiausi žurnalo uždaviniai. Labai svarbu stipriai atsikirsti prieš okupanto ar jo kolaborantų peršamą bendradarbiavimą.

Dr. Antanas Valiuškis

Portland, Maine

* Daugiau kondensuotų politinių straipsnių, turinčių ryšio su Lietuvos ir kitų komunistų pavergtųjų tautų laisve. Palaikykite gyvas mūsų tautos laisvės apraiškas. Istorinė perspektyvoj nagrinėkite mūsų dabarties ir ateities planus. Nepolemizuokite.

Edmundas Arbas

Santa Monica, California

* Šis žurnalas galėtų skelbti medžiagą apie faktinę padėtį Lietuvoje (tikrus, neornamentuotus faktus, metines apžvalgas, kaip iki šiol); informuoti, kas rašoma Pabaltijo kraštų klausimu įvairių kraštų žurnaluose; informuoti apie mokslinius Lietuvos tyrinėjimus; na, ir nagrinėti mūsų politines "problemas".

Leonardas Dambriūnas

Brentwood, Maryland

* Mažiausiai rūpintis, ką kiti negerai daro, kuo daugiau tiesti gairių Lietuvos laisvinimui iš komunistinės vergijos. Jei tik jaunimas ką gero daro Lietuvos laisvinimo darbe, nepasigailėti jam gero žodžio.

Pilypas Narutis

Chicago, Illinois

* Konkrečių darbų puoselėjimui raskite kiek galima daugiau vietos. Tuščiai nesiginčykite. Tačiau tam tikrų asmenų aferos turėtų būti užfiksuotos, kaip medžiaga istorijai. Ta medžiaga turėtų būti nemeluota, nepagražinta, dokumentuota. Paliktumėm puikų indėlį nefrizuotai istorijai. Aktualieji Lietuvos laisvinimo klausimai (VLIK-o darbai, Rezoliucijoms Remti Komiteto žygiai, ALT-bos veikla ir kit.) turėtų rasti tinkamą vietą šiame žurnale. Ir LB klausimai neturėtų būti svetimi "Į Laisvę" žurnalui.

Vacys Rociūnas

Cleveland, Ohio

* Norėčiau, kad žurnalas "Į Laisvę" ugdytų lietuvuose tautinį sąmoningumą, organizuotumą ir kovingumą dėl Lietuvos laisvės; kad įtaigotų bei remtų pozityvius konkrečius planus visose lietuviškojo gyvenimo srityse; kad objektyviai informuotų apie gyvenimą Lietuvoje ir išsivijoje; kad kritiškai vertintų faktus bei idėjas, pasireiškiančias lietuvių spaudoje ir gyvenime; kad žurnale atsispindėtų ryškus, pulsuojujantis lietuvių gyvenimas su perspektyva ateitin.

Stasys Rudys

Michigan City, Indiana

* "Į Laisvę" žurnalas turėtų grįžti prie politinių - visuomeninių temų, — tos rūšies įvykių vertinimo, problemų analizavimo. Atsibokite nuo literatūrinės, ypač beletristinės dalies. Nekonkuruokite su kitais žurnalais toje srityje. Turėkite stiprų skyrių gimtojo krašto temomis. Europos kraštų politinių įvykių ir problemų nagrinėjimas papildytų mūsų tą trūkumą žinių, kurių negauname amerikiečių spaudoje. Jau seniau buvo keliami mintis, kad "Į Laisvę" žurnalas, sekdamas amerikiečių žurnalais — "man of the year", įsivestų tradiciją išskirti "šių metų darbuotojui" (vyrui). Tai duotų progos vienu ar keliais straipsniais paaanalizuoti mūsų veiklos barus ir žmones.

Viktoras Naudžius

Chicago, Illinois

* Manau, jog reikia viename žurnale koncentruoti visą informacinę medžiagą apie dabartinį gyvenimą Lietuvoje iš visų prieinamų šaltinių, nes kol kas tokia informacija labai padrika. Taip pat būtų naudinga žinoti, kaip veikia ir organi-

zuoja kitos pavergtos tautos (jų metodai, priemonės). Verta būtų irgi vienoj vietoj turėti JAV-bių veiksmų žygius, pareiškimus mūsų reikalui.

Česlovas Grincevičius

Cicero, Illinois

* Žurnalas turėtų būti aukšto akademinio lygio. Bandyti rasti naujų būdų ir priemonių Lietuvos laisvinimo kovoje. Informuokite apie įdomesnius įvykius krašte. Rašant apie lietuvių organizacijas laisvajame pasaulyje (VLIK-ą, ALT-bą ir k.), nesiversti tik kritika, bet ieškoti konkrečių būdų jų veiklai pagyventi ar nukreipti tinkama linkme.

Vladas Palubinskas

Cleveland, Ohio

* Žurnalas buvo puikus ir iki šiolei: nekeistinas nei turinio nei formato atžvilgiu. Nagrinėkite aktualesnius mūsų gyvenimo klausimus.

Viktoras Vaitkus

Waterbury, Connecticut

Laiškai redaktoriui gali būti parašyti ir slapyvardžiu, bet tuo atveju reikia duoti redakcijai ir savo tikrą vardą ir pavardę. Skaitytajai kviečiami pasisakyti žurnale keliamais ir kitais aktualiais mūsų klausimais. Įdomesnius skaitytojū pasisakymus vienu ar kitu klausimu žurnalas paskelbs. Visi laiškai redaktoriui adresuotini: "Į Laisvę", Post Office Box 77048, Los Angeles, California 90007.

AMERIKOS LIETUVIŲ ATSAKOMYBĖ

Kovoje dėl Lietuvos laisvės JAV-bių lietuviai yra labiausiai atsakingi, todėl mums reikia stiprios, kūrybingos ir dinamiškos Amerikos lietuvių politinės vadovybės. Jei kas buvo galima padaryti, o nebuvo padaryta, istorija kaltins pirmoje vietoje gausią, intelektualiai pajėgią ir medžiagiškai turtingą JAV-bių lietuvių bendruomenę.

Visuomenė, jau antras dešimtmetis be tinkamos vadovybės, nebepajėgia susiorientuoti. Pavojingiausia tokio nesiorientavimo forma — noras pavergtą tautą gelbėti, prašant malonės Lietuvos pavergėją. Pirmiausia siūloma “kultūrinio bendradarbiavimo” piliulių pagal sovietų receptus.

Ruso malonės negausime. Visą laiką rusų valdovai buvo despotiškai saviesiems, žiaurūs pavergtiesiems. Trėmimai, įkalinimai ir masinės žudynės — ne komunistų išradimas. Šių priemonių (ypač pavergtiesiems naikinti) plačiai griebiasi nuo seniausių Irikų jų kunigaikščiai ir carai. Komunistai tautų naikinimo metodus paveldėjo, ištobulino ir žymiai platesniu bei radikalesniu mastu panaudojo

komunistinės Rusijos galybei ugdyti. Ne malonės prašydami, bet neatlaidžiai reikalaudami kraštui laisvės, priversime rusus pasitraukti iš pavergtos Lietuvos.

Bendradarbiavimo šalininkai savo oponentus kaltina bailumu. Bailys niekas būti nenori. Tačiau drąsos vardu nusikalsti savo tautai nėra jokia dorybė. Bet koks bendradarbiavimas su Lietuvos pavergėju pagal jo nustatytas taisykles reiškia apriorinį apsisprendimą kapituliuoti. Priešas tai žino ir to nori.

Išmintis, ne baimė, sulauko kovojantį lietuvių nuo sovietų sąlygomis siūlomo bendradarbiavimo su kraštu. Iš tikrųjų kultūrinis ir kitoks bendravimas bei bendradarbiavimas su savo tauta reikalingas, net būtinas, kaip valgymas ar gėrimas. Net dar daugiau — politinis dialogas ir su pavergėju. Tačiau kultūriniam bendradarbiavimui reikia tinkamų sąlygų, politiniam dialogui — tinkamo forumo. Susitikti kurioje Čikagos ar New Yorko salėje su pavergėjo agentu ir diskutuoti likiminius lietuvių tautos klausimus reiškia ne drąsą, bet

didelį ir pavojingą naivumą. Su atsakingu Rusijos pareigūnu kalbėti pavergtos tautos klausimu šiuo metu tinkama vieta būtų tik Jungtinės Tautos, Pavergtų Europos Tautų Seimas ar Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas. Tik čia gali būti patikrinta mūsų drąsa ir pasirošimas.

Kuria kryptim pasuks bendravimas ir bendradarbiavimas su pavergtos Lietuvos žmonėmis ir politinis dialogas su pavergėju, lems Amerikos lietuvių. Kitų kraštų bendruomenės pasuks Amerikos lietuvių pavyzdžiu. Tad reikalinga institucija šiems klausimams vispusiškai apsvarstyti, išspręsti ir autoritetingai pateikti visuomenės vadovavimuisi. Sprendimai negali būti padaryti paskubomis sukviestose vad. veiksnio

konferencijose. Jose paprastai priimami tik vargingi kompromisai. Klausimas turi būti pilnai ir detalizai išnagrinėtas, išklausius kontraversiškausias nuomones bei pasiūlymus ir teorinį principiškumą suderinus su gyvenimišku lankstumu.

Autoritetingai pasisakyti gali tik autoritetinga institucija. Nuolatinės veiksnio konferencijos liudija, kad nė vienas veiksnys reikiamo autoriteto neturi ar turimu nenori naudotis. "Laisvinimo jėgoms derinti" veiksnio konferencijų epocha turėtų baigtis. Jų nauda nepasitvirtino. Veiksniai konferencijose susiderina, bet išsiskirstę kiekvienas nueina savu keliu. Reikia vienos institucijos, kuri kovoje dėl Lietuvos laisvės autoritetingai reprezentuotų visą tautiškai gyvą JAV-bių lietuvių visuomenę.

KULTŪROS AVANGARDAS

Natūrali, iš gilesnių podirvių iškilusi diferenciacija yra sveikai susiformavusios visuomenės apraiška. Tačiau nenormalu, kai visuomenė imama skaldyti dirbtiniais getais ir kastomis. Dar blogiau, kai skaldomasi kultūrinio gyvenimo sektoriuje.

Smulkūs getai, lyg snobų klubai, ima supti ir taip ne per platus mūsų kultūrinio gyvenimo lauką; toki getai ar klubai turi vienintelį ir labai sekly lauką:

savi pas savus. Jie remiasi asmeninėmis narių draugystėmis, tariamu kartų solidarumu ir doktrinėmis (dažniausiai politiniams tikslams pajungtomis) tendencijomis.

Rinktis aplinką ir draugus yra neginčijama kiekvieno individo teisė. Ir kuriam pašaliečiui tas reiškinys turėtų rūpėti. Tačiau visai kitas dalykas, kai asmeninėms draugystėms pajungti ir pasaulėžiūriniais politiniais

tikslais orientuoti susibūrimai esmiškai skaldo kultūrinį gyvenimą į atskiras teritorijas. Iš čia skilimas pereina ir į visą visuomenę, skaudžiai atsiliepdamas visuose lietuvių gyvenimo, veiklos ir kūrybos baruose. Kiekvienas klubas ar susibūrimas, sukurtas netolerancijos principu ir tą principą pavertęs savo veiklos metodu, galų gale griaua ir tą visuomenę, kurios klubo nariai laikosi ir kuriai savo idėjas skelbia.

Kastų sistema yra ne pažangos, ne avangardizmo, bet atžangos, egocentrinės anomalijos bei

narcisizmo reiškiniai. Sau priskirti avangardo vardą yra toks pat absurdas, kaip save pasiskelbti didvyriu ar šventuoju. Šis vardas gali būti tik nusipelnytas.

Getų ir kastų fabrikavimas mūsų visuomenėje vertintinas kaip antivišumeninis maištas. Tai ne kūrybos, bet griovimo aktas. Naivu save kelti į Olimpą ir savimi grožėtis. Nereikėtų apie tai rašyti, o pakaktų šypsotis, jei tai nežalotų normalaus kultūrinio vystymosi ir nežlugdytų išeivijoje lietuvių tautinio potencialo.

ANA TŪPČIOJIMO VIETOJE

Kova dėl Lietuvos laisvės yra užsitęsusi, ir šviesesnių praigiedrulių vis dar nematyti. Lietuvių tauta retai kada yra turėjusi šviesesnių dienų. Eilę kartų ji pakėlė žiaurią vergiją ar priespaudą. Kiekvieną kartą patys lietuviai nusikratė vergijos pančiais. Ir šį kartą Lietuvos niekas neišlaisvins, jei patys lietuviai dėl jos laisvės nekovo ir nepadarys visko tame žygyje, kas žmogiškomis jėgomis galima ir įmanoma. Lietuviai pavergtoje tėvynėje yra jau su kaupu atidavę savo auką laisvės aukurui. Ar laisvajame pasaulyje esą lietuviai gali ramia sąžine pasakyti, kad jie

yra jau viską padarę laisvės ryto priartinimui Lietuvai?

Jungtinės Amerikos Valstijos, būdamos ir laisvos, ir nepriklausomos, ir stipriausios pasaulyje, kasmet skiria daugiau negu pusę savo biudžeto krašto apsaugos ir gynybos reikams. Tūkstančiai amerikiečių paaukoja kasmet savo gyvybes už savo ir kitų kraštų laisvę. Kokią dalį skiria savo pastangų, darbo, laiko ir biudžeto laisvieji lietuviai Lietuvos laisvinimo kovai?

Mūsų veiksniai jau dvidešimt penkeri metai nenori ar nepajėgia pilniau pajudėti; su jais kartu snūduriuoja ir lais-

vųjų lietuvių masės. Negalima sakyti, kad laisvieji lietuviai nieko nedaro kovoje dėl Lietuvos laisvės. Veiksniai ir dalis laisvųjų lietuvių pajuda kartkartėmis po truputį, bet visos tos pastangos bei darbai yra tik maža dalelytė mūsų potencialo šioje srityje.

Veiksniai skelbia 1968 metus kovos dėl Lietuvos laisvės metais; veiksniai planuoja taip pat paminėti 50-ties metų nepriklausomybės atstatymo sukaktį; jie ta proga planuoja išleisti porą ar trejetą leidinių svetimiešiams apie Lietuvą. Tai maždaug ir visi mūsų veiksnių ateities planai kovoje dėl Lietuvos laisvės.

Kovos dėl Lietuvos laisvės metai prasidėjo, kai sovietai įkėlė koją į Lietuvą. Tie laisvės kovos metai baigsis tik tada, kai Lietuva atgaus pilną laisvę ir nepriklausomybę. Kenčianti Lietuva nenori ir nepageidauja jokių praeities laimėjimų sukakčių minėjimų, o laukia laisvųjų lietuvių konkrečių žygių bei darbų, kurie priartintų kraštui laisvės rytą. Negalima gaišti laiko praeities laimėjimų prisiminimais, nors jie būtų ir labai svarbūs ir reikšmingi, kai kraštas skęsta fizinėse ir dvasinėse kančiose. Leidiniai (ir geri!) turi siekti svetimuosius ne tik tam tikrų sukakčių progomis, bet nuolat — diena iš dienos, savaitė iš savaitės, metai iš metų.

Lietuvos laisvinimo darbe yra tūkstančiai barų, kurie vis dar dirvonuoja. Visame šiame laisvės žygyje yra tiesiog neišmatuojami horizontai. Į kovą dėl Lietuvos laisvės kvieštini ir jungte įjungtini visi laisvieji lietuviai, kuriuose dar šiek tiek rusena meilės savo ar savo tėvų gimtajam kraštui. Kovos planams paruošti įjungtini pajėgiausi asmenys ir geriausi protai. Visam kovos žygiui reikia trumpalaikės ir skubios programos, (amerikietišškai tariant, "crash program") ir ilgalaikio plano ("long-range program"). Čia veiksniai turi tikrai paspausti ir išėiti su gigantiškais ir monumentaliais kovos planais.

Jau kuris laikas Lietuvos laisvinimo darbe egzistuoja vakuumas. Tą tuštumą iki tam tikro laipsnio bandė ir bando užpildyti Rezoliucijoms Remti Komitetas, Lapkričio 13-sios Manifestacijos žygininkai ir kiti vienetai. Gyvenimas nemėgsta tuštumos. Nebūnant pranašu, galima pasakyti, kad jei veiksniai ir toliau pilnai nepajudės, naujų veiksnių infliacija ne mažės, o, priešingai, didės.

Lietuvių visuomenė laukia veiksnių laisvės trimito, šaukiančio tikran žygin. Laisvieji lietuviai laukia iš veiksnių ne tūpčiojimo vietoje, o pilna to žodžio prasme žygių kovoje dėl Lietuvos laisvės.

KARTŲ IR GRUPIŲ DIALOGO KELIU

DR. ADOLFAS DAMUŠIS

Tremtiniai laisvajame pasaulyje esame veikiami dviejų ryškių gyvenimo linkmių. Viena jų yra efektyviai įtaigojanti ir besikeičianti su laiku; joje reiškiasi naujos idėjos, atidengiami nauji horizontai ir vartojami dar neišbandyti metodai. Antra pastovesne, remiasi turtinga tradicija ir kaupia savyje istorijos bėgyje įsigytas ir gyvenime įpiliėtintas vertybes. Viena jų įdomi, kita turininga, bet kiekviena atskirai paimta yra nepilna. Tuo tarpu tų dviejų linkmių balansuota jungtis yra labai patraukli, pilna, visuotinė, veržli, turininga, originali.

Tas, kuris gyvena vien laike besikeičiančiu gyvenimu, turi blankų tikrovės vaizdą; tiktai kai kurios naujos idėjos išlaikys istorijos egzaminą, ir tiktai kai kurie nauji horizontai pasirodys nauji esą. Didesnė dalis jų nuvils savo nekritiškus sekėjus. Tas, kuris gyvena tiktai pastovia, kad ir turininga tradicija, atsiriboją nuo pažangos veiksnio, nuo naujų formų ir praranda minties jaunatvę.

Ta prasme ir tenka pasitikti konfliktus mūsų bendruomenėje tarp kartų bei atskirose kartose tarp įvairių grupių. Nors lietuvių bendruomenė turi vieną aiškų tikslą — kovą dėl laisvės, bet dažnai skirtingas aplinkos interpretavimas, kitoks reagavimas į jos apraiškas nustumia mus nuo to bendro pagrindo.

Suoliais besikeičiantis viešasis gyvenimas ir šeimos židinio pasyvumas to gyvenimo atžvilgiu didina tarp jų prarają. Kai kurie jautrūs jaunieji, būdami tėvų įtakoje ir pasąmonėje primdami daugumą jų teikiamų vertybių, yra kartu pagaunami naujų idėjų, siekiančių pasaulinės platumos. Jie natūraliai jomis žavisi ir jas priima, jų kritiškai neanalizuodami. Modernios kultūros veikiamas jaunimas nepajėgia suderinti šeimos lietuviškos tradicijos, kurioje augo, ir sudėtingos socialinės viešumos, kurioje savarankiškai turi išpiliėtinti. Tuo tarpu tėvai, labiau prisirišę prie tradicijos, nepagauna jaunos dvasios troškimų, nepagelbsti susiorientuoti imponuojančiame idėjiniame pasaulyje, savų vertybių nesuriša su nauju pasauliu ir jų nepateikia taip patraukliu būdu, kaip aplinka pajėgia siūlyti naujenybes.

Nesugebėjimas sukurti suderintos visumos ir jaunuosiuose ir vyresniuosiuose pasireiškia tendencija nukrypti į kraštutinius. Tas mummyse sukelia netikrumo ir veda į disintegraciją. Vieni jaunieji be kritikos metasi į vadiamąją "naująją kairę", kiti be ribų linksta į dešinę, o tretieji, vyresnieji, nori pasitenkinti tiktai tradicija. Netikslu laikyti tokią disintegraciją tremties būtinybe, nes tai kasdieninei negerovei taip lengva pasipriešinti.

DR. ADOLFAS DAMUŠIS, Detroit, Michigan (JAV), Lietuvos Fronto Bičiulių Vyriausios Tarybos Prezidiumo pirmininkas.

ti glaudesniu tarpusavio ryšiu ir išsiaiškinimu. Kraštutinumų įtakoje ypačiai jaučiama objektyvumo stoka vieniems kitus vertinant, "nesavųjų" tarpe ieškant tiktai blogio. Iš tikrųjų teisinga išvelgti daug gražių polėkių, idealizmo ir sugebėjimų jaunuosiuose, taip pat vertintinas ir vyresniųjų patyrimas, kritiškumas ir pasiaukojimas.

Geriausia intensyvinės komunikacijos priemonė yra dialogas šeimose bei viešajame forume tarp grupių ir kartų. Dialogas individualumo nepaneigia, tik sudaro progą savo nuomonei pateikti, kitus išklaudyti ir bandyti derinti veiksmus bendro uždavinio labui. Tai ne uniformizmas, bet skirtingų pažiūrų asmenų bandymas sutelkti jėgas. Tai išdava didesnio visuomeninio subrendimo.

Antrasis Vatikano Susirinkimas, išvystęs kūrybingą dialogą savo tarpe ir už savo organizacijos ribų, duoda geriausių pavyzdį. Juo įrodyta, kad nė amžius nekliudo atsinaujinimui, neefektyvių metodų pašalinimui ir didelės pažangos polėkiams. Ten, kur yra gera valia, galimi sutarimai, kurių nesitikima, ir net žemiški dideli stebuklai.

Kai yra meilės uždaviniui, kuriam pasiryžtama dirbti, dialogas gali būti labai sėkmingas. Meilė duoda tokių dvasinių galių, kurios įveikia neesmines užtvaras, atskleidžia uždavinių tikrą vertę, skatina jiems pasiūvesti ir tuo efektyviau įprasminti savo egzistenciją.

Mūsų laisvės kovos bare būtų labai daug pasiekta, jeigu visuotiniu sutarimu mūsų pagrindiniam uždaviniui būtų palenkta visi veiksniai, ir besikeičiančios ir tradicinės gyvenimo linkmės. Artėjant Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50-ties metų sukakčiai, verta ryžtis įveikti komunikacijos stokos kliūtis tarpusavy. Sunkumai dingsta, kai jie drąsiai pasitinkami ir sumaniai sprendžiami.

Lietuvių Bendruomenė, po paskutinio pasaulinio karo tremtiniamis įsikuriant laisvojo pasaulio įvairiuose kraštuose, lengvai įleido šaknis Vakarų Europos valstybėse, Australijoje, Kanadoje ir kitur. Visai kita padėtis buvo JAV-se. Čia LB šalininkams reikėjo nepaprasto sumanumo, daug energijos, pastangų ir laiko, kol pavyko įtraukti į LB veiklą plačiasias mūsų mases. Ne kartą spaudoje ir kitur Lietuvių Bendruomenė JAV-se buvo vadinama "Barzduko Bendruomenė". JAV-se LB-nę išugdė, įpiliatino ir tėviškai globojo bei globoja Stasys Barzdukas, šiuo metu esąs Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos vykdomasis vicepirmininkas.

Stasys Barzdukas nuo 1949 m. gyvena Clevelande (Ohio), JAV-se. Jis gimė 1906 metų balandžio mėn. 23 dieną Marijampolės apskrityje ir valsčiuje, Meškučių k. Baigęs Marijampolės gimnaziją ir VDU, nuo 1928 metų mokytojavo Tauragės mokytojų seminarijoje ir Prienų ir Alytaus gimnazijose, dėstydamas lietuvių kalbą ir literatūrą; 1941-1944 metais buvo Alytaus gimnazijos direktorius. Tremtyje (Vokietijoje) dirbo švietimo srityje, mokytojaudamas Eichstaetto lietuvių gimnazijoje ir būdamas švietimo Vadybos inspektorius lietuvių kalbai bei literatūrai (amerikiečių zonoje).

STASYS BARZDUKAS, Cleveland, Ohio (JAV), Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos vykdomasis vicepirmininkas.

DR. ANTANAS RAZMA, Wilmington, Illinois (JAV), Lietuvos Fondo valdybos pirmininkas.

DR. ANTANAS RAZMA

Sakoma, kad naują idėją priima tik trys procentai išsimokslinusių žmonių ir tik po aštuoniolikos metų. Su nauja mintimi, suorganizuoti JAV-bių kultūros reikalams milijono dolerių fondą, išėjo 1961 metais dr. Antanas Razma. Be abejo, jis manė, kad tą jo planą realizuos kiti. Taip neįvyko. Dr. Antanui Razmai teko tą mintį pačiam realizuoti, išnešant ant savo pečių didesnę dalį viso to darbo bei rūpesčių. Lietuvos Fondas šiuo metu jau yra perkopęs 300,000 dolerių ribą. Nėra abejonės, kad LF vykdytojai keletų metų laikotarpyje pasieks savo užsibrėžtą tikslą. Dr. Antanas Razma nuo pat LF pirmosios gyvavimo dienos yra tos institucijos vadovybės narys: kurį laiką buvo LF valdybos pirmininkas, vėliau — LF direktorių tarybos ir valdybos pirmininkas, šiuo metu vėl LF valdybos pirmininkas.

Dr. Antanas Razma gimė 1922 metų birželio mėn. 20 dieną Visvainių kaime, Platelių valsčiuje, Kretingos apskrityje. Gimnaziją jis baigė Plungėje, medicinos studijas Tuebingene (1952 metais), Vokietijoje. Nuo 1955 metų verčiasi privačia medicinos praktika Wilmington mieste (Illinois, JAV). Dr. A. Razma aktyviai reiškėsi ir reiškiasi ateitininkuose ir LB-nėsgretose; jis yra paskyręs dešimtis tūkstančių dolerių pozityviems lietuvių darbams bei žygiams paremti.

DIDŽIOJI LIETUVIŲ BENDRUOMENĖS ATSAKOMYBĖ

JUOZAS KOJELIS

Prof. K. Pakštas Lietuvių kongrese New Yorke 1949 m. pasakė kalbą, kurioje pateikė keletą konkrečių priemonių tautiniam lietuvių potencialui sveltur išlaikyti. Viena jų, skirta visiems pasaulio lietuviams, taip skambėjo:

“*Visiems lietuviams*: pasaulyje išbarstyti lietuviai privalo būti puikiausiai organizuoti. Galime girtis milijonu išsviečių, bet kas iš to? Kur mes surasime tą milijoną, kaip mes jį pritrauksime prie tautinio darbo? Mes turime sukurti racionalų tinklą reikalingiausių organizacijų lietuvių kalbai ir kultūrai išlaikyti pasaulyje ir visą žemės rutulį apsupti lietuviškai plakančių širdžių grandine” (Draugas, 1949.XI.17).

Labai charakteringa, kad šis gilus patriotas, kūrybingas fantastas ir dinamiškas veikėjas tąsyk skelbė ne vienos visuotinės organizacijos idėją, kuri vėliau objektyvavosi Pasaulio Lietuvių Bendruomenės forma, bet kalbėjo apie racionalų reikalingiausių organizacijų tinklą, nors “plakančių širdžių grandinė” ir kelia vienos organizuotos bendruomenės įvaizdį. Sunku prileisti, kad pro prof. K.

Pakšto sąmonę organizuotos pasaulio lietuvių bendruomenės idėja būtų praslydusi. Jis gerai pažino Draugiją Užsienio Lietuviams Remti ir Pasaulio Lietuvių Sąjungos organizacinius planus, jis daug kartų buvo lemtinguosius lietuvių tautos klausimus svarstęs ir aiškinęs. Reikia manyti, kad ir prof. K. Pakštui PLB-nės idėja atrodė per didelė. Prie visų jo asmenybės atributų: patriotizmo, kūrybiškumo bei dinamizmo reikėjo dar didelės valios pačiam angažuotis ir pasaulio lietuvius angažuoti PLB idėjos įgyvendinimui.

Maždaug tuo pačiu metu, kai prof. K. Pakštas ruošė savo kalbą JAV-se, kelių tūkstančių mylių nuotolyje, Vokietijoje, tais pačiais klausimais mąstė kitas vyras — anuometinis Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto pirmininkas prof. Mykolas Krupavičius, kuriam niekada netrūko valios skelbiama idėjoms konkretizuoti gyvenimo realybėje. Pakšto poetiškai aptartą “žemės rutulį supančią lietuviškai plakančių širdžių grandinę” Krupavičius realiai pavadino Pasaulio Lietuvių Bendruomene.

Vlikas PLB-nės laikuosius nuostatus ir Lietuvių Chartą paskelbė 1949.VI.14.

Bendruomenė, kurios ilgėtasi

Likimniais lietuvių tautos klausimais, žinoma, sielojosi ir konkrečių atsakymų į degančius klausimus ieškojo ne tik Krupavičius su Pakštu, bet daugybė ir kitų jautresnių širdžių. LB-nės organizavimo klausimas kukliai (nes naujųjų ateivių balsas anuomet JAV-se buvo gan nedrąsus) buvo iškeltas ir kongrese, kuriame kalbėjo prof. Pakštas, bet senoji Amerikos lietuvių politinė vadovybė jį skubiai nuslopino. Tremtiniai organizavo tremtinių draugijas, bet svajėjo apie organizacines formas turinčią visą lietuvių bendruomenę. Tą ilgesį autentiškai formulavo Ig. Malinauskas (Malėnas):

“Tačiau mes turime stengtis sutelkti visus lietuvius į bendrinę organizaciją... (Ta bendrinė organizacija) apjungusi visus lietuvius, kalbėtų ir lietuviškaisiais visuomeniniais klausimais, ir Lietuvos vadavimo reikalu visų gyvenamojo krašto lietuvių vardu... Sutelkimas viso pasaulio lietuvių į vieną lietuvišką bendruomenę yra tokia didinga idėja, kad jos vertingumu gali abejoti tik visuomeniniai trumparegiai” (pabraukimai autoriaus; Draugo kultūrinis priedas, 1950.IX. 1).

PLB-nei realizavimosi kryptimi pažengus vos keletą žings-

nių, pasirodė V. Čižiūno knyga “Tautinis auklėjimas šeimoje”, išleista VLIKo Lietuvybės Išlaikymo Tarnybos. Čižiūno PLB-nės samprata, dar neatremta į faktinę situaciją, irgi labiau išreiškia tam tikros bendruomenės ilgesį, negu konstatuoja esamą faktą. V. Čižiūnas, kreipdamasis į lietuvių visuomeninką, kalba:

“Įsisažmonink, kad visų lietuviškųjų organizacijų ir pačios Pasaulio Lietuvių Bendruomenės didysis ir galutinis tikslas yra Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas (autoriaus pabraukta - J. K.) tokiose sienose, kurios garantuotų tautos gyvybės ir kultūros gajumą ir plėtotę. O kad tai būtų pasiekta, reikia ugdyti ir stiprinti kiekvieno lietuvių sąmoningumą ir kovingumą, kuris atsispindėtų visos Pasaulio Lietuvių Bendruomenės kultūrinėje veikloje ir politinėje kovoje dėl tėvynės laisvės (218 p.; pabraukta J.K.).

Gerokai vėliau, 1961 m., pasirodė Juozo Girniaus veikalas “Tauta ir tautinė ištikimybė”. Mąstyti apie tautinę ištikimybę J. Girnius buvo pradėjęs žymiai anksčiau. Reino ateitinių konferencijoje Vokietijoje 1947 m. tais klausimais skaitė paskaitą, kurią, praplėtes ir papildęs, vėliau išleido atskira studija, pavadinęs ją “Tautiniai mūsų uždaviniai tremtyje”. Jau tada Girnius teigė, kad “tautiniu požiūriu Lietuvos palikimo kalnę mumyse gali nuplauti ir mus išteisinti tik-

tai viena: tolesnė kova dėl Lietuvos laisvės” (7 p.; autoriaus pabraukta - J. K.). Pagyvenęs gerą dešimtmetį JAV-se ir tiesiogiai susidūręs su skaudžiais nutautėjimo faktais ir LB-nės organizavimosi nesėkmėmis, dr. J. Girnius savo minėtame veikale išskirtinai koncentruojasi tautinės gyvybės ir ištikimybės Lietuvai išlaikymo problemose — esminiuose organizuotos lietuvių bendruomenės tiksluose.

Į klausimą, kuri yra esminė LB-nės idėja, Girnius atsako “kovojanči lietuvybė” arba, kitoje vietoje, “Lietuvai ištikimybė, paremta tautiniu idealizmu, pasiaukojimo dvasia, nepavargstančia ryžtimi (Tauta ir tautinė ištikimybė, 174 p.; autoriaus pabraukta - J. K.). LB-nės tikslams nusakyti J. Girnius naudoja tokias aptartis:

“Kaip apskritai tauta taip ir tautinė bendruomenė išeivijoje savo narius jungia visu gyvenimo pločiu, o ne kuriuo atskiru tikslu (mano pabraukta - J. K.). Todėl, nurodydami LB pagrindiniu tikslu tautinę gyvybę, faktiškai nurodome, kad LB savyje turi visą tą tikslų visumą, kuria reiškiasi tautinė gyvybė. Nors ir būdama formali organizacija, LB nėra jokio specialaus tikslo organizacija: nei kultūros, nei socialinės globos, nei tautinės globos, nei tautinės politikos etc. organizacija. Todėl LB veikla principiškai yra nukreipta į visus uždavinius, kurie lietuviškajai išeivijai tu-

ri gyvybinės reikšmės” (ten pat, 194-5 p.p.; pabraukta autoriaus - J. K.).

Nesunku suprasti, kad ir LB kūrėjai, ir jos giliosios prasmės lukštotojai, ir pagaliau gyvosios lietuvių išeivijos dauguma iš LB-nės laukė organiškai pilno mūsų išeivijos apjungimo.

Bendruomenė suskaldyta

Po pusantro dešimtmečio nuo Lietuvių Chartos paskelbimo turime Pasaulio Lietuvių Bendruomenę ir eilę atskirų kraštų LB-nių visame žemės rutulyje. Bet ne tokios LB-nės dvasią puoselėjo Lietuvių Charta, ne tokias ilgėjosi Malinauskas, ne tokiai ištikimybę skatino Čižiūnas, ne dabar egzistuojančios LB-nės esmę filosofiškai atskleidė Girnius, pagaliau ne tokią Bendruomenę realybėje norėjo sukurti Barzdukas ir kiti šios idėjos entuziastai. Dabartinė Bendruomenė yra tik nepilnas ir netobulas tikrosios LB-nės pakaitalas.

PLB-nės suskaldymą lėmė dvasiniais ir medžiaginiaus ištekliais iš visų pasaulio kraštų pajėgiausia JAV LB. Mat, JAV LB gan anksti suskilo pati, padarydama kovojančiai lietuvybei žalingą kompromisą su faktine šiame krašte iš senesnių laikų sukurta organizacine situacija. Ji, Alto spaudžiama, atsisakė gyvastingos bendruomenės tikslų visumos ir pasitenkino specifinių tikslų organizacijos padėtimi. Kol JAV LB c.v.

operavo už Čikagos ribų, tie kompromisai buvo gyvenimiškesni ir dalinai gal pateisinami, mat, nebuvo kapituluota principiškai. Čikagiškė centro valdyba kurį laiką irgi laikėsi senosios linijos, bet ilgainiui, vietos įtakų veikiama, susigveno su kultūrine paskirtim ir iš šalies pristomtom kultūrinės veiklos ribom. Tapimą nuolatinium nariu "laisvinimo veiksmų klube" reikia laikyti galutine kapituliacija.

JAB LV-nės suskilimo pasėkos didesnės, negu kam gali iš karto atrodyti. Atsisakydama organiškų tikslų visumos, ji stabdė savo pačios augimą ir stiprėjimą. Bendruomeninių idėjų gyvybė Amerikos lietuviuose per eilę metų yra palaikoma ne tiek pačios gyvenimo įvykių eigos, kiek atskirų LB-nės darbuotojų ryžto ir entuziazmo. Eiliniam Bendruomenės nariui nelengva suprasti, kodėl reikia rinkimų, sudarinėti tarybas, šaukti seimus vadovėlių rašymui, lituanistinių mokyklų organizavimui, dainų ir tautinių šokių švenčių rengimui. Tiems darbams atlikti gal pakaktų stipriau suorganizuotų švietimo darbuotojų, muzikų, žurnalistų ir kt. draugijų. Iš antros pusės, priimdama su faktine padėtim kompromisą, JAV LB pratęsė visuomenės nusiteikimų nepaisančios, kūrybiškai išsisėmusios ir be jokio entuziazmo veikiančios Amerikos lietuvių politinės vadovybės egzistenciją.

JAV lietuvių organizacinis suskilimas palengvėl įsismelkė ir į atskirų bendruomenės narių pasąmonę, ir vis dažniau kyla tariamųjų konfliktų tarp kultūriniam ir tiesioginiam Lietuvos vadavimo sektoriui atstovaujančios veiklos. Vis dažniau viešai kaltinama, kad didžiuosius mūsų gyvenimo įvykius vienas sektorius užgožia kito sektoriaus sąskaita.

Organiškoje bendruomenėje tokių kaltinimų būti negalėtų. Juk iš tikro nei kultūrinų, nei Lietuvos laisvinimo pastangų per daug būti iš viso negali. Gali būti tik per maža. Atsilikėlis neturėtų stabdyti sparčiau žengiančio, bet spartinti savuosius žingsnius, kurie veda į tą patį tikslą — laisvą ir nepriklausomą Lietuvą. Juk nė milžiniškais kultūriniais laimėjimais nesukursime tikrosios Lietuvos pakaitalo svetimuose kraštuose: be laisvos Lietuvos tie laimėjimai ilgainiui taps kitų nuosavybe arba muziejiniais, kad ir labai vertingais, eksponatais. Iš antros pusės, be kultūrinių laimėjimų laisvinimo pastangos taps tik didelių vaikų žaismu, neturinčiu įtakos likiminei Lietuvos įvykių raidai. Tik "visu gyvenimo plotčiu" mus jungianti LB-nė savaime gali išbalansuoti abi veiklos plotmes ir eliminuoti rivalizacinę dvasią.

Du gražiai nudailinti, nušliafuoti ir suglaudinti metalo gabalai visada ir liks du atskiri gabalai. Tik sulydinti ar suvi-

rinti į vieną gabalą jie galės atlaikyti dviem gabalam skirtą spaudimą. Susiderinimas, susirikiavimas, gerų ryšių palaikymas dar nereiškia organiško visuomenės apsiungimo. Čia reikalinga integracija. Juk iš esmės prieš save turime vieną pagrindinį tikslą, tad racionalu būtų ir jo siekti vienoje organizacinėje santalkoje. O ji ir yra Lietuvių Bendruomenė.

Ar darbo padala sutarta?

LB-nės išjungimas iš vad. politinio sektoriaus paprastai remiamas šiais argumentais:

a. Darbo padala esanti sutarta, ir LB-nei skirta kultūrinės misijos vykdymas;

b. Į rinkimų keliu sudaromą LB-nės vadovybę gali patekti politiniam darbui nekvalifikuoti žmonės;

c. Pasiimdama politinės veiklos sritį, LB-nė pasiimtų persunkią našą ir pati po ta našta sukluptų.

Taip argumentuoja paprastai ne tik LB-nės nedraugai, bet ir tie, kurie ribotų tikslų Bendruomenei iš širdies linki augti, stiprėti ir daug laimėti kultūros, lituanistinio švietimo ir aplamai tautinio potencialo išlaikymo srityse. Netgi būtų galima teigti (ir tokiam teigimui patvirtinti yra nemaža duomenų), kad Bendruomenės suklestėjimui JAV-se labiau pakenkė ne LB-nės priešai, o apkarpytų sparnų Bendruomenės kūrėjai.

Dažniausiai ir balsingiausiai naudojamas "darbo padalos" argumentas, tik niekada niekas nepasako, kur, kada ir kieno ta darbo sričių padala sutarta. Visiems yra žinoma, kad senoji Amerikos lietuvių politinė vadovybė per eilę metų LB-nės organizavimąsi stabdė. Galima prileisti, kad savu laiku JAV LB laikinasis organizacinis komitetas šventos ramybės dėlei ir pritarė Alto sąlygai "nesikišti į politiką". Jei ta "politika" reiškia atskirų grupių ir srovių tarpusavio santykiavimą, tai LB gali ir turi to pažado laikytis. Tačiau jei "politika" reiškia Lietuvos vadavimo darbą, tai toks susitarimas LB-nės saistyti negali. Apsiribojimas vien kultūrine misija esmiškai keičia pačią LB-nės prigimtį, ir Lietuvių Bendruomenę ji vadintis nebegalėtų. Tai būtų kontradikcija. Ribotų tikslų Bendruomenė tampa eiline organizacija, kuri duplikuoja jau veikiančių organizacijų darbą. Nei Lietuvių Charta, nei Vliko paruošti laikinieji PLB-nės nuostatai jokių apribojimų LB-nei nenumato.

Nedaug stipresnis ir antrasis argumentas. Tiesa, į LB-nės vadovybę rinkimų keliu gali patekti politiniam darbui nepasiruošę asmenys, bet tai dar nereiškia, kad jie laisvinimo veiklos organizuoti nepajėgtų. 1965. XI.7 JAV LB Los Angeles apylinkės suorganizuotose Bendruomenės klausimais diskusi-

jose ši argumentą taikliai at-
rėmė kun. dr. P. Celiešius. Jis
nurodė, kad Lietuvos vyriausybė
pati nesuorganizavo universiteto
ir Amerikos vyriausybė neišrado
atominės bombos. Idėjoms realizuoti
parenkami tos srities specialistai
arba sukuriamos kvalifikuotų
žmonių institucijos.

Žinoma, tą patį "nekvalifikuotų
žmonių" argumentą būtų
juk galima ir kitaip pavartyti.
Sakysime, būtų galima klausti,
ar susitarimo arba šiaip, Dievas
žino, kurio keliu į dabartines
mūsų politines institucijas atėję
ir nuo senų laikų čia įsitvirtinę
žmonės iš tikro yra pilnai šiam
darbui kvalifikuoti. Gal atėjo
todėl, kad anksčiau Amerikos
lietuvių visuomenė kito pasirinkimo
neturėjo, o dabar irgi ateina
ne dėl kvalifikacijų, o todėl, kad
kai kurios grupės ir srovės
kitokio pasirinkimo neturi. Reikia
manyti, kad ne dėl blogos valios,
o kaip tik dėl kvalifikacijų
trūkumo visai neseniai keli
aukščiausios mūsų politinės
institucijos nariai nesuorientavo
labai nekomplikuotoje situacijoje.
Dėl to nesuorientavimo buvo
iškilusi aštroka tos institucijos
krizė. Ir visi šią krizę sukėlė
asmenys ne rinkti, o savo grupių
deleguoti.

Taip pat charakteringa, kad tie,
 kurie skrupulingai bijo nekvalifikuotų
žmonių tiesioginei laisvinimo
akcijai organizuoti, nė kiek
nesijaudina dėl galimybės, kad
rinkimų keliu kultū-

riniam darbui vadovauti irgi gali
ateiti nekvalifikuoti asmenys.
Šiaip jau civilizuotame pasaulyje
gyvenimo praktika yra diametraliai
priešinga mūsų šmėi: politiniam
darbui žmonės paprastai išrenkami,
kultūriniam darbui vadovauti —
paskiriami.

Bendruomenė uždavinių turėti
negali nei per daug, nei per mažą.
Ji tam ir yra Bendruomenė, kad
jai priklausytų visi kovojančios
lietuviybės uždaviniai. Kas teigia,
kad uždavinių gausumas ją paklupdytų,
sumaišo Bendruomenę su individu.
Individui visuomeninė našta gali
būti per sunki. Po ją jis gali
suklupti ir suklumpa. Bendruomenė
suklupti negali. Naštos gali
nepanešti ir organizacijų valdybos,
bet LB-nė nėra nei taryba, nei
centro valdyba, nei specialios
kcmisijos. Ji — visų gyvųjų
lietuvių santalka. Tiesioginiai
laisvinimo rūpesčiai LB-nei
priklauso *teisėtai* ir tie rūpesčiai
ją ne silpnintų, bet, priešingai,
stiprintų. Stebint atskirų
organizacijų klestėjimo ir nykimo
periodus, nesunkiai galima
įsitikinti, kad net specialių
tikslų organizacijas žlugdo
ne uždavinių gausumas, bet jų
nebesuradimas.

Nuolatinis persirikiavimas

Klausimą blaiviai svarstant,
reikia sutikti, kad ir rinkimų
kelias turi savų pavojų, ir susitarimo
kelias tam tikrose situacijose
naudingas. Ieškant są-

žiningų atsakymų, rodos, tiksliausia būtų pažiūrėti į realią tikrovę. Panagrinėjus dabartinę mūsų laisvinimo jėgų konsteliaciją, reikia pripažinti, kad situacija stipriai chaotiška. Ir tas chaotiškumas per ilgai tęsiasi. Stipriausiai chaotiškumą liudija permanentinės pastangos iš to chaoso išeiti. Kasmet šaukiamos veiksnių konferencijos, kasmet derinamos jėgos, pasiskirstoma darbai. Bet galutinai susirikiuoti vis neįmanoma. Susirikiavimui eikvojamos jėgos ir pinigai, ir laiko laisvinimo darbui ima trūkti.

Ypatingu entuziazmu buvo baigta 1965.I.9-10 veiksnių konferencija Čikagoje. Spauda didžiulėmis antraštėmis skelbė, kad jau galutinai surikiuotos kovojančios gretos Lietuvai laisvinti. Ką per 1965-66 m. tos surikiuotos ir suderintos gretos bendromis jėgomis pasiekė, nei patys rikiuotojai, nei surikiuotieji pasakyti neįstengtų. Didesniems uždaviniams laisvinimo fronte "surikiuotos gretos" nesiangažavo, ir laimėjimų nebuvo pasiekta. Už laisvinimo klubo ribų veikęs, organizuotas ir neorganizuotas bendruomenės remiamas ir laiminamas, Rezoliucijoms Remti Komitetas laimėjo pačius didžiuosius 1965-66 m. laisvės karo mūšius.

Dirbtiniu entuziazmu palydėtus 1965 m. veiksnių konferencijos nutarimus šio straipsnio autorius Draugo dienraštyje palydėjo tokiais abejojimais:

"Jei tik šiandien jėgos surikiuotos, reikėtų garsiai paklausti, kas tą surikiavimą stabdė per 20 metų ir kas gali užtikrinti, kad dabartinis susirikiavimas tvirtas. Remiantis liūdnam patirtimi, galima drąsiai teigti, kad pastovaus susirikiavimo nepasiekta, nes nepasiekta laisvinimo veiksnių integracijos. Galima jausti, kad laisvinimo veiksnių klube vyrauja ne bendradarbiavimo, o rivalizacijos dvasia. Ir kol tos integracijos nebus, reikės nuolatos ir nuolatos persirikiuoti. Kai mūsų pareigos pavergtai tėvynei reikalauja kovojančias mūsų jėgas apjungti viename partizanų štabe, mes neįstengiamo sukurti netgi padoresnio Nato... Jei nesiryšime daryti tvirtų sprendimų, ir toliau pasiliksime permanentiniame veiksnių rikiavimosi procese".

Ryžto neturėta, laisvinimo veiksnių integracijos nepasiekta, klubo narių tarpe rivalizacijos dvasia neišnykusi. Ir vėl, kaip buvo spėta, prireikė veiksnių konferencijos naujam persirikiavimui. Alto žmonės vėl kalba apie veiksnių konferenciją, kurioje būtų aptarti du svarbiausi dalykai: "pasiruošimas 1968 metams, kuriais bus minimas Lietuvos nepriklausomybės atstatymo akto paskelbimo aukštinis jubiliejus", ir "klausimas tinkamai pasiskirstyti ir pasidalinti darbais, kad veiksniai išvengtų paralelizmo, vieni kitiems 'ant kulnų' lipimo" (Draugas, 1966.XII.21).

Ko tais nuolatiniais persirikiavimais siekiama, nesunku suprasti. Dėl rivalizacijos vieni veiksmų klubo nariai stengiasi iš klubo eliminuoti kitus, ypač pajėgesnius. Iš čia kyla vieno nario patarimas kitam nesilankyti valstybės departamente arba keltis į Europą. Ir taip tolimesniam persirikiavimui — laiko, pinigų ir jėgų eikvojimui nematyti galo.

JAV LB, sutikdama nuolatinio nariu įeiti į laisvinimo veiksmų klubą, padarė principinę klaidą: atsisakė prigimtinių teisių, pakenkė savo orumui ir įteisino chaotinę laisvinimo jėgų konsteliaciją. Išėiti iš nenormalios padėties galima tik vienu keliu: laisvinimo veiksniai turi integruotis, o integracija galima tik LB-nės rėmuose. Todėl JAV LB iš klubo turėtų pasitraukti ir tolimesniuose persirikiavimuose nebedalyvauti.

Laisvos Lietuvos vizija

Lietuvos laisvinimas turėtų tapti svarbiuoju PLB ir atskirų kraštų, neišskiriant nė JAV-bių, Lietuvių Bendruomenių reikalu. Be laisvos Lietuvos vizijos tolimesnėje distancijoje nėra įmanomas nei jaunosios kartos ugdymas lietuvių, nei tautinės kultūros puoselėjimas, nei aplamai tautinio potencialo stiprinimas ar bent išlaikymas. Tarpusavė siekiamų tikslų priklausomybė yra labai aiški. Organizacinis išsiskyrimas, siekiant tų tikslų, ilgai nei su-

skaldys, susilpnins ir galutinai paraližuos mūsų tautinę bendruomenę.

Savo kūrimosi stadijoje LB-nė savo misiją pilnai buvo supratusi. Savu laiku buvo ir formalių nutarimų organizuotos bendruomenės veiklai pasukti reikiama linkme. 1962.X.27-28 Toronte įvyko PLB, JAV ir Kanados LBnių vadovybių pasitarimas, kuriame buvo padarytas toks sprendimas: "Posėdis, konstatuodamas PLB reikšmingą įnašą Lietuvos laisvės kovai, randa būtinu reikalu šį darbą koordinuoti ir jam vadovauti. Todėl prašo PLB valdybą atlikti studijinius ir parengiamuosius darbus PLB politiniam komitetui steigti. Posėdis... prašo JAV LB organus suintensyvinti laisvės kovos pastangas ir lėšų telkimą".

JAV LB vadovybė, pradžioje karštai pasinešusi ta kryptimi veikti, vėliau pritrūko drąsos. Sustojo pati ir sustabdė PLB-nę. Nutarimas iki šiol neįvykdytas. Jei LB-nė anuo metu nuo savo nutarimo nebūtų nusisukusi, o tvirtai, ramiai ir racionaliai veikusi, visos krizelės būtų jau praėjusios, ir šiandien turėtume visai normalią situaciją. Niekas neabejoja dabartinių laisvinimo veiksmų kilniais tikslais ir darbuotojų kilniomis intencijomis, tačiau šių institucijų nariai (tai dažnai atsitinka politinėje srityje dirbantiesiems) yra per daug įsitikėję patys savimi, savo reikšmę pervertinę ir gyveni-

mo tikrovės matyti nebeįstengia. Mums, siekiant didžiųjų tikslų, reikia matyti visą gyvenimo realybę, pilnai panaudoti turimas jėgas, išnaudoti susidarę galimybes, iš anksto pastebėti pavojus. Todėl ir reikia grįžti prie Toronto nutarimų ir juos vykdyti. Jei LB-nė pati to nesieks, ateis laikas, kada Lietuvos laisvinimo rūpestis LB-nei bus meste primestas.

Bet tada reikalas gali būti stipriai suvėlintas.

Grįžimas prie Toronto pasitarimų sprendimo dar nereikia, kad visų laisvinimo veiksmų funkcijas turėtų perimti LB-nės organai. Bet koks revoliucijos kelias nepriimtinas. Tuo pasidžiaugti ir pasinaudoti galėtų tik mūsų tautos priešai. Tačiau stoviniuoti ir trypti vietoje irgi nebegalima. Tuo džiaugiasi ir naudojasi irgi ne mūsų idėjų draugai. Pajudėti reikia. Pajudėti turėtų pati viršūnė — Pasaulio Lietuvių Bendruomenė.

PLB-nė, grįždama prie Toronto nutarimų, pirmiausia turėtų sudaryti Lietuvos laisvinimo komisiją. Ši komisija visai neturėtų kėsintis perimti Vliko veiklos funkcijas, o tik paruošti planus ir siūlymus šioms pagrindinėms, arba globaline plotme besireiškiančioms, institucijoms integruotis. Iki šiol Vliko darbuotėje patariamuoju balsu dalyvauja PLB-nės ryšininkas, bet atrodo, kad jo dalyvavimas realesnės prasmės neturi. Reali integracija būtų

pasiiekta tik tada, kai vienas veiksnys būtų atsakingas prieš kitą. Dabar Vliko grupės pačios veikia (ar neveikia), pačios save kontroliuoja, pačios prieš save už savo veiklą yra atsakingas. 1966.XII.10-11 įvykęs Vliko seimas ir priešseiminiai įvykiai (iškilusi krizė, gausumas grupių, kurioms patarta jungtis, nes neturi realios atramos visuomenėje, grupių nepajėgumas sumokėti net menkučio 100 dol. metinio nario mokesčio) liudija, kad ir pačiam Vlikui būtų naudinga pareigomis ir atsakomybe dalintis su PLB-ne. Jei šiuo metu struktūrinė integracija Vlikui nebūtų priimtina, reiktų siekti nors funkcinės integracijos. Išleidus antraeiles technines detales, pagrindinė funkcinė integracijos idėja būtų tai, kad Vlikas savo darbų ir finansų atskaitomybę priimtų ne pats, bet tą teisę perleistų PLB-nei. Priėmus tokią formulę, būtų išlaikytas kai kieno stipriai ginamas Vliko kontinuiteto principas, bet tuo pačiu metu Lietuvos laisvinimo organizacinė struktūra, paremta grupių susitarimo pagrindu, būtų sustiprinta nauju, bendruomeninę vilią reiškiančiu demokratiniu elementu. Palengva PLB-nė taptų laisvųjų lietuvių demokratiniu seimu. Šitai integruota laisvųjų pasaulio lietuvių aukščiausia institucija apspręstų teises ir pareigas atskirų kraštų LB-nių, Rezoliucijoms Remti Komitetų, Altų ir t.t.

Tuo pačiu metu, kaip PLB-nė, Lietuvai laisvinti komisiją turėtų sudaryti iš veiksmių klubo išėjusi JAV LB-nė. Pajėgia, vieningą ir autoritetinę Amerikos lietuvių politinę vadovybę būtų nesunku sudaryti, jei būtų išdrįsta pasekti Balfo pavyzdžiu. Pradžioje ir į Balfo vadovybę ateidavo tik srovių paskirti žmonės, nors labdaros srityje daug dirbdavo ir "nesroviniai". Vėliau į direktoriatą pusę narių paskirdavo srovės, o antrą pusę išrinkdavo metiniai seimai. Gi 1966.XI.25 įvykusiame Balfo seime 12 narių paskyrė srovės, o kiti 19 atėjo rinkimų keliu. Pradžioje srovės Balfo demokratėjimui irgi atkakliai priešinosi, vėliau visi su reformų formule sutiko, nes reformų reikalas aštriai buvo pajustas ir suprastas.

Jei dabartinis Altas į laisvinimo darbo vadovybę sutiktų pilnateisiais nariais įsileisti kita tiek pat rinktų bendruomenininkų, reformos praeitų sklandžiai, ir tolimesnis darbas būtų tikrai našus. Bet to tikėtis negalima. Iki šiol senieji Alto veikėjai savo privilegijuotą statusą Alte visada įstengė apginti tais statuto paragrafais, kuriuos kiti daug kartų bandė pakeisti. Todėl ir Alto skyriams neduota tokių teisių, kuriomis pasinaudodami skyriai galėtų pakeisti centro struktūrą. Tad ir negalima tikėtis, kad artimesnėje ateityje Alto likimą lemiamą žmonės panorėtų principiškai susitarti su JAV LB-ne.

Alto biuras, oficialus informacijos organas, viename komunikate 1966 metais įtikinėjo, kad lietuvių visuomenė gali būti rami, kol Lietuvos laisvės fronte kaunasi trys rinktiniai vyrai. Buvo suminėtos ir tų vyrų pavardės. Tačiau ne tik trijų, bet ir tūkstančio rinktinių lietuvių laisvės kovos fronte nepakanka. Lietuvių bendruomenė negali būti rami tol, kol į tą kovą nebus įjungtas kiekvienas sąmoningas pasaulio lietuvis. Kaip tik dėl to JAV LB-nė turėtų skubėti sudaryti stiprią Lietuvos laisvinimo vadovybę.

JAV LB-nės Lietuvos vadavimo komisija, vengdama bet kurių konfliktų su Altu, neturėtų pretenduoti į JAV lietuvių reprezentavimą šio krašto vyriausybės institucijose. Pradžioje "didžioji politika" turėtų būti vedama tik teoretinėje plotmėje: teoretiškai apsprendžiami siektinieji tikslai, aptiriamos priemonės, kritiškai įvertinamos kitų JAV-se laisvinimo srityje dirbančių institucijų (pav. Rezoliucijoms Remti Komiteto, Lietuvos Laisvės Komiteto, Lietuvos Delegacijos Pavergtųjų Europos Tautų Seime, Alto, Batuno...) pastangos ir jų rezultatai ir Bendruomenės vardu duodami tais klausimais oficialūs pareiškimai. Praktinėje plotmėje LB Lietuvos laisvinimo komisija turėtų reikštis tik tose srityse, kuriomis kitos institucijos specialiai nesidomi; tokios sritys, pav.,

yra: planingas literatūros anglių kalba leidimas, sisteminis plataus masto kontaktų mezgimas su įtakingais šio krašto politikais, intelektualais, organizuotomis grupėmis, įėjimas į šio krašto didžiąją spaudą, radiją, televiziją, gyvas ryšių palaikymas su latviais ir estais, ieškojimas naujų kelių į laisvinimo aktyvią veiklą įtraukti gausnes lietuvių mases ir t.t. Išėdama iš veiksmų klubo, JAV LB-nė taip pat jokių būdu neturėtų nutraukti ryšių su Altu, bet su juo nuoširdžiai bendradarbiauti ir jam talkinti atskiruose pozityviuose užsiėmimuose.

Pasirinkimas savarankiško kelio pradžioje gal ir sukeltų kai kurių nesupratimų su kitomis institucijomis, bet laikas juos išlygintų, o ilgai būti sukurtą stipri, vieninga, veiksminga ir demokratinė laisvinimo vadovybė šiame krašte.

Vidinis LB stiprėjimas

Teoriškai (Vlikas "Pasaulio Lietuvių Bendruomenės keliu" leidinyje pažymi) "tautinei bendruomenei priklauso kiekvienas lietuvis...", tačiau veikloje dalyvauja tik tie, kurie pareiškia norą LB-nei priklausyti: moka solidarumo mokesčius, dalyvauja apylinkių veikloje, balsuoja tarybos rinkimuose, siekia LB-nės nustatytų tikslų ir t.t. Todėl LB-nės organizacinės struktūros tobulinimas ir aktyvių narių didini-

mas reiškia vidinį LB-nės stiprėjimą.

JAV LB Taryba yra vyriausias šio krašto LB-nės organas. Nuo tarybos narių sąstato didele dalimi priklauso ir pačios Bendruomenės gyvastingumas. Tad vienas iš didžiųjų kiekvieno organizuotos bendruomenės nario rūpesčių turėtų būti kūrybiškos, veiklios ir LB-nės idėjoms pasiaukojusios tarybos sudarymas.

Ne tik gerų kandidatų parinkimas ir jų tarybon išrinkimas, bet ir pati rinkimų procedūra galėtų ir turėtų būti geriau panaudojama vidiniam Bendruomenės stiprinimui, ne gu iki šiol. Išrinkę tarybos narius, kurie vėliau suformuoja centro valdybą ir kitus LB-nės organus, eiliniai organizuotos bendruomenės nariai reikalų sprendimuose dalyvauja tarpiškai — per savo išrinktuosius atstovus. Toks yra demokratijos principas. Tačiau tobuloje demokratijoje siekiama ir daugiau: į tokių reikalų sprendimą, jei įmanoma, sudaromos sąlygos tiesiogiai įtraukti ir eilinius narius. Kad ir kai ką kritikuodami, galėtume daug pasimokyti ir iš šio krašto demokratinės santvarkos. Čia viso krašto, atskirų valstybių ar apskričių ir miestų savivaldybių pareigūnų rinkimus paprastai lydi referendumai įvairiais rinkikus daugiau ar mažiau liečiančiais klausimais. Tarybos rinkimus irgi būtina turėtų lydėti referendumas svarbesniais

Bendruomenės klausimais. Tai sukeltų didesnę susidomėjimą rinkimais, vyktų gyvos tais klausimais diskusijos, į aktyvų LB-nės gyvenimą ateitų daugiau narių. O tai reikštų išvidinę B-nės stiprėjimą.

Kad pasisakymas nepaliktu teoretinėje plotmėje, čia drįstama pirmajam referendumui pasiūlyti ir klausimus, kuriais balsuotojai būtų prašomi pasisakyti, pav.:

a. Ar Tarybos rinkimus rišti su pasisakymais JAV LB klausimais?

b. Ar JAV LB-nei išeiti iš veiksnio klubo?

c. Ar Taryba turėtų suorganizuoti nuolatos veikiančias komisijas: 1) Lietuvos laisvinimo, 2) kultūros - švietimo, 3) statuto, 4) finansų, 5) spaudos ir kt.?

d. Ar balsavimo teisė suteiktina visiems, ar tik solidarumo mokesčių sumokėjusiems LB-nės nariams?

e. Ar rinkimus vykdyti apygardomis, ar grįžti prie vieno sąrašo visam kraštui?

f. Ar iš kandidatų į Tarybos narius reikalauti kokių kvalifikacijų (sumokėti solidarumo mokesčių, aktyviai dalyvauti apylinkės ar apygardos veikloje ir kt.)?

Visi šie klausimai yra kontraversinės prigimties. Iki šiol juos teisėtai sprendė organizuotos bendruomenės rinkti atstovai. Tačiau tiesioginis visos aktyviosios bendruomenės narių

Kultūrinės, dvasinės kovos baras daug ramesnis, laimėjimai ir pralaimėjimai pastovesni: jie bręsta lėčiau, bet šaknis leidžia, nepalyginti, giliau.

Mums ši tylioji kultūros kova blogiausiai sekėsi. Ginklu mūsų protėviai milžiniškus plotus nukariavo — kultūriškai jų laimėti nemokėjo.

Ne tiek nuo plieno žuvo mūsų tautiečių, kiek kultūriniai ginklai jų mums išplėšė — Rytuose ir Vakaruose dideli pralaimėti barai.

Lietuviškas kraujas, lietuviško veido bruožai, lietuviški iš dalies ir papročiai, tik lūpos nebetaria lietuviškų žodžių, ir širdys nebelietuviškos tėvynės laime plaka.

Dr. Ignas Skrupskelis

---

pasisakymas būtų ne tik įdomus ir naudingas, bet gal ir būtinas. Ne vienas pasakys, kad 4-7000 balsuotojų nutarimas negali saistyti 1 milijono, net ir 100.000 Amerikos lietuvių. Tiesa, nuošimtis nedidelis, nes niekur aktyvaus elemento pertekliaus nėra, tačiau didesniu balsuotojų skaičiumi negali girtis nė viena kita Amerikos lietuvių vardu kalbanti organizacija ar institucija. Neteisinga ir vargu ar sąžininga narių skaičiaus argumentą taikyti tik LB-nei.

JAV LB-nės vidinis stiprėjimas ir ryžtas imtis jai skirtos pilnos atsakomybės lems ir visos pasaulio lietuvių bendruomenės kelią.

DIALOGAS REZOLIUCIJŲ TEMA

DR. PETRAS PAMATAITIS

Rezoliucijoms Remti Komitetas, 1966 metų spalio mėn. 22 dieną pravedęs rezoliuciją JAV-bių senate, pasiekė prieš šešerius metus nusibrėžto pirmojo tikslo. Abeji Kongreso rūmai visais balsais deklaravo, kad Sovietų Rusija įvykdė agresiją prieš Pabaltijo valstybes ir jas pavergė ir kad Pabaltijo kraštus sovietai intensyviai rusifikuoja; pagal šią deklaraciją, JAV-bių Kongresas ragina krašto prezidentą imtis atitinkamų žygių bei priemonių laisvo apsisprendimo teisėms Pabaltijo valstybėse atstatyti.

Deklaratyvinė prarastos rezoliucijos dalis stipri ir principinga, visai artima prieš šešerius metus įneštų senatoriaus Thomas H. Kuchel (R. Calif.) ir kongresmano Glenard P. Lipscomb (R. Calif.) rezoliucijų tekstams. Išvadinė dalis kiek silpnesnė, tačiau esmiškai išreiškia rezoliucijų sąjūdžio iniciatorių originalią idėją.

Spaudos talka

Spaudoje Rezoliucijoms Remti Komitetas informavo, kurie lietuvių laikraščiai ir žurnalai rezoliucijų žygi rėmė. Mažiau ar labiau komitetą rėmė "Aidai", "Darbininkas", "Dirva",

"Draugas", "Laisvoji Lietuva", "Lietuviai Amerikos Vakaruose", "Lietuvių Dienos" ir kiti.

"Draugas" ir "Darbininkas" į rezoliucijų sąjūdį nuo pat pradžių pažiūrėjo kaip į naują, originalų ir pozityvų laisvės kovos variantą, kuris jokia lietuvių veiksnio egzistencijai negrasina, visuomenės neskaldo ir su nieku nesivaržo. Abu šie laikraščiai ir rezoliucijos priėmimą sutiko su santūriu džiaugsmu ir išmintingomis išvadomis. "Rezoliucijų pravedimu Lietuvai laisvės dar neiškovojome", rašė "Draugas" įžanginiame (1966 m. spalio mėn. 27 d.), "bet priėmimas Senate yra didelis laimėjimas laisvės byloje". "Darbininkas" (1966 m. spalio mėn. 25 d.) — "Laikome didžiuliu laimėjimu lietuvių laisvės kovoje dėl laisvės".

Šie abu laikraščiai išsiskyrė iš kitos spaudos, be sąlygų duodami vietos straipsniams ir pranešimams apie rezoliucijas. Taip visuomenė buvo informuota apie kiekvieną naują senatoriaus ar kongresmano įneštą rezoliuciją, apie kovos sunkumus, viltis ir laimėjimus. Be šių dviejų laikraščių talkos Rezoliucijoms Remti Komitetui vargu būtų pasisekę palenkti

viešąją lietuvių visuomenės opinią ir suorganizuoti nuostabiai veiksmingą talką. Per šešerius metus šiuose laikraščiuose rezoliucijų reikalu išspausdinta ne dešimtys, bet šimtai straipsnių, informacijų, pranešimų. Tiems laikraščiams yra dėkingi visi, kurie rezoliucijos priėmimą Kongrese vertina kaip pasistūmėjimą Lietuvos laisvės kovų fronte ar, mažiau sia, kaip užimtų pozicijų sustiprinimą.

“Dirvos” laikysena buvo labai vingiuota: ir rėmė, ir ignoravo, ir neigiamai vertino; žengė žingsnį pirmyn rezoliucijų reikalui paremti ir tuoj vėl traukėsi atgal. Kas laikraščiu diktavo tokią laikyseną, sunku pasakyti. Bendrą išvadą tenka daryti tokią: laikraštis neturėjo savo principinės pažiūros į Rezoliucijoms Remti Komiteto darbą. Ypač neigiamai nusistatė “Dirva” prieš pat rezoliucijos priėmimą Senate.

Rezoliuciją priėmus, “Dirva” paskelbė labai miglotą įžanginį, kažkaip primenantį “Eltos” vardu skelbtus straipsnius; jame pasisakoma, kad “bet kurį lietuvišką darbą nesame greiti girti”; iki šiol dirbtas Rezoliucijoms Remti Komiteto darbas ateityje turėtų būti “dirbamas kompetentingų, prityrusių, plačiai patikimų asmenų ir organizacijų” (“Dirva”, 1966 m. spalio mėn. 26 d.). Kas tie kompetentingi asmenys ir organizacijos, laikraštis nepasako.

Negalima praeiti tylomis pro “Margučio” žurnalą, nors jis jau miręs. Tas mėnesinis žurnalas 1964 metų kovo mėnesio numeryje paskelbė ypač piktą straipsnį, nukreiptą prieš Rezoliucijoms Remti Komitetą ir jo pirmininką Leonardą Valiuką. Straipsniu buvo siekta suniekinti rezoliucijų sąjūdį, jį paverčiant amerikiečių politinė partija, per kurią L. Valiukas, piktnaudodamas Lietuvos vardą, siekiaš egoistinių tikslų. To straipsnio vedamoji mintis tokia — dabar kovoti dėl Lietuvos laisvės, švelniai tariant, yra negeras darbas. (Visai identišką mintį, tik kultūringa forma išreikštą, randame “Vienybės” rėmėjų deklaracijoje, kurioje siūloma nieko nedaryti Lietuvos laisvinimui).

Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga East St. Louis suvažiavime oficialiai pasisakė už rezoliucijų rėmimą. Tačiau kalbamu klausimu minėta spauda atsiskyrė nuo tos minties žmonių nusistatymo.

Šešerius metus prieš rezoliucijas kovojusios “Naujienos” (tai buvo galima laukti) praveistai rezoliucijai neskyrė jokios reikšmės.

Kai 1961 metų vasario mėnesio pradžioje senatorius Thomas H. Kuchel įnešė pirmąją rezoliuciją, “Naujienos” džiūgaudamos tai paskelbė kaip labai reikšmingą žingsnį Lietuvos laisvinimui. Tik sužinojusios, kad ta rezoliucija suplanuota Los Angeles lietuvių vei-

kėjų, tuoj atsuko nugarą ir pradėjo niekinimo akciją.

1965 metų birželio mėnesį rezoliucija buvo priimta Atstovų rūmuose. "Naujienos" vėl metėsi rodyti entuziazmo, visus pravedimo nuopelnus priskirdamos ne Rezoliucijoms Remti Komitetui, bet "kitoms jėgoms", tų "kitų jėgų" neišvardindamos. Tokį pat entuziazmą pradžioje parodė pravedus rezoliuciją Senate. Šį kartą "nuopelnų ordiną" bandė prisegti ALT-bos Clevelando skyriui. Kai visas tas "clevelandinis laimėjimas" pagaliau pasirodė labai nerimtas pasigyrimas, "Naujienos" į visą reikalą tik ranka numojo, sakydamos, kad "administracija nesiims jokios akcijos ("Naujienos", 1966 m. lapkričio mėn. 2 d.), nors tik prieš savaitę įžanginyje buvo aiškinusios, jog "dabar reikia tik prezidento parašo kad rezoliucija įgytų įstatyminę galią". ("Naujienos", 1966 m. spalio mėn. 26 d.). Tai liudija, kad šis dienraštis rezoliucijų klausime nuo pradžios iki galo buvo visai paklydęs.

Veiksniai ir rezoliucijos

Senatoriui Kuchel ir kongresmanui Lipscomb įnešus pirmąsias rezoliucijas, ALT-ba su labai dideliu entuziazmu jas parėmė, pačią rezoliuciją idėją pradžioje bandydama priskirti sau. 1961 metų Vasario 16-sios proga Pittsburgh'o lietuviams ALT-bos centro direktorių tarybos narė E. Mikužiūtė kal-

bėjo: "Amerikos Lietuvių Taryba jau padarė žingsnius, kad senatas nutartų įnešti Lietuvos laisvinimo reikalą į Jungtines Tautas. Amerikos lietuvių priedermė yra prisidėti prie šio pasimojimo". ("Keleivis, 1961 m. kovo mėn. 15 d.). Vėliau ALT-ba rezoliucijų nerėmė, remdamasi principu: gera tik tai, ką mes darome (ar ne darome).

Amerikos Lietuvių Tarybos oficialus nusistatymas praves-tos rezoliucijos klausimu nepareikštas. 1966 metų spalio mėn. 29 d. įvykusioje ALT-bos metinėje konferencijoje pirm. A. Rudis pasakė kalbą, kurios didelė dalis netiesiogiai skirta praves-tos rezoliucijos nuvertinimui. "Įvairių rezoliucijų įvairiais tikslais Amerikos Lietuvių Tarybos rūpesčiu buvo pravesta gan apščiai. Todėl šiandien Amerikos Lietuvių Taryba nebesirūpina atskirų rezoliucijų pravedimu..."

Propagandinių pareiškimų šiame suvažiavime ALT-bos pirmininkas padarė ir daugiau, pav.: "Iki šiol Amerikos Lietuvių Tarybai pasisekė tos (t. y. JAV-bių - Sovietų Sąjungos konsularinės) sutarties pasirašymą sulaukyti"; "ši (t. y. Kersteno) byla buvo vienas didžiausių mūsų laimėjimų kovoje dėl Lietuvos laisvės ir nuskambėjo visame plačiame pasaulyje" ir t.t. O iš tikro Kersteno komisijos veikla tebuvo tik inkriminuojančios medžiagos rinkimas, ne bylos laimėjimas. At-

eities istorikams bus net sunku suprasti, kodėl surinktoji medžiaga nebuvo panaudota kovai dėl Lietuvos laisvės, o padėta amžiams į archyvus. Anuometiniai ALT-bos vadovai, atrodo, buvę apsvaigę tariamu laimėjimu ir tuo lyg laimėjimu taip įtikėję, kad įpuolę į lyg gilų miegą ir iki šiai dienai negali pabusti. Jei anuo metu ALT-bos vadovai nebūtų apsvaigę tariamu laimėjimu, gal ir būtų buvę pasiekta kai kurių Lietuvos bylai naudingų sprendimų. Buvo sustota bylos pradžioje. Anuomet ir JAV-bių vidaus politika ir tarptautinė konjunktūra buvo palankesnė laisvės kovai negu šiandien. Be to, Kersteno rezoliuciją visi lietuviai rėmė, niekas nekaišiojo pagalių į ALT-bos darbo vežimą, nors ne visi sutiko plaukti pagal ALT-bos krepiniamą srovę. Visi supratome, kad Lietuvos laisvės siekius visi turime paremti. ALT-ba šiuokart pasielgė kitaip.

Jei ALT-ba prisiderino prie "Naujienų" linijos ir pravestos rezoliucijos reikšmę paneigė, tai VLIK-as, priešingai, "Eltos" vardu paskelbtais pareiškimais tą reikšmę stipriai akcentavo. Remdamasis pravesta rezoliucija (informuoja "Elta"), Pavergtųjų Europos Tautų seimas ėmėsi iniciatyvos Pabaltijo valstybių pavergimo klausimą vėl pajudinti JAV-bių valstybės departamente ("Draugas", 1966 m. lapkričio mėn. 4 d.).

Bet iš antros pusės (tai labai charakteringa) vlikinė "Elta" stengėsi nuvertinti Rezoliucijoms Remti Komitetą. Ir čia "Elta" pasirodė visiškai naivi, pav., skelbdama "Kongreso užrašuose nėra duomenų, rodančių Valst. Departamento kokių kitokių žygių dėl tos rezoliucijos" ("Draugas", 1966 m. lapkričio mėn. 4 d.). "Eltos" redaktorius turėjo žinoti, kad tokių "duomenų" Kongreso užrašuose iš viso negali būti. Kitame "Eltos" vardu paskelbtame straipsnelyje tariamai iš Washingtono, jau dėstoma, jog Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas, Pavergtųjų Europos Tautų seimas ir kiti sambūriai (kurie? P. P.) rūpinęsi, kad JAV-bių ir kitos vyriausybės Pabaltijo valstybių klausimą iškeltų *Jungtinėse Tautose* ir kad jis ten būtų atitinkamai sprendžiamas *dekolonizacijos programose rėmuose* ("Eltos" pabraukta). (Ir "Eltos" redaktorius stengiasi skaitytojui įteigti, kad ta rezoliucija VLIK-o ar Pavergtųjų Europos Tautų seimo nuopelnas). Toliau "Elta" miglotai aiškina labai aiškius dalykus ir iš miglų išneria "interpretacijos" pabaigoje: "Tuo priimtoji rezoliucija ryškiai skiriasi nuo pirminių jos siūlymų". Išvada primena įrodymo pabaigą: "Tai ir norėjome įrodyti".

Kituose komunikatuose "Elta" vėl ginčijasi su nežinomu oponentu ir vėl įrodo, kad Valstybės Departamentas rezo-

liucijos nei blokavęs, nei vetavęs, nei kitaip priešinęs jos priėmimui ("Draugas", 1966 m. lapkričio mėn. 14 d.).

Įdomus šia prasme ir "Eltos" anglų kalba biuletėnis (Nr. 11-99). Čia paskelbtas rezoliucijos tekstas, Valstybės Departamento pareiškimas, senatoriaus Fulbright lydraštis ir priėmimo procedūros stenogramos Senate. Vienas dalykas pasirūpinta išleisti: senatoriaus Lausche ir senatoriaus Kuchel pareiškimai Senate 1966 metų spalio mėn. 19 d. (žiūr. *Congressional Record*, 1966.10.19, Vol. 112, No. 180, pusl. 26598). Tuos pareiškimus 1966 m. spalio mėn. 17 d. telegrama ir telefonu senatorių Kuchel prašė padaryti Rezoliucijoms Remti Komiteto pirm. L. Valiukas, nes rezoliucija Valstybės Departamento pastangomis spalio mėn. 14 d. buvo išimta iš Senato darbotvarkės. *Senatorius Kuchel pažadėjo tai padaryti ir padarė*, pasikvietęs įtakingą senatorių Lausche. Abu senatoriai viešai Senato pilnaities posėdyje mandagia forma reikalavo rezoliuciją svarstyti vykstančioje Kongreso sesijoje.

Rezoliucijos pavidime JAV-bių Senate daugiausia nusipelnė pirmosios rezoliucijos autorius senatorius Thomas H. Kuchel. Jis 1966 m. spalio mėn. 25 d. rašytame laiške Rezoliucijoms Remti Komiteto pirminkui prisipažįsta:

"...I can quite honorably tell you that I did help in se-

Veltui laukiame, kad šūkiškai žieb-tų entuziazmą. Šūkiškai nuskamba, kai puotos pasibaigia, kitais žo-džiais — šūkių sukeltas entuziaz-mas tetrunka, kol baigiasi šventė. Tikras entuziazmas reiškiasi ne švenčių retoriniu patosu ir audito-rijos pakiliu virpuliu, o išterve me kasdieninėse pareigose.

Juozas Girnius

---

curing Senate consideration and Senate passage of the resolution. Leonard, it reflects the unyielding judgment of the overwhelming majority of the Congress..."

VLIK-o pirmininkas V. Sidzikauskas VLIK-o seime 1966 m. gruodžio mėn. 10 d. šiais žodžiais išreiškė padėką: "Iš šios tribūnos reiškiau nuoširdžią pagarbą ir padėką visiems tiems, kurių nenuilstamomis ir atkakliomis pastangomis toji rezoliucija buvo priimta". Su-prantama, kad daugiausia per ištisus šešerius metus čia pa-darė ne kas kitas, o Rezoliuci-joms Remti Komitetas. Atrodo, jog būtų buvę visai vietoje, jei būtų VLIK-o pirmininkas pa-minėjęs Rezoliucijoms Remti Komiteto vardą.

ALT-ba rezoliucijų klausimu prisiderino prie "Naujienu" li-nijos, VLIK-as, aplanai, prisid-derino prie "Eltos" redakto-riaus, kuris prieš tai "Dirvoje" rezoliucijų klausimu buvo pa-skelbęs eilę nepalankių straips-nių.

Televizijos ir radijo panaudojimas kovoje dėl Lietuvos laisvės

KUN. KAZIMIERAS PUGEVIČIUS

Ruošiantis šventinti Šiluvos Marijos koplyčią Washingtone, buvau pakviestas prisidėti prie tos šventės ir iškilmių pagaršinimo bei paskelbimo amerikiečių spaudoje. Teiravausi pas eilę žinomesnių šio krašto laikraštininkų, kaip būtų galima ta proga iškelti Lietuvos bylos reikalą amerikiečių spaudoje. Ne vienas iš tų laikraštininkų man atsakė: "Kam iš viso tą klausimą kelti! Juk Lietuva yra jau dvidešimt penkeri metai Sovietų Rusijos valdžioje. Ar manote, kad Jungtinės Amerikos Vastybės pradės atominį karą su komunistine Rusija dėl Lietuvos!"

Tai tik vienas iš pavyzdžių, kaip sunku šiomis dienomis gauti amerikiečių pritarimo Lietuvos bylos kėlimo reikalui. Apie jų talką ir paramą čia nė nekalbama.

Visi puikiai žinome, kad prieš 1918 metus visas šis reikalas buvo keleriopai blogesnėje padėtyje. Tais laikais čia, Jungtinėse Amerikos Valstybėse, beveik niekas nieko nežinojo apie Lietuvą. Tada Lietuvos laisvė daugumai amerikiečių atrodė tik tuščia svajonė. Tokių svajotojų apie Lietuvos laisvę nebuvo daug, bet jų vi-

sur buvo. Tų svajotojų svajonės išsipildė, kai Lietuva 1918 metais išsikovojo sau laisvę ir nepriklausomybę. Tai pareikalavo iš visų tų svajotojų nepaprastai daug pastangų, darbo ir — gyvybių.

Šiais laikais kovotojų dėl Lietuvos laisvės gretos yra keleriopai didesnės ir visais atžvilgiais pajėgesnės. Tačiau turime viena įsidėmėti: didesnė šios kovos naštos dalį turime nešti mes patys; kitataučiai gali mums tik padėti.

Turime eilę radijo programų ir vieną kitą televizijos programą. Jos visos, su mažomis išimtimis, skiriamos lietuviškai kalbantiems. O norėtume savo radijo ir televizijos programomis laimėti savo reikalui kitataučių ir — daug jų. Juos savo reikalui laimėsime, žinoma, tik angliškais programomis ir — tik geromis.

Kodėl mes neturime centrinio radijo, televizijos ir spaudos biuro, kuris nuolatos informuotų angliškai kalbančius! Nieko nelaukiant toks biuras turėtų būti įsteigtas ir mūsų išlaikomas. Tai įgyvendinti turėtų viena iš centrinių mūsų organizacijų. Gal labiausiai tai tiktų Lietuvių Bendruomenei,

kuri turi ir plačią organizaciją ir pakankamai žmonių.

Turėtumėm turėti bent pusvalandžio radijo programas kas savaitę anglų kalba didesniuose JAV-bių ir Kanados miestuose: stiprių radijo stočių, geru laiku, su atrinktomis žiniomis Lietuvos bylos reikalu, geromis diskusijomis, reportažais, puikia mūsų muzika. Tie pusvalandžiai galėtų būti paruošiami vienoje vietoje, įrašant į juostas ir jas išsiuntinėjant paštu. Geros valios lietuviai visus pozityvius darbus rėmė, remia ir rems. Esu tikras, kad be didesnių pastangų pavyktų surinkti JAV-se ir Kanadoje pakankamai pinigų tokio biuro ir programų išlaikymui. Reikia tik mūsų centrų iniciatyvos.

Yra šimtai kelių įeiti su lietuvišku reikalu į eilę televizijos programų. Pavyzdžiui, praėjusiais (1966) metais vieną iš Baltimorės arkivyskupijos savaitinių televizijos programų paskyrėme dokumentiniam reportažui anglų kalba apie Sibiro lietuvių maldaknygę. Šiai programai panaudojome daugiau kaip 60 nuotraukų iš lietuviškų knygų ir žurnalų. Tūkstančiai tos televizijos programos stebėtojų bei klausytojų buvo supažindinti su dabartine Lietuvos padėtimi.

Ne vienas gal pasakys: "Tai savaitinei televizijos programai vadovauja lietuviai. Priešingu atveju, greičiausiai nieko panašaus nebūtų pavykę". Būdamas tos televizijos progra-

mos vedėjas, galiu labai aiškiai pasakyti, kad tokia argumentacija labai silpna. Mums, programų vedėjams, verkiant reikia įdomios ir šviežios medžiagos. Visad duodame vietos (ar net ištusis pusvalandžius) savo programose visiems, kurie tik ateina pas mus su tikrai įdomia ir nauja medžiaga.

Kitas pavyzdys. Prieš maždaug porą metų mūsų šiam kunigui Alg. Keziui, S.J., daug vietos buvo duota katalikiškoje programoje Chicagoje, "Take One". Tai programai vadovauja ne lietuvis, o lenkų kilmės amerikietis kun. Wroblecki. Ta programa perduodama iš CBS televizijos stoties, ir ją stebi šimtai tūkstančių amerikiečių Chicagoje ir jos apylinkėse. Tos programos vedėjas skyrė mūsų šiam kunigui daug laiko ne dėl to, kad jis lietuvis, bet kad kun. Kezys turėjo įdomios medžiagos (puikių savo nuotraukų) ir galėjo įdomiai apie fotografijos meną pakalbėti. Tos programos stebėtojai turėjo progą pažinti vieną iš mūsų šlifuočių lietuvių, išgirsti apie jo pamėgtą fotografijos meną ir taip pat — apie Lietuvą ir jos kančias. Vėliau Baltimorėje davėme kunigui Alg. Keziui savo televizijos programoje visą pusvalandį. Dalį laiko skyrėme jo fotografijos menui, o kitą — Lietuvos bylos reikalui. Ta proga pasikvietėm į televizijos stotį vieną vietinių talentingų jėzuitų kunigų, ir jis pasišnekėjo su kun. Alg. Keziu

apie jo pergyvenimus Lietuvoje ir dabartinę Lietuvos padėtį.

Pabrėžiu religines televizijos programas, nes į jas esu įleidęs šaknis. Bet visų programų vedėjai nuolatosis ieško naujos įdomios medžiagos.

Mes, lietuviai, turime tikrai daug ką kitiems parodyti ir pasakyti. Puikūs mūsų tautiniai rūbai, tautiniai šokiai, įvairūs mūsų papročiai gali sudominti amerikiečius ar kanadiečius. Kiekvienas miestas turi tam tikras programas, ypač dienos metu arba savaitgaliais, kuriose gali pasirodyti atskiri asmenys ar grupės su šokiais, dainomis, pasikalbėjimais ar net pranešimais. Lietuviai turėtų panaudoti kiekvieną tokią progą savo reikalui. Visiems tokiems pasirodymams turėtų vadovauti asmenys, kurie yra ne tik savo srities (tautinių šokių, muzikos ir t.t.) specialistai, bet taip pat puikūs Lietuvos reikalų žinovai. Prešingu atveju, jokios naudos mūsų reikalui nebus.

Yra šimtai kelių įeiti į radijo ir televizijos programas su mūsų reikalais. Visais tais keliais turime naudotis. Norint įleisti savo šaknis į JAV-bių ir Kanados radijo ir televizijos tinklą, reikia mūsų pačių iniciatyvos ir pirmiausių šių dalykų:

1. Gerų ryšių su radijo, televizijos stotimis bei programų vedėjais ir laikraštinkais. Angliškai tariant, būtų "public

relations" problema. Tuos ryšius reikia ne tik užmegzti, bet ir nuolat palaikyti. Tai, žinoma, reikalauja ir pastangų, ir laiko, ir pinigų;

2. Informacijos biuro kiekvienoje lietuvių bendruomenėje. Toks biuras turėtų reikalų tik su amerikiečiais, tad ir institucija turėtų būti angliškai pavadinta. Galėtumėm ją vadinti — *Lithuanian Information Center* (ar *Office*). Turėtumėm rasti tai įstaigai patalpę, turėti ten telefoną, išsispausdinti laiškam popieriaus ir vokų. Kiekvienoje didesnėje lietuvių bendruomenėje yra LB apylinkės. LB apylinkių vadovybės ir turėtų suformuoti tokius informacijos biurus, juos išlaikyti ir surasti po kvalifikuotą asmenį tiems informacijos biurams vadovauti;

3. Ryšių su radijo ir televizijos stotimis. Kiekviena radijo ar televizijos stotis turi vadinamuosius "public service directors" ir "news directors". Mūsų informacijos biurų vedėjai kiekvienoje lietuvių bendruomenėje turėtų susižinoti su tokiais direktoriais: susipažinti su jais, teikti jiems nuolat žinių lietuviškais klausimais, surengti jiems priėmimus, pakviesti juos į didesnius ir reikšmingesnius parengimus ir t.t.;

4. Susipažinti su visomis programomis ir užmegzti ryšius su tų programų vedėjais. Programos nėra vienodos, ir mūsų keliai patekti į jas yra skir-

tingi. Turime toms programoms pateikti tai, kas tose programose akcentuojama. Jei programa akcentuoja politines diskusijas, turime surasti savo pajėgų asmenį ar asmenis, kuris arba kurie galėtų pajėgiai tose diskusijose dalyvauti. Kitaip tariant, turime labai puikiai susipažinti su kiekviena programa ir tų programų vedėjams konkrečiai ką pasiūlyti.

Tik šiais keliais eidami, galime tikėtis apčiuopiamesnių rezultatų.

Baigdamas norėčiau iškelti

dar vieną dalyką. Lietuvių tremtinių tarpe glūdi tūkstančiai dramų. Pergyvenimai komunistų ir nacių okupacijų metais, pasitraukimas į Vakarų, gyvenimas pokarinėje Europoje — tai vis temos televizijos dramoms. Gerų ir gerai parašytų dramų televizijos stotys ieško. Ar nereiktų mums paieškoti savo tarpe vieno ar kelių pajėgių tam žmonių ir sudaryti jiems sąlygas, kad jie televizijos dramų pavidalu išvestų mūsų reikalą prieš amerikiečių mases!

PABALTIO VALSTYBĖS TURI BŪTI NEPRIKLAUSOMOS

Aš buvau didžiai susirūpinęs dėl Edeno (užsienių reikalų ministro) pranešimų, kuriuos jis parsivežė iš Maskvos. (Sovietai siekia naujų teritorijų, ypačiai Pabaltijo valstybėse. Šios valstybės buvo Petro Didžiojo užkariautos ir per du šimtu metų buvo carų valdžioje. (Lietuva — tik 120 metų. Red.). Po revoliucijos Rusijoje jos buvo Europos avangardas prieš bolševizmą. Jos buvo, kaip dabar sakoma, "socialinės demokratijos", bet labai judrios ir nutašytos. Prieš prasidedant karui, 1939 Hitleris jas užstatu iškišo sandėryje su sovietais. Vyko žiaurus rusiškas ir komunistinis valymas. Vienu ar kitu būdu, buvo likviduotos visos valdančios asmenybės bei valstybiniai pagrindai. Nuo tada šių narsių tautų gyvenimas tapo pagrindinis. Netrukus, kaip regėjome, čia užgruvo Hitleris su naciniiais kontravalymais. Pagaliau bendros pergalės rezultate sovietai čia vėl turi kontrolę. Tuo būdu likimo šukos Estiją, Latviją ir Lietuvą šukavo nuo vieno šono į kitą ir vėl atgal. Tačiau niekad nekilo jokios abejonės, kieno pusėje teisė. Baltijos valstybės turi būti suvereninės, tautos nepriklausomos.

WINSTON LEONARD SPENCER CHURCHILL
The "Grand Alliance", III tomas

DVIEJŲ KARTŲ SUSIDŪRIMAS TIES PATRIOTINIŲ MITŲ PALIKIMU

JURGIS GLIAUDA

Neseniai „Į Laisvę“ Fondo išleistos knygos *Neparašyti Laiškai* motto skamba taip: „Skiriu tiems, kurių atminimas ir kapai išniekinti, — kad jie nemirtų mūsų širdyse“. Knygos — eilėraščių rinkinio — autorius slapyvardinis poetas Mykolas Viltis. Šio tragiško motto ženkle tenka rašyti šias trumpas pastabas apie dalinį ir graudulingą mūsų pasimetimą Lietuvos laisvinimo bare.

Neparašyti laiškai

Mykolas Viltis savo eilėraščių rinkinyje *Neparašyti laiškai* nedavė laisvės kovotojo kovų pompastikos. Nėra nė užuominos apie išgyvenimą kovoje. Čia tik vienišumo išpažinčių mozaika lietuviško rudeninio gamtcaivzdžio fone. Melancholija ir viltis, principo išpažinimas iki paskutinės gyvenimo minutės ir tikėjimas sunaikinto pasipriešinimo prasme — viskas tai atrodo lyg naujas atradimas mums, po dviejų dekadų jau ir į partizanavimo prasmę ėmusiems žiūrėti politinio utilitaristo akimis.

Knyga pilna nuotrupų, prasmingų „nedasakymų“, daugiur paranku baigti eilutę daugtaškiu, nes žodžiai lieka tik žo-

džiai, kai tylą ties skauduliu yra iškilmingiausia byla.

Neparašyti laiškai tačiau yra monumentalinė knyga, jos puslapiuose vėl atgaivinta tai, kas po dviejų tingių ir sočių dekadų užsienio lietuviui tapo mitu, padavimu, herojiška nerealija pasaka.

Herrojizmas dabar sėkmingai guldomas ant modernių literatūrinių Prokrusto guolių. Psichoanalizė, materialistinis požiūris į idealą, žmogaus dvasinis ribotumas, politinė realybė etc. vis tai punktai, iš kurių paranku stebėti buitį, iškilusią šio eilėraščių rinkinėlį puslapiuose.

Šio rašinio tikslas paliesti partizaninio laikmečio mito santykį su nūdienos realybe; su nūdienės politikos praktika, stabtelti ties svyravimu tarp principo ir kompromiso, tarp iliuzijos ir naujųjų aplinkų diktatų, pakelti akis į atėjusios kartos gebėjimą perimti išeinančios kartos idėjinį palikimą, nors koks archaiškas jis beatrodytų...

Sunku kalbėti apie tai santūriai, akademiškai, tariamai bešališkai, studijiniškai. Ta tema dabar madingi simpoziumai. Gana dirbtinė riba tarp

dviejų generacijų atkakliai vedama ir ten, kur tai tinka, ir ten, kur tai yra visiškas absurdas.

Neparašytų laiškų knyga atrodo lyg tam tikras testamentas. Ji sugestijuoja prisiimti tuos melancholiškus išgyvenimus. Eilėraščiai kalba apie herojiką paprastybėje ir apie mirtį nepaprastybėje, apie neižvelgiamą tragedinį didvyriškumą ir apie didvyrišką santūrumą.

Neškit man visus kvapus ir
šlamesius,
Net ir šlapdrیبos rudens

rūkus:
Juk be jūsų ašai netesėsiu
Ir išeisiu viens į Amžinus
Laukus.
(psl. 23)

Visad glūdi ir makabriška tema — išeiti vienam. Tai klaidios vienatvės tema. Kas išlieka gyvenimui, kai žūna kovos draugai, kai atsiveria paskutiniam likusiam Amžinųjų Laukų ertmės, kai varva “į smėlį lašantis kraujas” ir gobia tamsi, akla “mirtis šachtoje”?

Išlieka amžina, per amžius neblėstanti galia — testamentas, atsišaukimas gal dar į negimusias kartas. Lieka vykdymo įsakymas tiems, kurie gal dar nėra nūnai gimę.

Tai herojų privilegija taip
atsišaukti į ateitį:

Rašykit apie mūsų miškų
širdį draskančias raudas,
Apie verkiantį, išlietą ir
užmirštą mūsų kraują.
(ibid. p. 46)

Apie užmirštą jų kraują!
Apie užmirštą jų kraują? Apie
“mitą”?

Mito galia ar bergždumas?

Tai amžina ir labai dėkinga tema egzilinio kūrėjo įkvėpimui. Tačiau to nerandame mūsų dailės parodose; šykščiai randame ir muzikoje. Dvi dekadės nutukino emocijas; racionalusis mūsų amžius nebegamina tragedijų nei scenai, nei knygai. Racionalizacijos potvynyje tragedija nukelta į antikinio mito rubriką. Argi reikalingas anachroninis padavimas, kai viską dengia šios dienos racionalumas! Žmogus jau tiek paau-go, kad jo nei masina, nei įkvėpia senovinis patiekalas. Vienas iš kontroversiškiausių filosofų, Bertrand Russell, savo “*Visuomenė etikos ir politikos atvejais*” veikale atvirai teigia: yra kažkas menka ir niekinga, kad žmogus negali sutikti gyvenimo pavojų be patogių mitų talkos (pusl. 183).

O, gal būt, ir mumyse tas dviejų dekadų patriotinės heroikos ir žuvusiems pagarbos kultas transformavosi į mitą, į padavimą, tiek jautrų, kaip Pilėnų padavimas! Gal būt, mes savo miesčioniškojo ribotumo erdvėje nesuvokiame dar ar atvirai nepasakome, kad didžiojo kontroversininko Russell tvirtinimas, jog etinio purizmo esmė glūdinti atsiribojime nuo bet kokio mito, yra teisingas, kad suartėjimas su šia diena stimuliuoja mus mąstyti,

elgtis ir veikti pagal šios dienos logiką ir jos normas!

“Kooperacija tėra vienintelis būdas atgimti žmonijai”, tvirtina Bertrand Russell. Mito (ir praeities) reikšmė turi paklusti naujos kartos mąstymui, naujos vertybės nustatymui.

Neigdamas mitą, Russell tačiau sukūrė naują mitą. Jis sukūrė utopiją, kad jo nerealiame pasaulyje visos kilniosios idėjos realizuosis savaime. Jis nesuka galvos, kuris veiksnys nulems jo utopiją tapti realybe, lyg veiksmo ir ataveiksmio dėsnio nebūtų. Jis tiki, kad mąstymas, antikinės akademijos dialogas yra veiksniai, nulemia tiesos, kooperacijos, taikos suėjimą draugėn ir tai esąs vienintelis būdas “žmonijai atgimti”.

Filosofas sukūrė naujo, ateisiančio “aukso amžiaus” mirazą. Tam mirazui reikalingas mąstymas, gėrio ir blogio dialogas. Ar taip galvojame ir mes? Dalinai taip.

Kraštinio žmogaus šešėlis

Pagal Lietuvos Enciklopediją *kraštiniais žmonėmis* galime vadinti mummyse benokstančią antrąją imigracinę kartą, susiformavusią dviejų kultūrų poveikyje. Kraštinis žmogus, anot L. E. (t. XIII, pusl. 11), yra asmuo, susijęs su dviem socialinėm grupėm, veikiamas abiejų skirtingų kultūrų, tačiau pilnai nepriklausąs nė vienai iš jų. Turėdami ryšį su dviem

tautinėm grupėm, tokie asmenys gali būti saistomi dvejopai: naryste ir priklausomybe.

Ryšiai gali būti prieštaraujami arba suderinti. Jie gali išprovokuoti visiškai pasitraukti iš katros vienos grupės ir gali ilgai svyruoti be pasirinkimo.

Kraštinis žmogus (marginal man) neabejotinai jau yra dominuojąs mūsų antrosios generacijos tipas. Bene pirmą kartą tai parodė pirmasis mūsų visuomenėje ta tema simpoziumas, įvykęs bene 1959 metais Los Angeles Kultūros klube. Simpoziumo metu antrosios generacijos asmenys pripažino dviejų visuomenių, dviejų kultūrų poveikį. Jie buvo patys pirmieji kraštiniai žmonės, ką tik įžengę į dviejų kultūrų, į dviejų etninių visuomenių tarpą. Jie laikėsi gal labiau prie lietuvių masės, jie jai dirbo, dalyvavo lietuvių studentų organizacijose etc. Laikui bėgant kraštinis žmogus lietuvių visuomenėje, aišku, dar labiau jaus savo dvilypumą. Kažin ar mūsų literatūra suskubs užfiksuoti tokio žmogaus prigimtį, nes kas fiksuos, nesant kas pakeičia senus literatus.

Neparašytų laiškų rinkinyje nėra laiško naujam lietuvių visuomenės tipui, kraštiniam žmogui. Dviejų dekadų praraja jau pagimdė dvi visuomenes, du sparnus. Poetas Mykolas Viltis, *Neparašytų laiškų* autorius, nesikreipė į tuos, kurie laisvajame pasaulyje jau perima laisvės kovotojų testamento vyk-

dymą, kurie jau susiliečia su jautriausia lietuvių visuomenės problema — kova dėl tolimos ir jiems chimeriškos Lietuvos laisvės.

Mūsų uždaro užsienietišškai lietuviško geto politikoje naujos, "marginal" generacijos poveikis tolydžio didėja. Dogmos, principai, veikimo metodai — viskas palengva turi kisti seniesiems traukiantis iš politinio lauko. Ar visa tai — ir dogmos ir jų realizavimo metodas — dėl to tampa ir taps tik anachronizmu? Daugiur jau veržiamasi į anksčiau senųjų monopolizuotą sferą. Gal būt naujoji karta visa tai užlies nauja dvasia, apšvies naujom šviesom, ir senos dekoracijos naujų rampos šviesų įgeidžiu atrodys kitaip.

Dviejų dekadų tėkmėje kinta ir didžiulės visuomenės. Aišku, neatpažįstamai viskas pakito Lietuvoje. Bet tai atrodo mums tik dėl to, kad mes betarpiškai tame kitime nedalyvaujame. Bet viskas labai pakito ir pas mus, tačiau mes vis dar tuo netikime.

Vakarykštė diena ima švinkti naftaline kconservuotais papuošalais, ji tampa anachronizmu, kaip ir po dviejų dekadų buitine tema parašytas romanas iš laisvosios Lietuvos dienų.

Laokoono tema — prietilčio tema

Kai drįstama kalbėti apie tai, kas skaudžiausia, apie mito tinkamumą ar atmestinumą, gal

skaitytojas malonės atleisti neatsargiai prasiveržusią rašte poetiką, neatsargų įbridimą į poleminių lauką ar skausmo grimasą minint skausmo grimasą žalvariniame Laokoono veide.

Prisimename Laokoono mitą, kiek jis išliko amžiams gyvas Publijaus Vergilijaus Maro Eneidoje ir mūsų gimnazistiškuose memuaruose.

Eneida romėnams buvo magiškas mitas, iškėlęs Romos istoriją kaip dievų plano dalį, paskyręs tikrą universalinę misiją Romai, kaip šaunioji, su mitais susipynusi Lietuvos istorija veikė pirmuosius mūsų kūrėjus.

Neįstengdami paimti Trojos tvirtovės, nors ją laikė apsupę dešimtį metų, graikai griebėsi klastos. Jie pasitraukė į artimiausią salą, o prie Trojos vartų paliko didžiulį (kaip kalną, Vergilijaus žodžiais) medinį arklį, į kurio tuščią vidų suslėpė savo karius. Graikų kareivis Sinon, tariamai pabėgęs nuo graikų, suteikė trojiečiams klastingą žinią, kad tas didžiulis arklys paliktas Atenai auka, kad pavyktų laimingai sugrįžti tėvynėn. Dėl baimės, kad arklys gali būti įvilktas į Trojos aikštę (tai reikštų Trojos viešpatavimą kontinentui), graikai padarę arklį tokį didelį, didesnę kaip Trojos sienos. Džiūgauja trojiečiai įvilko arklį į miestą. Veltui vaidila Laokoonas priešinosi ir tikino, kad čia esama graikų klastos. Juo nepasitikėta, juo labiau, kad prie-

šingi Trojai dievai atsiuntė dvi didžiules gyvates, kurios pasmaugė Laokooną ir abu jo pagalius sūnus.

Trojiečių puotai pasibaigus, kada jie gulėjo girti ir pavargę, suslėpti arklio viduje kariai nusileido žemyn, atidarė vartus, įleido atslinkusią graikų kariuomenę, uždegė neginamą miestą ir išžudė jo gynėjus.

Taip žuvo antikinė Troja, paimta iš vidaus.

Karinės strategijos mokslas visad domėjosi tuo klasišku puolimo manevru. Puolimą iš vidaus sunkiausia atlaikyti.

Garsioji Laokoono statula, dabar Vatikano muziejuje, savo bronzinio veido kančia tebeliudija, kaip pavojinga priešų klasa.

Nūdienos atvejis

Mūsų laikų laokoonai neturi antikos pompos, jie netokie tragiškai pakilūs ir dekoratyviškai kilnūs. Tačiau juos vis dėlto pavadina laokoonais. Jie nešioja kasdieninius rūbus, kalba Harvardo akcentu ir nei smerkia, nei grasina. Jie analizuoja dienos padėtį ir skelbia prognozę. Dievai jų nebaudžia, siųsdami gigantiškas gyvates. Jie nepalieka amžiams gyvi bronzėje ar marmure. Spauda su noru jų klausosi, ir milžiniškų televizijos tinklų mikrofonai visad netoli jų nešykščių pokalbiui lūpų.

Vienas iš šviežiausių — Theodoro Sorenseno atvejis. Nau-

jųjų Metų išvakarėse šis jaunosios generacijos politikas, John F. Kennedy statitiny, patarėjas ir asistentas, stovėjęs prie pat Demokratų partijos politikos virtuvės, prabilo, aptardamas savo partijos politinių metodų pamatus, darė iš to žiaurias išvadas, nustatė toli nelikimą būsimų sunkumų prognozę. Jis įžiūrėjo blogio šaknis ir reikalavo esminių vadovybės reformų.

Jis tam tikrą laiką lošė mažo laokooniuko rolę. Ir tokių esama visais laikais, visuose meridianuose.

Modernioje laisvoje visuomenėje tokie modernūs pavojų rėdėjai ir įspėjėjai yra tokia pat privilegijuota būtinybė, kaip laisvė. Tik Lietuvos laisvės praradimo dienomis, deja, mes negalime rasti lietuviškojo laokoono. Ir mes žinome kodėl?

Mūsų visuomeninis konglomeratas

Ta lietuvių masės dalis, kuri dar aktyviai domisi Lietuvos laisvinimu, yra margas susitelkimas su savo sparnais ir sparneliais, susigrupavimais, ideologinėmis nuotaikomis, kaprizais ir, dažnai, aklomis, moderniam gyvenimui kurčiomis dogmomis. Kraštų priešybės kartais tokios didelės, kad net nuostabu, kad vis dėlto visa tai to pat fronto kariuomenė.

Kas vienam esmė, kitam detalė, ir atvirkščiai. Kas vienam principas, kitam tik metodo

klausimas. Tačiau yra du pagrindiniai akcentai: kultūra ir politika yra ryškiausi patriotinio susigrupavimo sparnai. Yra tokių, kurie pro politiką neteikia reikšmės tam, ką kiti tame judėjime vadina gana vulgariai kultūros vardu. Tačiau čia ir kultūra ir politika įeina lygiais dalininkais į bendrąjį sąjūdį.

Lietuviškieji mitai ir nūdienos realybė kai kur gražiai papildo vienas antrą, kai kur atkakliai kaunasai savitarpyje, ir mes visi sutilpome mūsų Trojos sienose, ir visi mes esame apgulti, ir priešas yra tas pats.

Kas gi yra ta lietuviškoji Troja, ta margoji lietuvių-trojiečių masė, tas Trojos arklys, kurį mes jau aiškiai regime prie mūsų Trojos vartų?

Amžinosios vertybės

Visų atspalvių patriotika, meilė savo neužmirštamam kraštui, idealistinis (taikus ar karingas) metodas vykdyti laisvės kovą ir įgyvendinti laisvės idealą, archyvinis ar avangardinis lietuviybės interpretavimas, tikėjimas ir apmaudas, veržimasis ir atilsis — viskas tai labai turtina laisvės problemos turį, daro tą problemą margą, žaižaruojančią ir būsimoje lietuvių emigracijos istorijoje nepaprastai patrauklią savo nerimu ir atvirumu.

Viskas tai liudija, kad problema nedingo kartu su išžudytais laisvės kovotojais, kad ji tarpsta už Lietuvos sienų. Ir čia ura-patriotizmas dažnai yra tei-

giama vertybė, teigiamesnė už santūrumą, už rezervuotą svarstymą, juo labiau už skeptišką ir madingą defetizmą. Ura-patriotizmas yra tyrasis reikalavimas laisvės.

Lietuvių Enciklopedija taip aptaria laisvės sąvoką: "Pagrindine metafizine prasme laisvė yra žmogui savas buvimo būdas, kuriuo jis egzistuoja kaip save patį apsprendžianti būtybė. Laisvė yra tai, kas žmogų padaro žmogumi, jį išskiria iš kitų gyvųjų būtybių, visa savo būtimi priklausančių gamtai. Laisvė yra žmogaus esmė.

Laisvė yra visų vertybių versmė: nėra nieko žmogiškai vertinga, kas nėra laisvai pasiekta. Laisvas žmogus stovi prieš vertybių pasaulį. Tačiau laisvė nėra vertybių matas".

Bet ar reikia nusakyti laisvės prigimtį tam, kas jos yra netekęs! "Duok man laisvę arba duok man mirtį", tarė didysis Amerikos patriotas Patrick Henry.

Mūsų Trojos tvirtovei pagrindu padėta laisvė. Mes turime suprasti ir būsimosios Lietuvos esminę prigimtį. Tai tautos absoliutus suverenumas savoje teritorijoje. Tik ta sąlyga suponuoja viską, kas reikalinga laisvai visuomenei.

Tautos suverenumas savos valstybės rėmuose — esminis užsieninės lietuvių siekis.

Mūsų Trojos arklys

Trojos arklys, kurį mes jau regime prie mūsų tvirtovės var-

tų, nudažytas margai. Vienas jo šonas nudažytas politikos dažais, antras žvilga kultūros spalva. Jeigu vienas geis įsivilkti arklį dėl jo patrauklių politinių dažų, kitam gal labiau patiks kultūrinių dažų vaivorykštės.

Trojos arklys toks konkretus, kad nelaikas žaisti nė įmantria Machiavelli politika, nei išdidžiai vaidinti Konradus Wallenrodus. Arklio viduje glūdi paslaptis: priešo įgula. Todėl ar didžios ar mažos tremtinės tvirtovės žūtis iš esmės tas pats reiškinys: sunaikinimas.

Politiniai dažai vilioja naujagimius politikus. Ten randa daug konkretybių, logikos, dvikovos provokacijos. Kultūriniai dažai vilioja akis visų, kurie dar yra sąmyšyje dėl negęstančios nostalgijos. Kultūropolitinių ir mums išdavikiškų erezijų saulė apšviečia ta alegorinę sceną.

Ar nėra tas alegorinis arklys kompromisas principui, esminiam teigimui, esminiam nusistatymui?

Kompromiso savybės

Kompromisu vadiname sutikimą priimti bent dalį, dalį siekio, ryžto, atsisakyti bent vieno esminio mūsų siekio elemento.

Mūsų nuotaikoms kintant (marginalinei visuomenei einant į vyrus!), kompromiso įvadui pateikiamas nepasitikėjimas partizanų aukos prasme ir

racionalumu. *Neparašytų laisvųjų* autorius, slaptažodinis poetas Mykolas Viltis, čia tapo pirmuoju bekintančių nuotaikų kankiniu. Na, ir kas kad jūs ten žuvote “po skarota egle”, na, ir kas kad “į smėlį pamažu išlaša mano kraujas”. Juk laisvė neiškovota. Juk tapote tik tyliais, dažnai bevardžiais kankiniais, o čia dar ilgas kelias iki herojaus nugalėtojo laurų. Sočioje visuomenėje ėmė atrodyti ta kova nebesuprantama, absurdiška; kova iki išždymo, kada nėra kelio atgal, tapo tik nelogišku, “neišsimokančiu” bizniu. Palengva partizanai imta nuherohinti.

Gerai, tebūnie visi kiti laisvės elementai tie patys. Juk čia tik mažytė detalė: pagal modernią psichoanalizę galima teigti, kad auka buvo bergždžia, pagal strategiją socialiniame sektoriuje galima teigti, kad partizaninė epocha tik labiau provokavo tautos genocidą. Tai tebuvo tik klaidų grandinė, ir teisingai suprasti tą reiškinį mes mokame čia gerai.

Į partizanų prigimtį čia ėmė ir perkėlė visas tas savybes, tuos nelaimingus dvilypumus, charakteringus kraštiniam žmogui, nokusiam sunkioje etninių visuomenių sankryžoje.

Naši tokia tema, gal būt, romanui, pjesei, nes smagu pažongliruoti psichoanalizės plonybėmis, bet tai per brangus liuksusas esminio tautos kryžkelio suvokimui. Partizanų nuherojinimas skaudžiai žeidžia

mitą, kad laisvę ant savo pečių parneša, kaip Prometėjas ugnį, herojai. Partizanų nuherojinimas teįrodo, kad nepajėgūs žmonės atsitiktinai, dažnai paklydę, vykdo ne savo misiją. Pagaliau, jeigu nėra herojų tai misijai, ar ta misija herojiška?

Ir kada viena iš dogmų pa-krinka, kaip kitos dogmos? Ar ir jos nėra tik nuvainikuotini patriotiniai mitai. Neįdomu liesti senienas ir klausti, kiek logiški buvo Pilėnų gynėjai, susideginę neišduotoje pilyje. Aktualiau abejingai šnekėti apie dar tebekuriamą mito esmę ir skubėti sudaužyti tą mito prielaidą. Kontroversiškas vilioja.

Partizanų kulto griovimas buvo pirmas ir sunkus smūgis laisvinimo teoretikams. Dingo herojai; herojų vieton atsuko mūsų žvilgsnį į žmogelius, kurie gailiai dvejoja, gailiai dreba savo naujuose miškų Pilėnuose. Partizanų kulto griovimas buvo tas prieškambaris, tas karinės strategijos prietiltis, pro kurį jau lengviau išžengti smalsiam dialogui, pasimatymui su politiniais kultūrininkais iš anapus.

Netrukus gimė keblios kabininės teorijos apie Lietuvos valstybės, satelito, statusą sovietinio "commonwealtho" sistemoje, apie palaimingą galimybę sukurti tik lietuvių komunistų partiją, kuri tokio plotinio satelito plote taptų suverinė.

Satelito schizma yra operetiškai spalvinga ir beviltiškai nai-vi. Tai oportunistinė prielaida, kad laisvos, suvereninės Lietuvos valstybės sąvoka tėra tik archyvinių smegenų mirażas. Tokios Lietuvos niekad nebus. Bus kita, satelitinė, ir dėl tokios reikia dabar kovoti ir aukotis. Rumunija, Lenkija, Bulgarija, Vengrija... kodėl gi ne Pabaltijo valstybės? Štai čia yra politinė realybė ir įmanomas išsipildyti siekis. Kada lietuviškai tokioje valstybėje pajėgs kurtis, gyvenimas taps savotiškai laisvas, nes tikros laisvės ten jau nebepažįsta ir jos nebesilgi.

Ši teorija yra primityvi, užkrečianti ir sočiam užsienio lietuviui teikianti net atilšį po nuolatinio bekompromisinio laisvės siekio. Juk iš užsienio nepadiktuosime valstybės santvarkos, o ten jie... jau prapatę tvarkytis tarybiškai... Kad tik dar ir lietuviškai...

Gal kada rasis "homo madri-galus" — plunksnos žmogus, kuris mums atvaizduos tą satelitinę schizmą, kaip savo metu Petras Vaičiūnas *Patriotuose* įscenino himansininkų ereziją. Lygios vertės yra ir lietuvių (ne Lietuvos) komunistų partijos kūrimo mirażas, nes pati partijos struktūros esmė prieštarauja bet kuriam joje nacionaliniam susitelkimui. Prie visų tų "teoretinių" bėdų reikia dar pridurti "teoretikų" nesirūpinimą betarpiškai iš sovietinės konstitucijos patirti, ar

tokios utopijos yra įmanomos vykdyti. Tos keturios raidės LTSR, kurias savo madrigalu išgarbino Liudas Gira, visai neženklina raide S satelito statuso.

Kompromisu paženklinta ir dialogo teorija. Susitikimų, pašnekesių, turistų iš ten globa ir jam suruošta arbatėlė, kelionė į ten ir svečiavimasis ten — viskas tai tenkina kartais nesuvaldomą nostalgiją, smalsumą, bet tai tegali būti tik individo su individu santykis. Individas su individu gali išgyventi tik savo nuosavos etikos principo laužymą. Kada apie tai imama kalbėti esmingiau, kaip apie teoriją, laužomas tautos principas. Dialogai virsta bendradarbiavimu su priešu. Toje dialogo teorijoje slypi įsitikinimas, kad tuo būdu bus prijaukintas žmogus iš tenai, išleidžiant iš akių specialią žmonių iš tenai atranką.

Dėl tos teorijos jau buvo sumanyta kviesti lietuvių jaunimą iš tenai, konkrečiai susitikti su tarybiniu statytiniu organizacijos posėdyje.

Savos strateginės klaidos

Prie politinių Trojos arklio dažų yra mažų brūkšnių ir savų politikų ar quasi-politikų surambėjimo, netakto, žlibumo, ambicijų. Pastaraisiais metais tai ypač ryškiai matyti. Dviejų dekadų reveransų politika, stovėjimas mirties taške ir stereotipiniai pareiškimai patriotinei

visuomenei užkrėtė tą visuomenę tokiu karteliu ir tokiu nepasitenkinimu, kad spontaniškai susidarė laisvinimo fronto sparnai.

Ta neo-partizaniškoji veikla atkuto tokiu veržlumu, su tokia siekio logika ir veiklos metodika, kad quasi-politikai, paženklinti garbingos "seniority" titulu, ėmė burtis kovon prieš... tuos neo-partizanus. Po farsinio grūmojimo vis dėlto neo-partizanų pasiekimai priimti veiklos pamatu. Tam tikram laikui išėikvota patriotinė energija, be abejo, vėl pateiks vieną kitą staigmeną. Jau matyti, kad milijonai dolerių paskandinti šventinių kalbų potvyniuose.

Trojos arklys — malonus kultūros žirgelis

Kultūriniais dažais išgražintame Trojos arklio šone susilieja du atspalviai: nostalginis ieškojimas ir naivi saundoktrinacija.

Čia mūsų laokoonas turi baidyti pirštu į tuos niuansus, kurių kiekvienas turi defetistinę prigimtį, o vis dėlto patrauklus tam tikru ekskursu į tariamai-liberališką dialogą.

Va, (koks malonus nuotykis) ten surengta pabėgėlio dailininko kūrinių paroda, o šis (ir pagalvokite, nuvyko savo pinigais) ten svečiavosi, pabėrė komplimentų ir vėl išpilietino mūsų tarpe. Tai lygu grožėji-

muisi nuo Trojos sienos arklio išdažytais šonais.

Senas buvo triukšmelis, kad neva avangardinis literatūros žurnalėlis ėmė spausdinti Aragono eilių vertimus. Dabar tai tik niekai. Dabar mūsų tautos žmonės duonos ir garso sumetimais skleidžia panegirikus iš universitetų katedrų sovietinių rašytojų veikalų idėjoms. Ir Borutos romanas, ir kitų Lietuvos nepriklausomumo idėjos dergėjų raštai labai paslankaus kompromiso sąskaita jau įžengė į užsienio lietuvių (ir jaunąjį lietuvių) buitį. Daugiur rėkiama, kad troba neturi lietuviškų knygų lentynėlės, bet kai kur didžiulės bibliotekos sudėtos vien iš gražiai išleistų toimų iš anapus. Kietų nugarelių knyga tačiau dar nėra įrodymas kūrybinės laisvės palaimos.

Viskas tai teigia, kad ir ten įmanoma kurti, dirbti, net puoselėti lietuvišką sąmonę.

Ar po to nelogiška, kad partizanų nuherojinimas buvo neišvengiamas, net būtinas.

Tuo tarpu ten tik lyg pro sieną įsiklauso į mus, lygiai taip, kaip kalinio cėlėje budriai klausoma stuksenimo į sieną. Ir ten nežino, kad visa tai, kas taip lengvai dako principus, tėra tik lietuviškos nelaisvės produktai.

Epilogas ar epitafija

Mes mėginome paliesti temą “kas skaudžiausia”. Ir reikia išvadų, formulės ar naujo, re-

formuoto, iš gyvenimo realybės išsunkto “principo”.

Atsargiai laokooniškos ieties smaigaliu gal sveika paliesti erdvius klatingojo Trojos arklio vidurius: kas slypi medinėje dėžėje?

Gal būt, senos dogmos, kaip seni namai, turi užleisti vietą kitoms, naujoms, kai ateina kita karta. Ją vadina avangardo vardu. Žiną karinės strategijos terminologiją atsako: kiekvienas avangardas yra glaudžiame ryšyje su jį sekančiais daliniais. Avangardas neina pirmyn dėl avangardiško smalsumo, jis turi misiją, uždavinį, tikslą.

Kas sudarys naują užsienio tautos avangardą: ar *Neparašytų laišku* naujieji, atgijusieji laike ir erdvėj, ar “marginalinė” auditorija? Jau deklaruotos naujos tezės, kad mūsų kalba — “mirštančioji kalba”, kad mūsų ura-patriotika tik anachronizmas, kad mes “pasimetusiųjų individų” sambūris, be vairo ir burių. Kapituliacija ir “defetizmas” eina ranka rankon. Tai lyg žmogui, sustojusiam ant smėlio, kas atsuktų po kojomis vėdintuvą: ir nulėktų smiltis po smilties, kol dingtų atrama. Avangardizmas visad buvo jaunatvės privilegija. Mūsuose tai “egg-headizmo” fikcija, savivališškai nutiesusi jaunimo reprezentantų amžių į brandų ketvirtadekadinį. Nešvankūs ir nevisų vienodai suprasti plepalai apie pastipusį ir palubėje pakabintą arklių trans-

formavosi į visai dailiai nuobliuotą Trojos arklį.

Nuolaida principui ir rezistencinei dogmai gimdo tokius arklius. "Egg-headizmo" sankryža su kvailumu gimdo mums Anatolijaus Kairio *Viščiukų Ūkio* politinių mokslų daktarus.

1894 metais Debesyla (kun. Juozas Žebrys) rašė: "Kareiviams nepritinka būti išmergėjusiems vyrams, kur norėtų lengvo ir gero, reikia nebijoti pakelti vargo, nebijoti pralieti kraujo" ...

Jam atsakė A. Kairio *Viščiukų Ūkio* komedijos personažas Arūnas: "Viena generacija pabalo, antra pajuodo, o trečia paurauda ir ėmė veikti nepriklausomai, kaip trečioji jėga", arba, tiksliau, Trojos arklys, ergo — trečiasis frontas.

Kraštinis žmogus Arūno lūpomis stengiasi aptarti ir savo generaciją, ir bendrąją padėtį. Keistoka kalbėti to akivaizdoje apie Mykolo Vilties tematiką:

Jūs nešate skausmus giliuosius,

Jūs nešate už mus.

Apverkite kapus nežinomuosius,

Apverkite mūsų likimus ...

Lankykite ir puoškite kapus

Tų, kritusių už jus;

Kai skins puošnus ruduo lapus,

Dainuokit mūsų likimus ...

(ibid. pusb. 44)

ZUVUSIAM KOVŲ DRAUGUI

Pro sunertus mano pirštus gožiasi
kraujas,

Tavo jaunas kraujas į rugienos vagą..
Verkia amžinomis rekvijomis
Rudenįjančio dangaus skliautai.

Kad galėčiau į tą pamiškę aušroje,
Ton vagon išlašinti savo kraują,
Kad ir žiemos staugiančią naktį,
Kad tik savon žemelėn!

Tarsi, rodos, net ir žemė atpažintų,
Tarsi, rodos, net ir žemė apraudotų,
Tarsi, rodos, net ir žemė neapleistų,
Tarsi, rodos, net ir žemė prisimintų.

Nenoriu šaltos šachtos gelmėje mirti!

MYKOLAS VILTIS
Iš "Neparašyti laišakai"

Vis dėlto patriotikos mito galią, kurią ranka rankon griau-na senis Bertrand Russell ir kai kurie mūsų "marginalinės" kartos quasi-jaunieji, palaiko A. Kairio komedija. Gal ir mums lengviau su juo optimistiškai žvilgtert į reiškinį kaip į nau-dingą ir seklų reiškinį, gąsdinan-tį, bet nelemtingą, gal — "visi sapnai, kliedėjimai, slogu-čiai ir t.t., gaidžiui pragydus, pranyksta" (V. ūkis).

Tuo tarpu dviejų kartų susi-dūrimas ties patriotinių mitų palikimu yra skaudžiausias reiškinys, pavojingiausias mums momentas.

Keturi šių laikų Lietuvos didvyriai

JULIUS VIDZGIRIS

“Jei tauta, verčiama klausyti, klauso, gerai daro; bet dar geriau padaro, nusimesdama jungą, kai tik ji nusimesti gali, nes, susigrąžindama laisvę tūja pat teise, kuria ji buvo išplėsta, tauta parodo, kad gali susigrąžinti sau laisvę arba kad negalima buvo jai laisvę atimti”.

J. J. Rousseau

Prieš 25 metus, 1941 birželio 23, per sukilėlių užimtą Lietuvos radijo siųstuvą pasaulyje nuskambėjo šūkis: “Tegyvuoja laisva nepriklausoma Lietuva!” — buvo kaip tik toks gaivališkas lietuvių tautos teisės į laisvę įrodymas, kurį klasiškai išreiškė didysis mintytojas.

1941 Lietuvos sukilėliai buvo jaunos dvasios žmonės. Jie negalvojo sukti atgal istorijos rato, negalvojo grįžti praeitin, kurioje matė netobulumų. Jų žvilgsnis buvo nukreiptas ateitin.

Vėliau partizaninės kovos laikotarpio didvyriai kovojo ir mirė dėl to paties 1941 m. sukilėlių idealo — nepriklausomos laisvos Lietuvos. Ne kas kitas, bet legendarinis partizanų vadas Daumantas paliko sa-

ko ranka parašytą liudijimą: “Mumyse vyravo ... ta patikovos dvasia, kuri 1941 m. birželį pasireiškė sukilimo forma, ta pati, kuri per kelerius metus spyrėsi prieš rudųjų okupantų užmačias”.¹

VYSKUPAS VINCENTAS BORISEVIČIUS

“Vieno prašau jus: truputį pasitikėkite savo vyskupu, kuris mokėjo kovoti, kai reikėjo tėvynę ginti. Aš irgi esu karys. Dalyvavau sukilime. Ant savo pečių nešiau sužeistus karius, dariau viską, kas reikėjo ir ką sąžinė lepė”.

Kard. Wyszynski (1965)

Jei būtų gyvas, panašiai į mus prakalbėtų garbingo atminimo kankinys Telšių vyskupas Vincentas Borisevičius, kurį prieš 20 metų suėmė enkavedistai ir iki šiol nepaaiškėjusiomis aplinkybėmis nužudė.

Ne tik mirtis, bet ir didžiųjų bandymų keliama pasirinkimai žmones sulygina. Kai užgriuvo antroji sovietinė okupacija ir Lietuva atkakliai gynė savo laisvę, ir vyskupas buvo toks pat lietuvis žmogus, kaip

kiti, būtent, ir jis stovėjo prieš pasirinkimą: atlikti savo pareigą ar ją apleisti.

Jis galėjo nestatyti savęs pavojun ir išvengti pareigos. Jis būtų galėjęs gal net labai įtikinančiai pasiteisinti vardan didesnės atsakomybės: neatlikau pareigos tautai, kad būčiau naudingesnis Bažnyčiai.

Telšių vyskupas taip nepadare. Jis paaukojo savo gyvybę, atlikdamas pareigą. Paliko negęstantį pavyzdį, kad krikščionio tarnyba tautai ir Bažnyčiai nėra nesuderinami dalykai, kad galima ir reikia būti vertu Dievo tarnu ir tautos sūnumi.

Vyskupas *Vincentas Borisevičius* gimė 1887.XI.23 Užnemunėje, Vilkaviškio aps., Paežerių vl., Bebrininkų k. Mokėsi Petrapilio šv. Kotrynos gimnazijoje, Seinų kunigų seminarijoje. 1909-13 studijavo Friburgo universitete (Šveicarijoje). 1910 išventintas kunigu. Buvo kelis kartus krečiamas caro žandarų, ieškojusių draudžiamosios lietuviškos spaudos. 1913 paskirtas Kalvarijos vikaru. Kilus I pasauliniam karui, už savo drąsią laikyseną turėjo nukentėti ir nuo vokiečių, ir nuo rusų. 1917 Minske vadovavo lietuvių pabėgėlių šalpos darbui ir dalyvavo Petrapilio lietuvių seime, atstovaudamas Minsko srities lietuviams. 1918-21 m. buvo Marijampolės gimnazijų kapelionas, 1922-26 Seinų kunigų seminarijos profesorius, 1927-35 Telšių kunigų

seminarijos profesorius ir rektorius. 1940 konsekruotas Lizijos tituliniu vyskupu ir paskirtas Telšių sufraganu. 1944 m. pražioje mirus vyskupui Staugaičiui, tapo Telšių vyskupu. Nepriklausomybės laikų pradžioje, kai dar trūko inteligentinių pajėgų, jis veikliai reikėsi visuomeninėje veikloje, dirbo su krikščionimis darbininkais ir demokratais. 1922 pasitraukęs iš politinės veiklos, iki 1940 dirbo su Kat. Akcijos organizacijomis, ateitininkais, pavasarininkais ir kt. 1944 vasarą priartėjus frontui, iš Lietuvos nesitraukė. 1946 pradžioje buvo suimtas ir pasmerktas mirti. Tikslių žinių apie suėmimo ir mirties aplinkybes iki šiandien, praslinkus ištisam dvidešimtmečiui, dar vis nėra.

Vienintelė medžiaga, kurią sovietai iki šiol išdrįso paskelbti, yra ištraukos iš paties vyskupo ir dviejų kunigų bei dviejų pasauliečių tardymo protokolų.² Tai pačių enkavedistų sufabrikuotoji medžiaga, kurios autentiškumas ir patikimumas daugeliu požiūrių labai abejotinas. Ji nekelia abejonių dėl savo autentiškumo ir patikimumo tik dviem atžvilgiais, būtent, kiek tai liečia atsakingų sovietinių sluoksnių motyvus, kai buvo sudarinėjama kaltinamoji medžiaga, siekiant likviduoti Telšių vyskupą, ir vėliau atrankiniu būdu paskelbta, siekiant pateisinti savo žiaurais smurto veiksmą.

Pagrindiniai sovietų kaltinimai vyskupui yra išvardinti 1946.II.19 tardymo protokole "prisipažinimų" forma:

"Prisipažįstu kaltas, kad 1945 vasario-kovo mėnesiais, per Misevičių susipažinęs su LLA gaujų vadais Kubiliumi ir Jazdausku, parėmiau gaujas maisto produktais... kad Kubiliui perdaviau iš Misevičiaus gautą laišką, kuris pasirodė buvęs vokiečių parašytininkų radiograma, skirta perduoti per radiją vokiečių žvalgybos organams; pareiškiu, kad to laiško turinio ir paskirties nežinojau... kreipiausi į kunigus Gustaitį ir Našlėną, prašydamas sudaryti sąlygas Jazdauskui ir Misevičiui gyventi suklastotais dokumentais".³

Visi čia suminėti veiksmai liečia tikrai 1945 vasario - kovo mėnesius. Ryšium su tuo vyskupas buvo tardomas Vilniuje tais pačiais metais. Jeigu jis buvo tada paleistas, tai reiškia, jog tuo metu šie kaltinimai okupantui neatrodė tokie sunkūs. Todėl labai keistai atrodo, kad po gero pusmečio, vyskupą antrąkart suėmus, jam pakartojami tie patys seni kaltinimai ir už juos skiriama mirties bausmė.

Tai rodo, kad tikrųjų priežasčių reikia ieškoti kitur: ne vyskupui primestuose veiksniuose, bet jo santykiuose su sovietine okupacija. Šitą išvadą patvirtina ir pagrindinio kaltinimo liudininko, suimtojo LLA "Žemaičių legiono" vado

Kubiliaus - "Vaišvilos", parodymai, išgauti 1945.VI.23:

"Vyskupas, išklauses mane, pasakė, kad pagal išgales jis pasistengs suteikti tą materialinę pagalbą. Tuo reikalu jis pažadėjo pakalbėti su savo vyskupijos kunigais. Tačiau jis pareiškė, kad visa tai jis organizuos pagalbos politiniams kalinėjams priedanga, o ne žmonėms, esantiems nelegalioje padėtyje, miškuose. Be to, Borisevičius pabrėžė, kad šitą darbą reikia dirbti labai atsargiai, nes, jis, Borisevičius, yra stropiai valstybės saugumo organų sekamas ir esąs susirūpinęs, kad tokia jo veikla galintų sukompromituoti katalikų dvasininkiją. Tuo mūsų pirmasis pasikalbėjimas su vyskupu Borisevičium baigėsi.

"Antrą kartą susitikau su juo 1945.III.28 ar 29 d. irgi jo bute. Tada Borisevičius pareiškė man, kad maisto produktai paruošti ir galima juos pasiimti iš Tirkšlių parapijos kun. prelato Kielos... Borisevičius, kalbėdamasis su manimi, pažadėjo pagalbą Lietuvos laisvės armijai. Borisevičius domėjosi, ar yra areštuotų LLA organizacijos dalyvių, patarė kol kas aktyviai ginkluotais veiksmais nesireikšti, nes tai, jo manymu, neatneš didelės naudos, o tik be reikalo žus kadrai".⁴

Vyskupas iš tikrųjų buvo kelis kartus pas save priėmęs Žemaičių partizanų vadus, kuriuos atvedė senas jo pažįstamas iš Minsko laikų, buvęs

Plungės burmistras, Edvardas Misevičius. Partizanų vadai nušvietė vyskupui savo kovotojų sunkią padėtį, skundėsi maisto stoka, sakė, kad daugelis partizanų galėtų sugrižti į legalią padėtį, jeigu būtų aprūpinti dokumentais.

Kai balandžio viduryje buvo staiga likviduotas "Vaišvilos" štabas ir jo pavaduotojui Jazdauskui - "Šarūnui" pavyko papsprukti, vyskupas jam parūpino saugią zakristijono vietą Lieplaukėje.

Deja, jo žinojimas, kad yra sekamas, ir didelis atsargumas neišgelbėjo. Sovietai, neturėdami pakankamai duomenų vyskupui apkaltinti, griebėsi provokacijos. Savo agentus, perrengtus vokiečių parašiutininkais, jie atsiuntė pas Pašilės kleboną kun. Gustaitį, kur slėpėsi Misevičius, ir įtikino perduoti tariamą radiogramą vyskupui. Kai tai pavyko, balandžio vidury vienas "parašiutininkų", rusas, staiga pabėgo. Jo suvaidintas "išdavimas" buvo reikalingas pridengti Kubiliaus štabo likvidavimui. Iš kitų dviejų vienas buvo komjaunuolis ir vėliau panašiams tikslams naudojamas.

Provokacija išaiškėjo tuojau, ir vyskupas daugiau nesileido provokuojamas. Tai ir paaiškina, kodėl sovietiniai saugumo organai, patardę Vilniuje, vyskupą paleido. Įvykdytoji provokacija buvo pakankamas pagrindas jam areštuoti kiekvienam norimu laiku. Tikrųjų areš-

to priežasčių reikia ieškoti pačioje Maskvoje.

1945.VIII.15 VKP(b) ck nutarė smogti lemiamą smūgį Lietuvos pasipriešinimo sąjūdžiui. Buvo priimtas nutarimas "Apie Lietuvos KP(b) ck trūkumus ir klaidas, vadovaujant politiniam - partiniam darbui", iškeltas priekaištas, kad Lietuvoje neryžtingai ir be reikiamo operatyvumo kovojama prieš vad. buržuazinių nacionalistų pagrindį ir jo ginkluotąsias jėgas. Tai buvo ženklas, kad Maskva nebuvo patenkinta tais rezultatais, kurių tikėjosi dar 1944 rudenį, siųsdama Lietuvon Berijos pavaduotoją gen. Kruglovą ir Kaukazo tautelių deportacijose pasižymėjusį Suslovą.

Iš Lietuvos vyskupų buvo reikalaujama, kad jie viešai pasmerktų partizaninį judėjimą ir reikalautų pasiduoti bolševikams. Vyskupai nesutiko. Tik Kauno vyskupijos valdytojas kan. Jakubauskas išleido kreipimąsi, kuriuo partizanai buvo raginami pasinaudoti apgaulinga sovietų "amnestija". Saugumui buvo žinoma, kad vysk. Borisevičius tą kreipimąsi laikė neprotingu ir neapgalvotu.⁵

Netekę vilties palaužti tvirtą vyskupo nusistatymą ir norėdami įbauginti kitus, prieš susirenkant 1946 vasario gale Lietuvos vyskupams specialiai svarstyti "banditizmo" klausimo, sovietai suėmė vysk. Borisevičių. Jis turėjo būti įkai-

tas, o drauge ir įspėjimas liksiuems.

Tačiau likusieji pasirodė tokio pat nepalaužiamo nusistatymo. Arkivyskupo Reinio suredaguotas ganytojinis laiškas neatitiko okupanto reikalavimų. Vienas po kito buvo suimti: arkiv. Reinys, vysk. Matulionis, vysk. Ramanauskas. Vysk. Borisevičius buvo pasmerktas mirti. Nepatikrintomis žiniomis bausmė buvusi įvykdyta 1947 m.

Gėdingo nusikaltimo autoriai ir pridengėjai gali ir toliau slėpti ar kraipyti faktus, iš kurių būtų galima susidaryti tikslų vaizdą to, kas iš tikrųjų įvyko, tačiau jie bejėgiai nuslėpti ar iškreipti giliają Telšių vyskupo gyvybės aukos prasmę: jis neapleido savo kovojančios Tautos ir padarė viską, ką jam, lietuviui, liepė sąžinė.

Ne bėgdamas nuo pasaulio, bet jame dalyvaudamas krikščionis pašventina pasaulį. Ne bėgdamas iš kovos lauko, bet jame pasiaukojęs taurusis Ganytojas savo krauju pašventino laisvės kovą, kurioje žuvo tūkstančiai geriausių Lietuvos sūnų ir dukterų.

PULKININKAS JUOZAS VITKUS

“Kur Žaliamiškio eglų viršūnes
Saulė nubėrė aukso rasa,
Nubučiavęs tėvynės žemelę,
Užgesai tu, mūs viltis visa . . .

Partizanų daina

Prieš 20 metų žuvo kovotojų dainoje įamžintas PLP (Pietų Lietuvos Partizanų) vadas

pulkininkas “Kazimieraitis”, žemaitis, nuo pat Lietuvos šiaurės, surišęs savo likimą su laisvės kovos broliais džūkiais ir savo krauju aplaistęs gimtojo krašto žemę pačiuose Lietuvos pietuose.

Pulk. Juozas Vitkus gimė 1901 m. Tirkšliuose, Mažeikių apkr. Ten baigė pradinę mokyklą. Lankė Telšių gimnaziją. Brandos pažymėjimą įsigijo kariuomenėje Kaune. Kariuomenėn stojo savanoriu. 1921 baigė Karo mokyklos IV laidą ir tarnavo pėstininkuose. 1926 baigė Aukštųjų karo technikos kursų statybos skyriaus I laidą ir perėjo į karo technikos dalis. Išsiųstas Belgijon, baigė Karo inžinerijos mokyklą Briuselyje ir gavo karo inžinieriaus vardą. Grįžęs iš užsienio, buvo paskirtas į pionierių batalioną, netrukus perėjo į Karo mokyklą karo inžinerijos lektorium. Šiose pareigose išbuvo iki 1940 ir pasiekė pulkininko leitenanto laipsnį. 1941 m. dalyvavo lietuviškųjų dalinių steigime ir vadovavo vienam batalionui. Įsitikinęs, jog tikros lietuviškos kariuomenės naciniai okupantai neeis atkurti, iš karo tarnybos pasitraukė. Būdamas civiliniu tarnautoju Vilniuje, tuojau įsijungė pogrindžio veiklon ir vadovavo rezistencinės Lietuvių fronto organizacijos kariniam skyriui “Kęstutis”. Artėjant frontui, iš Lietuvos nesitraukė. Išvykęs Džūkijon, Marcinkonių apskrityje pradėjo vadovauti

partizanams ir juos sujungė į vieną „Dzūkų grupę“. Jo sėkmingos pastangos ir autoritetas atkreipė vadovaujančių pagrindžio jėgų dėmesį. Buvo iškvieštas į Kauną, kur jam buvo pavesta sudaryti bendrą vyriausią partizanų vadovybę. Apie tai skaitome Daumanto užrašuose:

“Birželio mėnesį (1945 — m. p.) krito Jurgis. Tuoju po jo — Jonas, Dzūkas ir Sausis. Per Anatolį susirišau su Jankumi. Per jį iš Dzūkijos išsikvietėm plk. “Kazimieraitį”. Apie jį bandėm sukomplektuoti vyriausią partizanų štabą. Pakvietėm bendradarbiauti majorą M. ir eilę pagrindininkų iš įvairių Lietuvos vietų... Ir šią mūsų idėją, dar neatlikus užsibrėžtų uždavinių, po trijų mėnesių teko palaidoti (Plk. “Kazimieraitis” buvo atpažintas kelių kaudniečių ir turėjo iš Kauno išsinešdinti). Šį kartą išvengė nuostolių, juo pasekėm ir visi kiti, galutinai įsitikinę, kad jokiai pagrindžio organizacijai nebus įmanoma išsilaikyti pusiau legaliai miestuose. Nutarėm toliau įsijungti į aktyvius partizanų dalinius ir tik jų turimais ryšiais centralizuoti ir veiklą.”

Grįžęs Dzūkijon, plk. “Kazimieraitis” toliau sėkmingai jungė atskirus kovotojų būrius. Jau 1945 rudenį veikė “A” apygarda, į kurią įėjo Marcinkonių, Varėnos - Rudnios, Druskininkų, Eisiškių - Valkininkų, Merkinės, Veisiejų, Leipalingio,

Kapčiamiesčio ir Seirijų batalionai. Vėliau ji pasivadino “Dainavos” apygarda, kuriai vadovavo pats su pavaduotoju “Vanagu”.

1946.IV Samūniškių miške susitiko su apsijungusių suvalkiečių partizanų “Tauro” apygardos vadais ir sudarė bendrą PLP sritį; srities vadas buvo plk. “Kazimieraitis”, pavaduotojas — mjr. “Mykolas - Jonas” ir št. virš. “Antanaitis”, vėliau — “Žvejys”.

Sumezgus ryšius su “Dzūkų rinktine” (nesumaišyti su “Dzūkų grupe”) kuriai vadovavo kpt. “Ažuolas” iš Punios šilo, PLP sritis 1946 pavasarį apėmė visus Užnemunės ir Dzūkijos partizanų vienetus. Tai buvo didelis žingsnis, siekiant sudaryti bendrą viso krašto kovos vadovybę.

Galutinių savo darbo vaisių pulkininkui “Kazimieraičiui” neteko pamatyti. Jis žuvo 1946 liepos mėn., kai enkavedistų daliniai masiškai šukavo Žaliamskį. Maždaug tuo pačiu laiku — truputį anksčiau — didvyrio mirtimi žuvo ir jo pavaduotojas mjr. “Mykolas-Jonas”, vykdamas sumegzti ryšių su žemaičių partizanais.

Pulkininko “Kazimieraičio” pradėtasis partizaninio apjungimo darbas nežlugo su jo mirtimi. Jo laipsnį ir PLP vado pareigas perėmė “Žvejys”, kuris 1947 m. tapo bendrosios visų Lietuvos partizanų vadovybės — Vyriausio ginkluotų pajėgų štabo (VGPS) vadu. Plk.

“Žvejys” žuvo 1948-ųjų vasaryje. Lygiai po metų — 1949.II — ginkluotosios rezistencijos organizacija persitvarkė į Lietuvos laisvės kovų sąjūdį (LLKS), kurio vadovybę perėmė generolas “Vytautas” ir jo pavadootojas plk. “Vanagas”. Jie buvo savo pirmtako plk. “Kazimieraičio” testamentu vykdytojai ir išlaikė vieningą centralizuotą partizanų sąjūdį iki 1952 m., kada buvo paskelbta demobilizacija.

JUOZAS LUKŠA

“... daugiausia rūpesčių pridaręs ir visuotinai pripažintas vad. lietuvių banditų judėjimo vadu buvo lietuvis, vardu Miškinis. Lietuvių tauta laikė šitą lietuvių tautiniu didvyriu, ir jis turėjo milžinišką autoritetą lietuviuose”.

Čekistų pulk. Burlickij

Prieš 15 metų, gūdžią rudenio naktį, prie Mauručių, netoli gimtinės, partizanų persirengusio provokatoriaus čekisto automato serija pervėrė legendarinį laisvės kovotoją.

“Miškinis” - “Skirmantas” - “Daumantas” - “Skrajūnas” — “Aušrotas” — “Mykolaitis”... tai vis to paties drąsuolio kovos vardai, kurių kiekvienas kėlė siaubą priešui ir kovojančio krašto pasididžiavimą. Ne vienas koks atsitiktinis žygdarbis jį taip išgarsino. Jo nueitame kelyje, tarsi veidrodyje, atsispindi naujaisiųjų visos Lietuvos laisvės kovų tarpsnis.

Juozas Lukša gimė 1921 m. Juodbūdžio k., Šilavoto par.

Gimnazijoje įsijungė į tuometinį, slaptą moksleivių ateitininkų sąjūdį, kuriame subrandino tvirtą jaunuolišką nusištamą kovoti dėl didžiųjų idealų; čia įsigijo ir pirmąjį pagrindininko patyrimą.

Gimnaziją baigė Kaune traškiomis 1940 m. dienomis, kai į taikų mūsų kraštą įsibrovė sovietinis okupantas. Jau tada Lukša pasireiškė neeiliniu kovotoju, už savo drąsą sumokėjęs kalėjimu, iš kurio išsilaisvino tik 1941 m. sukilimo dienomis.

Nacių okupacijos metais jis buvo tarp tų studentų, ant kurių pečių laikėsi visą kraštą apimančios rezistencinės organizacijos ryšių tinklas. Priklausė Lietuvių Frontui.

Laisvu apsisprendimu sutiko antrąją sovietinę okupaciją krašte ir atspėjo savo partizaninį pašaukimą. 1945 rudenį jis dalyvauja Kauno universiteto atstatymo darbuose ir drauge veikliai rūpinasi pairusių rezistencijos ryšių atkūrimu, naujos kovos vadovybės sudarymu okupuotoje Lietuvoje. Tam darbui jis pasirodė turintis ypatingų vado - organizatoriaus gabumų. Dalyvavo Lietuvos išlaisvinimo tarybos (LIT) veikloje, rūpinosi suimtaisiais, dokumentais besislapstantiems.

1945 gegužyje LIT buvo išaiškinta, dauguma jos narių suimta. Lukša perėjo į naujai kuriamą Lietuvos partizanų sąjūdžio (LPS) branduolį, ėmė megzti ryšius su palaidai vei-

kiančiais kovotojų būriais, juos drausminti. Susirišus su Panevėžio, Kėdainių, Kaišiadorių, Trakų, Kauno, Marijampolės ir Alytaus partizanais, iš Dzūkijos iškviėtė plk. "Kazimieraitį", apie kurį turėjo būti sudarytas vyriausias partizanų štabas.

Jeigu kai ką į mišką nuvedė, sakoma, "bėda" ar jaunuoliškas "nuotykių ieškojimas", Lukša ten atsidūrė, tik išbandęs visas kitas įmanomas priemones.

Ginklas ir karas sąmoningam krikščioniui yra paskutinės priemonės, kurių griebiamasi teisingam reikalui ginti. Nuosekliai, apgalvotai ir sumaniai Lukša išbandė ne vieną priemonę Kaune ir Vilniuje; pagaliau, enkavedistams lipant ant kulnų, ir jis perėjo pas "miško brolius". Kartą pasirinkęs kietą partizano kelią, jis jame netruko pasižymėti rinktinio kovotojo savybėmis, savo žygdarbiais įamžino visą savo laiko laisvės kovos tarpsnį. Tik mirtis išplėšė iš rankų tvirtai laikytą ginklą. Būdamas Vakaruose, jis paliko savo užrašus, kurie rodo, kokia dvasia gyveno šis kovotojas:

"... rengėmės žygiui, mintimis kartodami duotos priesaikos žodžius — atkakliai tęsti kovą dėl tiesos ir teisingumo triumfo žemėje ir dėl žmogaus teisių, apie kurias tiek daug pasaulyje prikalbėta ir tebekalbama, kurias mes vis dar privalome savu krauju pirkti...

Ir iki šiol dar neišpirkome...⁷

Užmezgus ryšius su tėviškės partizanais, jo laukė maloni staigmena: suvestas su "Geležinio vilko" rinktinės vadu, jame atpažino savo tikrą pusbrolių, buv. Prienų gimnazijos mokytoją, atsargos karininką. Šiai rinktinei jis atstovavo pirmame Užnemunės partizanų vadų pasitarime 1945. VIII.25 Skardupyje, kur buvo sudaryta vieninga "Tauro" apygarda, apjungusi "Gel. vilko", "Vytauto", "Žalgirio" ir "Šarūno" rinktinės ir savo organizuotumu tapusi pavyzdžiu kitose Lietuvos dalyse veikiantiems partizanams.

Toliau reikėjo sudarysi pastovius ir saugius ryšius su "Dainavos", Vilniaus, Kauno, Panevėžio, Raseinių ir Telšių partizaniniais vienetais. Tapęs artimu "Tauro" apyg. vado majoro "Mykolo - Jono" bendradarbiu, Lukša tvarkė "Gel. vilko" rinktinės spaudos reikalus, leido "Laisvės Žvalgą", vėliau "Kovos kelią". 1945 vasarą dalyvavo ryšių su užsieniu nustatyme, Prienšilyje susipažino su užsienio atstovais "Dau noru" ir "Lokiu" ir juos lydėjusiu "Ereliu", kurio ryšius su NKVD ir provokatorišką vaidmenį pagrindžio organizacijoje jam pavyks po metų gambiai susekti Vilniuje ir apsaugoti partizanų vadus nuo gresiančio stambaus masto išdavimo.

1945 rudenį sudarius Vyriausią ginkluotųjų pajėgų štabą Vilniuje, jame dalyvauja "Tauro" apygardos atstovu. Lapkri-

čio 1 paskirtas VGPS vado pulk. "Vyčio" adjutantu, gauta partizanų kapitono laipsnį. Aplanko "Vyčio" apygardą Žaliosios miškuose prie Panevėžio, žemaičių "Jungtinę Kęstučio" apygardą. Ruošia partizanų vadų suvažiavimą 1947.I.12, prieš tai pačiu laiku išaiškinęs NK VD agentą naujai kuriamos BDPS organizacijos viršūnėje.

Tuo pat metu PLP vado "Žvejo" įsakymu gavo perimti pavojun atsidūrusius ryšius su užsieniu. 1947 pavasarį drauge su dainaviečiu "Rimvydu" atliko žygį per sieną Lenkijon ir susitiko su Vakarų ryšininku. Žygio sėkmę aptemdė tik žinia apie brolio partizano mirtį tėviškėje. Žinios iš Vakarų nerodė prošvaisčių. Nusivylusius kovos draugus tada jis drąsino žodžiais, kurie ir šiandien giliai prasmingai skamba:

"Esame bejėgiai, kad galėtume paskubinti tarptautinės įvykių raidos rato sukimąsi mums palankesne linkme. Belieka tęsti kovą toliau gudriausiais metodais. Nusiminti nėra ko. Tai naudinga tik mūsų priešams. Anksčiau ar vėliau mūsų kova ras atgarsio, o mūsų tautos atkaklumas įves ją į labiausiai laisvę mylinčių tautų galeriją."

1947 vasarą suorganizavo "Birutės" rinktinę Kauno mieste ir dvejus "Tauro" apygardos partizanų vadų kursus Kazlų Rūdos miškuose.

1947.XII.15 išvyko į Vakarus perduoti laisvajam pasauliui

kovojančios Lietuvos valios. 1948 su "Mažvydu" per Lenkiją pasiekė Švediją, paskui Vokietiją ir čia mūsų politiniams veiksniams išaiškino padėtį. Jo atneštos žinios, išpūdžiai ir partizanų dainos plačiai pasklido ir supažindino užsienio lietuvius su tėvynėje vedama naujųjų Pilėnų kova.

1949 per grįžtantį "Mažvydą" jis perdavė krašto rezistencinei vadovybei savo pirmąjį išsamų padėties Vakaruose vertinimą.

Vakaruose būdamas, Lukša nesėdėjo sudėjęs rankų, mokėsi, lygino išėivių tarpusavio santykius ir parašė atsiminimų knygą, kuri iki šiol savo apimtimi yra rimčiausias pirmųjų partizaninės kovos metų dokumentas.

1949.X.14 LLKS prezidiumo patvirtintas rezistencijos atstovu Vakaruose, skaudžiai pergyveno kovos draugo "Rimvydo" tragediją, kai dėl vakariečių neryžtingumo nebuvo įvykdytas jo planas išgabenti jį iš Lenkijos.

Partizaninei kovai žengiant į galutinį tarpsnį, Lukša vėl grįžo tėvynėn. 1950.X.3, lydimas dviejų savanorių iš Vakarų, nusileido Žygaičių miško pakraštyje, Tauragės apskrityje, ir laimingai pasiekė "Tauro" apygardą, nors ir sužeistas. Susirišęs su PLP vadu "Vanagu", perdavė LLKS prezidiumui savo naująsias žinias. Drauge su juo planavo visą rezistencijos

organizaciją pasukti nauja linkme.

Jo gaudyti Maskva specialiai atsiuntė gen. Kruglovą su būriu agentų - provokatorių, kad Lukšą paimtų gyvą.

Jo žuvimo aplinkybėse išdavikišką vaidmenį suvaidino ir Vakarai. Kai 1951 balandyje Lietuvon atvyko Juozo bičiulis Julijonas Būtėnas, lydimas abejotina vaidmenį atlikusio bendražygininko, jie pateko į paspėstas Kruglovo agentų pinkles. Čekistų leitenantas buvo įvestas į vieno žuvusio partizano vietą. Aiškindamas Julijono likimą, nuostabus laisvės kovotojas Juozas Lukša buvo išdavikiškai nukautas partizanų persirengusio čekisto. Bet gyvo jo nepaėmė!

Automato serijos sučižė karžygio kūną, bet nesušaudė idėjos, kuriai tokie pasiryžėliai paaukojo savo jaunas gyvybes.

ADOLFAS RAMANAUSKAS

"Broli Vanage! Esu sukaustytas ligos — mane paraližavo. Būk toliau prezidiumo pirmininku tu. Būk taip pat ir generolu".

Iš partizanų dokumentų

Prieš 10 metų, vykstant Vengrijos laisvės sukilimui ir bruzdant Lietuvos jaunimui, Kaune buvo suimtas paskutinis organizuoto laisvės kovų sąjūdžio vadas, partizanų generolas "Vanagas". Tai tas pats "Vanagas", kurį mini aukščiau pacituota dokumentinė ištrauka,

bolševikinės propagandos paskelbta su pašaipa, kad galėtų pasižymėjusį kovotojų vadą pavadinti "apsišaukėliu atamanu".

Adolfas Ramanauskas gimė 1918 m. JAV-se. Kada jis sugrįžo Lietuvon, nežinome. Jo sesuo, paprasta valstietė, gyveno Alytaus apskrityje. Prieš pat okupaciją jis baigė Karo mokyklą jaun. leitenanto laipsniu. Pirmosiomis karo dienomis vadovavo Druskininkų sukilėliams. 1941 rudenį įsteigus Alytaus mokytojų seminariją, joje mokytojavo iki 1945 pavasario; tada išėjo į mišką. Vokiečių okupacijos metais dalyvavo pogrindinėje LLA organizacijoje. Drauge su kapitonu Gintautu vadovavo Alytaus moksleivių savisaugos būriui (įst. 1943 rudenį), kuriame buvo ruošiami būsimi kovotojai. Kai kurie iš jų, ypač "Laisvūnas", vėliau buvo žymūs dzūkų partizanų vadai.

Šviesiaplaukis, visuomet giedro veido, pilnas sąmojaus ir greitos orientacijos, mokinių mėgstamas mokytojas mokėjo labai lengvai surasti kalbą su kiekvienu; tos jo būdo savybės jam vėliau daug padėjo sunkiame partizano kelyje.

Mūsų žinios apie jį yra labai šykščios. Tik menkos nuotrupos, paskelbtos sovietiniuose leidiniuose propagandos tikslais, netiesiogiai rodo, kiek daug gali padaryti vienas pasiryžėlis. Šio karžygio biografijoje, jeigu ją būtų galima paruošti,

atsispindėtų visas organizuotos pokario Lietuvos partizanų kovos laikotarpis.

Antrojo pasaulinio karo pabaiga, paženklinta Jaltos susitarimų gėdingomis nuolaidomis Stalinui, nieko gero nežadėjo nei Lietuvai, nei kitoms Rytų bei Vidurio Europos šalims. Todėl 1945 balandžio gale jaunas mokytojas, pasivadinęs "Vanagu", drauge su dviem kitais mokytojais išėjo pas laisvės kovos brolius ir perėmė Alytaus vl. Einorių miške veikusios "Putino" grupės vadovavimą. Pradžioje buvo apie 30 kovotojų. Pasklidus žiniai, kad atvyko karininkas, grupė tuojau padvigubėjo. "Vanagas" ją pavadino kuopa, suskirstė skyriais, įvedė griežtą karinę tvarką. Tuojau susirišo su klaimynine karininko "Žaibo" grupe. 1945. VI.2 Nemunaičio pranciškonų bažnytelėje, kur nepriklausomybės laikais slaptai rinkdavosi ateitininkai, jau 100 partizanų davė priesaiką, savo vadų "Vanago", "Žaibo" ir "Vėžio" rikiuojami.

Netrukus "Vanago" dalinys jau palaikė ryšius su šiaurinėje Alytaus aps. dalyje veikusia, kapitono "Ažuolo" vadovaujama, "Dzūkų rinktinė" ir pietinėje — plk. "Kazimieraičio" "Dzūkų grupe". Sudarius "Dainavos" apygardą, jis tapo vado pavadotoju. Suorganizavo apygardos rėmuose naują "Merkio" rinktinę, ten praleisdamas visą laiką, bet reguliariai atvykdamas į apyg. štabo

posėdžius. 1945.XII.15 vadovavo Merkinės puolimui, kurį po kelių valandų mūšio atmušė reguliarūs sovietų kariuomenės daliniai. 1947.VIII Punios šile žuvus kpt. "Ažuolui", ėmė vadovauti "Dainavos" apyg., o kitais metais jam jau teko perimti ir žuvusio PLP vado plk. "Žvejo" pareigas.

"Vanagas" buvo labai populiarus žmonėse, nes mokėjo ne tik ginklu kovoti. Sovietinė spauda jį kaltina, kad jis savo atsišaukimuose nuolat apeiliuodavęs į tikinčiųjų jausmus, įvedęs partizanams maldas, raginęs kaimų žmones 1863-jų metų sukilimo pavyzdžiu statyti kryžius prie sodybų ir kviesti kunigus jiems šventinti. Partizanams ir nukentėjusiems remti naudojo aukų lapus, įsakė už rekvizuojamas gėrybes išdavinėti kvitus ir nieko nebausti be nuosprendžio.

Daug "Vanago" nuopelnų ir siekiant sumegzti kovojančios Lietuvos ryšius su Vakarais. Jau iš plk. "Kazimieraičio" jam buvo žinomi ryšininkai, atvykę 1945 m. iš Vakarų. Vėliau jų pėdomis siuntė savo artimą bičiulį mokytoją "Daukantą", kuris, deja, ankstyvą 1947 pavasarį pakliuvo į NKVD rankas. Pas jį gyveno ir rinkosi medžiagą 1947-8 m. "Daumanto" bendražygininkas "Rimvydas".

1949.II.11-17 prie Radviliškio jis susitiko su Šiaurės Lietuvos partizanų vadu generolu "Vy-

tautu", galutinai panaikino BD PS ir jos vietoje įsteigė LLKS. Sudarytame LLKS tarybos prezidiume jis tapo gen. "Vytauto" pavaduotoju ir turėjo partizanų pulkininko laipsnį, perimtą su pirmtako "Žvejo" pareigomis. Sugrįžo sveikas į Dūkijos miškus.

Tuoju po Radviliškio susitikimo iš užsienio atvyko "Mažvydas" su žiniomis nuo "Daumanto", o 1950 rudenį ir pats "Daumantas", iš kurio "Vanagas" priėmė pranešimą LLKS prezidiumui. Žuvus "Daumantui", prieš tai "Mažvydui", "Vanagas" juos specialiais įsakymais paskelbė laisvės kovos karžygiais.¹⁰

"Daumanto" atneštos žinios, visiškas Vakarų nesidomėjimas Lietuvos laisvės kova ir nenoras jai padėti galutinai įtikino LLKS vadovybę, kad eilę metų tiesiog neįtikimai nusitęsusi partizaninė kova prieš sovietinę okupaciją negali pasiekti savo tikslo, kad reikia ieškoti kitų organizuotos pasipriešinimo kovos būdų, visų pirma demobilizuojant partizanus, prisiekusius nepadėti ginklo, ligi bus iškovota Lietuvos laisvė. Šitą lemiamą žingsnį "Vanagai" teko žengti vienam.

Tais pačiais 1951 metais, kai žuvo "Daumantas", atėjo ir generolo "Vytauto" pranešimas perimti jo laipsnį ir pareigas.

1952 vasarą Lietuvoje dar veikė 7 partizanų apygardos, taigi beveik visos, o jų veikimo sritis buvo ne tik visa so-

vietinės Lietuvos teritorija, bet ir kai kurios Gudijos, Lenkijos, Prūsijos ir Latvijos sritys. Buvo maždaug tūkstantis nelegalioje padėtyje esančių kovotojų. Lietuvių partizanai nebuvo nugalėti didelę persvarą turinčio priešo, prieš kurį visas vadinamasis laisvasis pasaulis tūpčiojo. LLKS pats demobilizavosi, pasirinkęs kitą tolesnio veikimo formą ir organizaciją.

Kiekvienas laikotarpis turi savo ypatingus vadus. Toks buvo ir Lietuvos partizanų vadas generolas Ramanauskas - "Vanagas". Jis nebuvo generolas taikos metais (nėjęs aukštųjų karų mokslų užsienio akademijose, nevilkėjo puošnios uniformos ir negavo generolo algos). Jis pakilo nuo leitenanto iki generolo partizaninio karo lauke — gimtojo krašto miškuose ir požemiuose, kęsdamas alkį, speigą, nuolatinius išdavystės ir mirties pavojus. Bet tai buvo tikras generolas.

Generolas "Vanagas" demobilizavo laisvės karius ne vykdydamas okupanto valią, bet prieš ją, atsižvelgdamas į kovos tikslą ir pakitusias jos sąlygas.

Ilgą laiką veikęs Alytaus, Varėnos, Jiezno, Veisiejų, Kaučo rajonuose, "Vanagas" pasivadino vieno savo mokinio — Arbačiausko — pavarde ir persikėlė į Lietuvos šiaurę, prie Rokiškio.

Tolesnė jo veikla ir tikslesnės suėmimo aplinkybės dar nežinomos. Viena aišku, jog, ki-

lus Vengrijos sukilimui, "Vanagas" buvo Kaune. Ar čia kal-
tas užsienis, kurio to meto
kurstymai siekė ir Lietuvą,
taip pat nežinome. Žinome, jog
1956 lapkričio pradžioje "Va-
nagas" pagaliau pateko į ilgai
jo ieškojusios NKVD rankas.

Tyliai, be teismo sprendimo,
lyg bailūs pasalų žudikai, oku-
pantai nukankino pasižymėju-
sį laisvės kovotojų vadą, taip,
kaip daugelį kitų kovos draugų
prieš tai (ir dar po to). Soviet-
tinėmis žiniomis jis buvo su-
šaudytas, nenurodant nei kada,

nei kurios okupacinės žinybos
atsakomybe.

1. J. Daumantas, Partizanai, 2.
papild. leid., Chicago, 1962, 48 p.

2. Žr. žudikai Bažnyčios prie-
globstyje, Archyviniai dok., 2. rink.,
Vilnius, 1960; 2. papild. leid., Vil-
nius, 1963.

3. Ten pat, 2. leid., 113 p.

4. Ten pat, 114-6 pp.

5. Ten pat, 134 p.

6. Daumantas, 78-9 pp.

7. Ten pat, 362 p.

8. Ten pat, 315 p.

9. Žr. Kraują sugėrė Dzūkijos
smėlis, Vilnius, 1960, 66 p.

10. Ten pat, 70 p.

LIETUVOS PARTIZANAI

Ir kaip mišrios šios eilės: studentai, gimnazistai, tarnautojai, ūkinin-
kaičiai ir darbininkai. Nesvetimi jų eilėse nei dvasiškiai, nei vyresnio am-
žiaus inteligentai, nei Nepriklausomybės laikų kariai. Čia rasi ir ne vieną
Nepriklausomybės laikų savanorį. Visus juos subūrė ta pati Tėvynės meilė
ir pareiga ginti tėvų žemę ir savo seses - brolius nuo beatodairinio ry-
tų barbaro teroro. Ginti ir gintis, jaučiant didįjį laisvės ir žmoniškumo
troškimą ir suprantant begalinį šios kovos sunkumą: ginti ir gintis, visiškai
atsižadant savo asmeninio gyvenimo, kol kas pasitikint tik savo jėgo-
mis ir budrumu, paslapčiomis rusenant vilčiai, kad pagaliau tie, kurie
dar taip neseniai kalbėjo apie teisingą pokario sutvarkymą, pagaliau pa-
jus atsakingumą prieš žmonijos ateinančias kartas ir pašalins barbariją...

Juose negestamai rusena ta pati nemarioji prosenelių dvasia, šimtme-
čiais istorijon nusitęsusi, mūsų laisvės sargyboje stovėjusi.

J. DAUMANTAS - LUKŠA

Iš knygos "Partizanai už geležinės uždangos"

**LAISVŪJŲ IR PAVERGTŲJŲ LIETUVIŲ
PASTANGOS, DARBAI IR ŽYGLIAI
KOVOJE DĖL LIETUVOS LAISVĖS**

- **PAVERGTOJE LIETUVOJE**
- **LAISVINIMO VEIKSNIAI IR JŲ DARBAI**
- **LIETUVOS BYLOS KLAUSIMAS LAISVŪJŲ
TAUTŲ TARPE**
- **TAUTINĖS DRAUSMĖS KLAUSIMAS**
- **LIETUVIŲ FRONTO BICĪULIŲ GRETOSE**
- **NAUJOS KNYGOS**
- **LAISVŪJŲ DARBAI KOVOJE DĖL LIETUVOS LAISVĖS**
- **BICĪULIAI KŪRYBOJE, VEIKLOJE IR GYVENIME**

KOMUNISTAI PEŠASI, KLEBONAS KENČIA

BARSTYČIŲ ATSITIKIMAS

Kas iš tikrųjų atsitiko Barstyčiuose? Klausimas savaime iškilo, perskaičius "Švyturio" (nr. 22, 1966 lapkr.) str. "Gąsdintojai". Vietos stoka neleidžia jo ištiesai atsispausdinti. Antra vertus, nėra nė reikalo kartoti viso žodžio srauto, kuriuo mėginama nuplauti nešvarius vietinių komunistų intrigos pėdsakus. Čia sutelkiame dėmesį tik į pačius straipsnyje suminėtus faktus. Juos pasvėrus, išryškėja intrigos galai, kurių nepavyko paslėpti.

Ivykio vieta — Barstyčiai, Skuodo rajonas. Anksčiau valsčiaus centras, dabar — sovchozo. Apylinkė gana nuošali, pelkėta. Joje ilgai laikėsi partizanai, kurių poveikis iki šiandien jaučiamas.

Veikėjai — vietos komunistinis aktyvas. Iš viso 24; jų tarpe būta didelių nesutikimų, anot straipsnio autoriaus, "painiavos". Tos painiavos pradžia tokia:

"... Buvo ir šiokių, ir tokių vadovų, bet tokių, kokie į Barstyčius atvyko prieš dvejus metus, žmonės dar nematė". Kas jie, tie nematytieji vadovai? Barstyčių partinės organizacijos sekretorė Ona Minkevičienė, sovchozo direktorius Ant. Marčiauskas, komunistas gydytojas J. Vitkinas, vidur. mokyklos dir. Adelė Gutautaitė. Jie visi straipsnio "teigiamieji herojai". Jei užpernai sovchozas iš hektaro prikūlė 6 centnerius, pernai — 7, o šiemet — 12, tai Minkevičienės ir Marčiausko nuopelnai. Gutautaitė per pusantrų metų daug nuveikė, nes "mokykloje atsirado daug veiklių komjaunuolių". Gyd. Vitkinas ("kurio krūtinę puošia keli Tėvynės karo šlovės ordinais") sėkmingai pirmininkauja "draugiškam teismui" ir "padėjo

ūkiui atsikratyti veltėdžiais ir degtindariais".

Dramos užuomazga. Geruosius vadovus persekioja anoniminiai laišškai. Vitkinui nepasisėkė gerai suleisti vaistus vaikui, ir už tai jis buvo net Vilniui apskūstas; vyrai išvaikė jo "draugišką teismą" ir veidan kirtu. Sekretorės vyras taip pat vos išvengė muštynių. Sumušta komunistė Vinčienė. "Vienas kitas mokytojas susipokio su direktore", kuriai net 2 komisijos iš rajono (atvykusios taikinti) siūlė prisitaikyti prie kolektyvo. Ir ne tik Barstyčiuose nesisėkė, bet ir pačiame rajono centre — Skuode, nes iš ten į sekretorės skundus buvo trumpai ir aiškiai atsakyta: "Nebūkit patys intrigantai!".

Atomazga. Painiavą išrišti ėmėsi rajono laikraščio "Mūsų žodis" redakcija, kurioje dirba str. autorius J. Kurtinaitis. Iš visų negerovių jam labiausiai krito į akis... du anoniminiai laišškai, kuriuose sekretorė Minkevičienė kaltinama "bažnytininkų rėmimu". Tai aiški nesąmonė, nes jos parama su vyru nesutinkančia vargoninkienei, pastarąją atitraukiant nuo bažnyčios, įrodo jos uolų antireliginį kovingumą. Sovchozo raštinėje buvo surastas Barstyčių bažnyčios komiteto narių prašymas įjungti bažnyčią į ūkio elektros tinklą. "Griebėmės nedidelės gudrybės", rašo J. Kurtinaitis, atpasakodamas kvotos eigą. "Su pareiškimu užėjome pas patį kleboną Edvardą Einojų". Čia iš klebono šeiminkės Irenos Gibėžaitės buvo paimtas patvirtinimas, kad anas prašymas jos ranka parašytas. Po to gautas ekspertizės atsakymas: "Anoniminiai laišškai, adresuoti tar. ūkio direktoriui ir to paties ūkio partinės organizacijos sekretorei, taip pat

... "neivota, komuniste" ir dar sekretori.
Argi neįjokinga!? Palaimai bažnyčios tarnas vargo-
ninką, taisydamą jo žmoną, rėmėję ir maitinti
vogtu iš pieminės pienu, grūdine, mėsėri vargoninko
bekonus. Tėm klebonas deklingas už tai, kad pa-
dedate vargoniniką išlaikyti.

En, "pūki" partisi sekretori! Na dar tokios Barstyčiai
neturėjo. Už vargoniniko išlaikymą gauu ne be-
nino ordeng, o bažnytinį su vargoniniko žirtaaklio
paveikslu. Ar tik tu nesi išverstastūri? Ar tik nes
uimaskuota fašistine gyvati? Greitai mes tavo
džmaskosime ir visi šinos; koki tu ideali komuniste
šis vargoniniko reikalas suristas su rėmėme ativėms
spaidines tri iš šios lėidos nešgelbis ir tavo globjamas

Ištrauka iš vieno iš anonimiųjų laiškų, kuriuose buvo "persekiojama" viena iš "gerųjų" komunistų vadovų, — Lietuvos Komunistų Partijos Barstyčių vieno-
to sekretorė Ona Minkevičienė.

pareiškimas dėl elektros rašyti ta
pačia ranka, t. y. Irenos Gibėžai-
tės".

Atpirkimo ožiai: I. Gibėžaitė, kun.
E. Einoris ir... apylinkės tarybos
(sovieto) pirmininkas komunistas
Juozas Rimgaila.

Kunigas protestavo: "Nedrįskite
teršti šventos bažnyčios ir jai atsi-
davusių žmonių! Jūs norite mus ap-
šmeižti... Nepavyks! Mes teisingi.
Gali paliudyti visa parapija!..."

Kvotėjas atsakė: "Dievo tarnas
apsiriko šaukdamas, kad mes netei-
sūs", ir toliau išvardino tokius kle-
bono nusikaltimus:

1. 1949 m. Mažeikių apskrityje kle-
bonas rėmęs partizanų (Ad. Jaun-
džemį, Ant. ir Joną Dijokus);

2. 1956 m. Luokėje pas save pri-
ėmė antrąją šeimninke I. Gibėžai-
tę, "stambaus buožės dukterį", "karš-

tą anų laikų patriotę"; iš apvogtos
riestelio parduotuvės daiktai pate-
ko į jo bažnyčią;

3. 1958 m. Zarėnuose "prisvilo kle-
bonėlis su tamsiomis machinacijomis
įsigyta skarda";

4. Barstyčiuose atsiskakė laidoti
aną senutę, kurią sovchozas pala-
dojo savo lėšomis; susižeidus vie-
nam seneliui (dabar ištrūkusiam iš
"kunigų įtakos"), jis paskelbęs: "Tai
Dievo pirštas!" (abu atvejai buvo
naudojami antireliginės propagan-
dos: "ateistai, komunistai bet kuria
proga tai primindavo").

Straipsnyje toliau nenurodoma,
kas ištiko I. Gibėžaitę ir kun. Ei-
norį. Tuo tarpu iš pareigų ir par-
tijos pašalintas buv. apylinkės tary-
bos pirm. J. Rimgaila. Anonimiųjų
laiškų tyrimo metu sovchozo komu-
nistai jį apkaltino tuo, kad jis:

1. sutrukdęs ne vieną "draugiško teismo" posėdį, sukėlęs girtuoklių maištą ("kai draugas Vitkinas teisė degindarius");

2. draudęs meninei agitbrigadai vilkti dienos švieson negeroves;

3. leidęs "didelės paklausos prekes iš Barstyčių parduotuvės" pirmiausia pardavinėti klebonui ir bažnyčios tarnams:

4. pokario metais priklausęs "slaptai pagrindinei reakcinei organizacijai".

Pabaigos idilė. Barstyčių reportažas baigiasi tokiais reikšmingais žodžiais:

"Šešėliai bėga iš Barstyčių. Pirmą kartą šiemet Barstyčiai atšventė komjaunuolišką vestuvę, visuomenines vardines. Pirmą kartą šiemet buvo tokia graži, giedri vasara".

Neįtikima istorija. Prileiskime, jog "švyturyje" pateiktieji Barstyčių faktai teisingi; tada kyla tokie klausimai:

1. kaip rajoninio laikraščio korespondentas - kvotėjas iš karto "įspėjo", kad visos painiaivos šaknys tai anie du sekretorės anoniminiai laišakai; jų būta daugybės, ir, be to, ne jie juk sudarė sunkiausią "painiaivos" medžiagą;

2. jeigu anoniminius laiškus rašė klebono šalininkai, tai kodėl jų turinyje įveltas klebonas, kuris tokiu būdu statomas pavojun? (Beje, "švytury" išspausdino tik anoniminio laiško rašto pavyzdį, ne apkaltintuosius; ekspertizės (teisingiau, klastojimo) autoriai nepaskelbti!);

3. kuriuo pagrindu klebonas kaltinamas už savo tarno veiksmus?

4. koks ryšys tarp klebonijai primetamų dviejų anoniminių laiškų ir kaltinimų malonės netekusiam apylinkės sovieto pirmininkui?

Bet labiausiai šita istorija visiškai neįtikima dėl to, kad joje nereikšmingas (anoniminių laiškų) mo-

mentas išpūstas stambiausiu nusi-kaltimu, kai tuo tarpu lyg pro pirštus žiūrima į tokius, už kuriuos sovietai normaliai skiria sunkias kalėjimo bausmes ("banditų" rėmimas, priklausymas pogrindžiui). Šiuo atveju galioja dėsniis: "qui nimis probat, nihil probat" (kas per daug įrodinėja, nieko neįrodo).

Tad kas iš tikrųjų atsitiko Barstyčiuose? Pasvėrę faktus, galime rekonstruoti tokį įvykio vaizdą. Barstyčiuose ilgus metus viešpatavo komunistas Rimgaila, kuris pažino savo apylinkės žmones ir per daug nesmarkavo. Jo rankose buvo parduotuvės gėrybių skirstymas. Tuo buvo nepatenkinti prieš porą metų atvykę naujieji sovchozo prievaizdai. Užvirė tarpusavio kova. Abi pusės "Barstyčių komunistų" vardu aštriai kovojo anoniminiais laiškais. Ši vietinio aktyvo veiklos studijėlė yra liūdna dėl to, kad ji atskleidžia sunkią kunigo padėtį: katrai pusei pavyks savo priešininką susieti su klebonu ir bažnyčia, toji laimės. Dėl to sovchozo "jaunaturkiai" laimėjo, apylinkės pirmininkas pralaimėjo. Klebono ir jo globojamos Si-biro tremtinės įvėlimas, bolševikiškai tariant, buvo dėsningas.

ELI

Arkivyskupo M. Reinio malda
Vilniaus kalėjime

Dangaus ir žemės didysis Kūrėjau,
ir žydrų žvaigždynų, nuo saulės šviesos,
o Kristau, mūsų sielų Atpirkėjau,
pažvelki į žemę, į mūsų kančias.

Netekome tėvynės, šeimos, artimųjų
ir laisvės brangiausias, net vardo žmogaus.
O Kristau, pagailėk skriaudžiamųjų.
Mes meldžiam paguodos aukšto dangaus.

SUJUDIMAS LIETUVOS LAISVINIMO VEIKSNIŲ TARPE

Ir Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (VLIK-as) ir Amerikos Lietuvių Taryba (ALT-ba) rodė nemaža gyvybės ženklų ir atskirai ir kartu 1966 metų pabaigoje ir 1967 metų pradžioje. Noromis ar nenoromis šie abu veiksniai jau kuris laikas duoda balsą Lietuvos Laisvės Ko-

mitetui (LLK-tui) ir Lietuvių Bendruomenei (LB). ALT-ba ir VLIK-as turėjo savo konferencijas atskirai 1966 metų pabaigoje, o 1967 metų sausio mėnesį tos abi institucijos susirinko į bendrą konferenciją, pasikviesdamos į ją LLK-tą ir LB vadovybės atstovus.

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS METINĖ KONFERENCIJA

Prieš porą metų vienas ALT-bos centro direktorių, sugrįžęs iš metinės konferencijos į savo vietovę ir paklaustas tos vietovės veikėjų apie šio laisvinimo veiksnio per paskutinius porą metų atliktus darbus ir ateities žygių planus, kalbėjo: "Nieko negalėčiau pasakyti apie ALT-bos atliktus darbus per paskutinius porą metų. Apie ateities žygius bei jų planus nė neteko niekam konferencijos metu užsiminti, nes pritrūko laiko tam. Pranešimai, kalbos ir sveikinimai užėmė didesnę konferencijos laiko dalį. Visą kitą laiką, kiek jo dar liko, praleidome besiginčydamis statuto klausimais". Ši konferencija skyrėsi kiek nuo anos, šios konferencijos metu buvo surasta kiek laiko pakalbėti ir apie ateities darbus, būtent: kaip paminėti Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukaktį.

ALT-bos centro valdybos nariai ir kiti direktoriai suvažiavo į Čikagą, į savo metinę konferenciją. Suvažiavimas įvyko 1966 metų spalio mėn. 28 dieną Sherman House viešbutyje. Konferencijoje dalyvavo 46 ALT-bos direktoriai bei įgalioti pavaduotojai ir keliolika svečių.

Konferencijai "toną" davė Antanas Rudis, tos organizacijos centro vykdomojo komiteto pirmininkas, tar-

damas ilgesnį žodį apie ALT-bos "veiklos gaires". Didesnę savo kalbos dalį skyrė praeičiai, akcentuodamas "prieš 13 metų pravestą garsiąją Kersteno bylą" ir buv. senatoriaus Paul Douglas prieš maždaug 10 metų įneštas į Senatą rezoliucijas komunistų pavergtųjų kraštų klausimu. Nepaminėdamas Rezoliucijoms Remti Komiteto, neigiamai atsiliepė apie tos organizacijos milžinišką laimėjimą, pravedant Lietuvos laisvinimo reikalu rezoliuciją (H. Con. Res. 416) ir Atstovų Rūmuose (1965 metais) ir Senate (1966 metais). Toliau A. Rudis užsiminė apie reikalą įsteigti kalbėtojų biurą; pasigyrė, kad ALT-bai pavykę sulaikyti (!) JAV-bių - Sovietų Sąjungos konsularinės sutarties pasirašymą. Paminėdamas dar vieną kitą nereikšmingą dalykėlį, jis savo kalbą baigė šiais žodžiais: "Tai tokie yra artimiausi Amerikos Lietuvių Tarybos uždaviniai".

Savo žodyje ALT-bos vykdomojo komiteto pirmininkas A. Rudis beveik nė neužsiminė apie jokių tos organizacijos uždavinius; apie juos nekalbėjo nė kiti direktorių tarybos nariai. Tiesa, buvo užsiminta apie Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukakties paminėjimą. Tuo klausimu buvo vienas kitas pasiūlymas, pasikeista viena kita min-

timi ir, nepadarius tuo reikalu jokio sprendimo, viskas palikta ateičiai.

Konferencijos metu labai sunkiai sekėsi spręsti labai paprastą klausimą: pasveikinti ar nepasveikinti dėl pasiektų laimėjimų ar talcos Lietuvos laisvinimo darbu — Rezoliucijoms Remti Komitetą, Jaunimo Kongresui Rengti Komitetą ir Lapkričio 13-sios Manifestacijos organizatorius. Beveik visi ALT-bos direktoriai pasisakė neigiamai tuo klausimu, ir ALT-ba nutarė **nepasveikinti (!)** tuos vienetus dėl atsiektų laimėjimų ir **nepadėkoti (!)** už prisidėjimą prie Lietuvos laisvinimo darbo.

ALT-bos direktoriai nieko nepakeitė tos organizacijos centro valdy-

bos sąstate: pirm. A. Rudis, kiti centro vykdomojo komiteto nariai — E. Bartkus, T. Blinstrubas, P. Dargis, dr. P. Grigaitis, dr. K. Šidlauskas, dr. V. Šimaitis, M. Vaidyla, dr. J. Valaitis, J. Talalas ir J. Zuris. Vienas Chicagos lietuvių veikėjas, dalyvaujęs beveik visuose ALT-bos centro vykdomojo komiteto posėdžiuose, viename lietuvių susirinkime kalbėjo: "Dr. P. Grigaitis 'šokdina per virvelę' visus centro valdybos narius: jis užrėkia, užšaukia kitus valdybos narius, dažnai ir nusikeikdamas, ir visad praveda tai, ką tik nori. Kurį postą dr. P. Grigaitis ALT-bos centro vykdomajame komitete beturės, jis bus tos organizacijos 'pirmininkas'".

VLIKO TREČIASIS SEIMAS

"Nors trečiasis Vliko seimas buvo sklandesnis, darbingesnis, geriau pajautęs ir supratęs savo atsakomybę negu du pirmieji", rašė "Darbininkas" 1966 metų gruodžio mėn. 13 d. numeryje, "vis dėlto apsiribojimas tik organizaciniais ir apyskatiniais klausimais, vargu ar yra tikslingas ir teisingas. Vliko seimo dalyviai turi parsivežti iš seimo ne tik keletą skaičių, ne tik žinoti, kur kuria kalba eina Vliko biuletiniai, o ir bendrą vaizdą okupuotos Lietuvos, tarptautinės padėties ir visai konkrečius savo uždavinius; tada gal ir kai kur bodėjimasis Vliku ir apskritai ligšioline laisvės kovos politika išnyktų".

Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIK-o) seimo posėdžiai vyko 1967 metų gruodžio mėnesio 10-11 dienomis Persimainymo parapijos salėje (prel. J. Balkūno), Maspethe, New Yorko priemiestyje. Prelatas J. Balkūnas yra vienas iš didžiųjų kovotojų dėl Lietuvos laisvės, jo parapijos salė tikrai puiki, bet VLIK-ui gal naudingiau ir tiksliau būtų buvo turėti savo suvažiavimo sesijas viename iš didžiųjų New Yorko viešbučių. Tuo atveju gal New

Yorko ir viso laisvojo pasaulio spauda būtų užsiminusi apie kovą dėl Lietuvos laisvės ir laisvųjų lietuvių pastangas toje kovoje. Parapijų salėse JAV-se vyksta kas savaitę dešimtys tūkstančių susirinkimų. Kas suspės į juos atkreipti dėmesį ir skirti bent keletą eilučių laikraščiuose!

VLIK-as seimo išvakarėse pergyveno krizę, sukeltą mūsų kairiojo elemento: pasitraukė VLIK-o pirmininkas V. Sidzikauskas; buvo gana rimtas pavojus VLIK-ui aprupėti ar net visai subyrėti. Tris dienas prieš seimui prasidedant, padėtis buvo išlyginta, VLIK-ą sudarančioms grupėms paskelbiant tokį susitarimą: "Vliko taryba, išklausiusi Vliko valdybos pirmininko informaciją apie Vliko žmonių dalyvavimą šviesos-Santaros 1966 lapkričio 19 susirinkime, kuriame netikėtai pasireiškė Sovietų Sąjungos pareigūnas, apgailestauja, kad jie nereagavo dėl to pasireiškimo ten pat vietoje. Taryba laiko tame šviesos - Santaros susirinkime buvusius įvykius nesuderinamus su tautine drausme".

Kiek ilgiau seimo metu buvo užtrukta ties Lietuvos nepriklausomy-

bės atstatymo 50 metų sukakties minėjimu. Stasys Lušys supažindino seimo dalyvius su gairėmis, kurių rėmuose minėtas minėjimas turėtų būti parengiamas ir pravedamas. Tai nebuvo didelių pastangų ar sugebėjimo pranešimas. Lietuvos nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukakties minėjimas yra vertas didesnio dėmesio. St. Lušys, suminėjęs kelis istorinius faktus, liudijančius mūsų tautos teisę į nepriklausomybę, pamišo akcentuoti prieš 25 metus įvykusį sukilimą ir Laikinąją Vyriausybę. Tuo klausimu pasisakė eilė seimo dalyvių, bet visas šis reikalas nebuvo konkretizuotas ar detalizuotas. Beveik viskas palikta ateičiai. Tai tiek iš VLIK-o ateities planų, apie kuriuos buvo kalbėta seime.

Šiame seime dauguma VLIK-o narių elgėsi ir kalbėjo kiek savarankiškiau, negu praeityje, ir tai įpykino ALT-bos "rabinus". Dr. P. Grigaitis "Naujienu" 1966 metų gruodžio mėn. 13 dienos įžanginyje rašė: "...Pasigesta tik dviejų dalykų: 1) seimo programoje ir debatuose beveik nepalikta vietos Amerikos Lietuvių Tarybai (tik laukiama iš jos tiek ir tiek 'prižadėtų' tūkstančių dolerių) ir 2) beveik užmiršta, kad pasaulyje yra Jungtinės Amerikos Valstybės. Jeigu šiais dviem punktais būtų buvusi užimta aiškesnė ir palanki pozicija, Vliko seimą New Yorke reikėtų laikyti 100 nuoš. sėkmin-gu".

Piniginiai reikalai VLIK-ui sunku išspręsti. Prelatui J. Balkūnui, Tautos Fondo pirmininkui, vis dar nepavyksta surasti 300 to fondo įgaliotinių, kurie išgautų bent iš dešimties asmenų po 10 dolerių metinės aukos. Atrodo, kad šiame reikale prel. J. Balkūnas nesulaukia talcos grupių, įeinančių į VLIK-ą. VLIK-o vadovybė galėtų (ir turėtų) nustatyti kvotą kiekvienai grupei. Grupės, neįspildančios kvotos, turėtų būti suspenduojamos. Kam turėti VLIK-e nebeegzistuojančių grupių atstovus!

Seimas sudarė tokio sąstato VLIKo naują valdybą: pirm. dr. K. Va-

liūnas (Liet. Ūkininkų S-ga), kitą valdybos narią — J. Audėnas (L. V. Liaudininkų S-ga), dr. A. Budreckis (Rytų Liet. Rezistenc. Sąjūdis), R. Kezys (Lietuvių Fronto Bičiulių Sąjūdis), dr. Br. Nemickas (Liet. Tautinis Sąjūdis), J. Sonda (Liet. Socialdem.) ir Pr. Vainauskas (Liet. Krikšč. Dem. S-ga).

Dr. K. Valiūnas, naujasis VLIK-o pirmininkas, gimęs 1923 metais Lietuvoje, aukštesnįjį mokslą baigęs ten, o aukštąjį — Vokietijoje. Jo studijų šaka — teisės ir ekonominiai mokslai. Mūsų politinėje veikloje jis iki šiol beveik niekur nesireiškė. Jis turi pakankamai šlifos, sugebėjimų, energijos, laiko ir pinigų; jei tik jis norės, tikrai galės išvesti VLIK-ą į didžiuosius Lietuvos laisvinimo vieškelius. Tai parodys ateitis.

Koks būtų seimas be rezoliucijų. Jų buvo priimta ir šiame VLIK-o suvažiavime. Beveik visos priimtose rezoliucijos gana kasdieninės ir labai kasdieniniai klausimai. Didžiausias laimėjimas mūsų politinėje veikloje paskutinių kelerių metų laikotarpyje buvo rezoliucijos (H. Con. Res. 416) pravedimas Atstovų Rūmuose (1965 metais) ir Senate (1966 metais). Visam tam žygiui (tai puikiai geros valios lietuviai žino) vadovavo Rezoliucijoms Remti Komitetas. Nei VLIK-o pirmininkas, nei seimo rezoliucijų komisija "neprisiminė" to vieneto vardo, o dėkojo tik "visoms organizacijoms ir asmenims". Dar gražiau, vienas seimo dalyvių dėkojo net ir tiems, kurie rezoliucijų pravedimo darbui kliudė.

Išvados. Seime buvo galima jauti tam tikrą optimizmo nuotaiką dėl VLIK-o ateities sąryšyje su valdybos pasikeitimu. Mūsų kairiajam sparui nepavyko sukompromituoti VLIKo vadovų dėl vadinamosios VLIK-o krizės. VLIK-as po tos krizės, galima sakyti, kiek sustiprėjo. Ir čia pasitvirtino senas posakis, jog nesą nieko blogo, kas neišeitų į gera. VLIK-as šiek tiek atjaunėjo: pirminku buvo išrinktas vidurinės kartos atstovas (dr. K. Valiūnas); valdyboje matome porą žygininkų —

Lapkričio 13-sios manifestacijos organizatorių): R. Kezj ir dr. A. Budreckj. Pabrėžtina, kad VLIK-o 1966 metų veikloje buvo labai daug šab-

loniškumo ir lėkštumo; VLIK-o veikla daugelyje atvejų rėmėsi kitų organizacijų ar atskirų asmenų darbais. (pt.)

VEIKSNIŲ KONFERENCIJA

Šios konferencijos sušaukimo reikalą judino ir VLIK-o, ir LB, ir ALT-bos žmonės. Buvo planuota turėti bendrą pasitarimą dar 1966 metais. Galų gale ši konferencija buvo sušaukta 1967 metų sausio mėn. 14-15 dienomis New Yorko mieste. Siamė veiksnių bendrame pasitarime dalyvavo: Pasaulio Lietuvių Bendruomenės atstovai (keli PLB valdybos atstovai, keli JAV-bių LB centro valdybos nariai, keli JAV-ių LB Vyr. Tarybos nariai), visi VLIK-o valdybos nariai su Tautos Fondo pirmininku (prel. J. Balkūnu), trys Lietuvos Laisvės Komiteto (LLK) žmonės, keturi stebėtojai iš Amerikos Lietuvių Tarybos (ALT) centro vykdomojo komiteto ir trys Lietuvos diplomato atstovai (stebėtojai).

Konferencijos darbotvarkė buvo kukli, nesudėtinga ir be didesnių užsimojimų: 1. Konferencijos pradėjimas (dr. K. Valiūnas, VLIK-o pirmininkas); 2. Tarptautinė padėtis ir Lietuva (LLK-to pirm. V. Sidzikauskas pranešimas); 3. Lietuvos valstybės atstatymo 50-ji sukaktis ir jos minėjimo programų suderinimas; 4. Jaunimas Lietuvos laisvinimo darbe; 5. Informacijos (svetimųjų informavimo) klausimais ir 6. Kiti klausimai. Lietuvos diplomatų atstovai (J. Kajeckas, V. Stašinskas ir A. Simutis) buvo tik stebėtojai. Jie Lietuvos laisvinimo darbe nieko naujo nė nesilūlė.

Antrą stebėtojų grupę sudarė ALT-bos keturi atstovai: dr. P. Grigaitis, E. Bartkus, T. Blinstrubas, ir dr. V. Šimaitis. Tai grupei stengėsi vadovauti dr. P. Grigaitis, aiškiai akcentuodamas, kad jie esą tik stebėtojai. Pats delegacijos "vadovas" to toli gražu nesilaikė: jis ir daug kalbėjo, ir daug ginčijosi, ir daug išliejo pagiežos visiems nealtingams ir

visai lietuviškai veiklai šalia ALT-bos. Dr. P. Grigaičio pėdomis nesėkė T. Blinstrubas; jis aktyviai ir konstruktyviai dalyvavo šioje konferencijoje. Nė vieno žodžio per visą konferenciją neištarė dr. V. Šimaitis, bijodamas greičiausiai užsitraukti dr. P. Grigaičio ir jo "Naujienu" nemalonę. Apskritai ALT-bos žmonės nieko naujo konferencijai nedavė.

Lietuvos Laisvės Komiteto delegacija buvo negausi ir nekėlė naujų sumanymų ar sugestijų. LLK-tui atstovavo V. Sidzikauskas, V. Vaitiekūnas ir dr. J. Puzinas. Ši institucija greičiausiai nė nenorėjo dominuoti konferencijai, palikdama tai VLIK-ui ir Lietuvių Bendruomenei, turinčioms užnugarį mūsų visuomenėje.

Lietuvių Bendruomenė, ypač JAV-se, labai nedrąsiai žengia į politinę veiklą, kurios tikrai turėtų nevengti. LB atstovai reiškėsi aktyviai, sumaniai ir konstruktyviai ypač tose diskusijose, kuriose buvo liečiami kultūriniai ar kultūriniai - politiniai klausimai. Čia dominavo St. Barzdukas, PLB valdybos vykdomasis vicepirmininkas. Sumanių ir konstruktyvių pasiūlymų davė kiti LB atstovai: V. Kamantas, dr. A. Nasvytis, V. Volertas, dr. P. Vileišis ir kit. Atrodo, kad LB atstovai vis dar nenorėjo žengti per toli į politinį lauką, palikdami VLIK-ui groti ten pirmuoju smuiku.

Konferencijos dėmesys buvo nukreiptas į VLIK-o žmones. Buvo manyta, kad VLIK-o naujasis pirmininkas ir kiti atstovai pateiks kokį nors didesnę ateities darbų planą, iškels naujų pasiūlymų ir minčių. Tiesa, puikių sugestijų konferencijos dalyvams pabėrė R. Kezys savo pra-

LIETUVOS BYLOS KLAUSIMAS LAISVŪJŲ TAUTŲ TARPE

LIETUVOS BYLOS MARINTOJAI VALSTYBĖS DEPARTAMENTE

Valstybės Departamento pareigūnai, jei tik kas pas juos pasiteirauja Lietuvos bylos klausimu, nesigaili ilgų laiškų, iš kurių kartais gali susidaryti įspūdis, kad toji JAV-bių užsienio politikos formavimo ir vykdymo institucija tikrai nuoširdžiai ir visomis išgalėmis kovoja dėl mūsų krašto laisvės ir nepriklausomybės. Tačiau iš tikrųjų taip nėra. Toji institucija nesigaili kartkartėmis vieno kito malonesnio žodžio kenčiančiai komunistų vergijoje Lietu-

nešime apie svetimųjų informavimą. Gaila, kad jo mintys paliko tik teoretinėje plotmėje ir kad konferencija nesiėmė iniciatyvos vieną ar kitą ją pasiūlymą realizuoti.

Visi konferencijos nestebėtojai dalyviai skyrė nemažą laiko 1968 metų įvykių kalendoriaus sudarymui, užsiminė apie išleistinus tam tikrus leidinius svetimųjų informavimui apie Lietuvą ir lietuvius, kiek karščiau ir kiek pakeltu tonu pasikalbėjo apie piniginę rinklavą 1968 metų minėjimams finansuoti. Tai ir buvo — viskas! Tiesa, čia vėl iškilo Rezoliucijoms Remti Komiteto pasveikinimo dėl laimėjimo klausimas. Dr. P. Vileišis pasiūlė pasveikinti rezoliucionikus, bet konferencija nutarė (!) to nedaryti.

Ypač VLIK-o žmonės, kurie ėmėsi iniciatyvos suaukšti šią veiksnį konferenciją, apvykę nemaža lietuviai, kurie dar nėra išsisėmę didesniems užsimojimams, didesniems žygiams, naujai prieiti prie laisvinimo darbo. Jei nieko didesnio ir konkretesnio nebuvo planuota svarstyti, tad kam iš viso šią konferenciją reikėjo šaukti! (jpd.).

vai, bet beveik nė piršto nepajudina kovoje dėl Pabaltijo kraštų laisvės.

Elta 1967 metų sausio mėnesį pateikė mūsų spaudai vieną (iš daugelio) pareiškimą, kurį gavo Pavergtųjų Europos Tautų vadovybė iš Valstybės Departamento. Tame pareiškime, kuris buvo paskelbtas 1967 metų sausio mėn. 27 dienos "Drauge", Valstybės Departamentas giriasi, kad Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų bylos reikalas esąs jam labai arti prie širdies. Iš to pareiškimo matyti, kad JAV-ių diplomatinės intervencijos Jungtinėse Tautose baigiasi su 1963 metais. Valstybės Departamentas nė vienu žodžiu neužsimena, kas buvo daryta Lietuvos klausimu nuo 1963 metų iki dabar. Negalima laukti, kad toji institucija prisipažintų trukdžius rezoliucijų Lietuvos laisvinimo klausimu pravedimui JAV-bių Kongrese.

Kai 1961 metais buvo įneštos pirmosios rezoliucijos JAV-bių Kongrese Pabaltijo kraštų bylos reikalu, kongresmanai ir senatoriai pradėjo bombarduoti Valstybės Departamentą laiškais, kviesdami tą instituciją pasisakyti tuo klausimu. Į kongresmanų ir senatorių pasiteiravimus atsiliepdavo ilgi (poros puslapių) Valstybės Departamento laišakai, pasirašyti Frederick G. Dutton, Valstybės sekretoriaus padėjėjo (Assistant Secretary). Tuose laiškuose tas pareigūnas ramindavo kongresmanus ir senatorius, rašydamas, kad JAV-bių vyriausybė daranti viską, kas tik galima, kelianti ir ginant Pabaltijo kraštų bylą Jungtinėse Tautose. Nusibodo tie Valstybės Departamento raminiai eilei kongresmanų ir senatorių. Vienas iš jų, senatorius Tho-

mas H. Kuchel (R. Calif.), rezoliucijų pradininkas JAV-bių Senate, nutarė visas Valstybės Departamentų "pastangas" mūsų bylos reikalui pilnai patikrinti ir ištirti.

Senatorius Thomas H. Kuchel 1963 metų balandžio mėn. 10 dieną kreipėsi laišku tiesiog į Valstybės sekretorių Dean Rusk, prašydamas surinkti iš visų JAV-bių pareigūnų paskytų kalbų Jungtinėse Tautose nuo 1961 metų pradžios visas citatas, kuriose buvo keliamas ir ginamas Lietuvos, Latvijos ir Estijos bylos klausimas toje pasaulio taikos organizacijoje. Į senatoriaus T. Kuchel laišką Valstybės Departamentas atsiliepė po gero mėnesio laiko (1963 metų gegužės mėn. 23 d.) su pusantro puslapio laišku ir devyniais puslapiais citatų iš įvairių kalbų, paskytų JAV-bių pareigūnų Jungtinėse Tautose nuo 1961 metų pradžios iki 1963 metų gegužės mėnesio pradžios. Laišką pasirašė Valstybės sekretoriaus padėjėjas (jau minėtas) Frederick G. Dutton. Štai ištrauka (angliškai) iš to laiško senatoriui Kuchel: "... The quotations explicitly mentioning the Baltic States are given in Part 1 of Enclosure 1 to this letter. Part 2 contains a full list of quotations criticizing Soviet imperialism in instances where the Baltic States are not individually cited but where exposure of Soviet behavior serves to direct world opinion against its various manifestations, including its imperialism in the Baltic ..."

Per tuos pustrėčių metų JAV-bių pareigūnai Jungtinėse Tautose tris kartus "kėlė" ir "gynė" Pabaltijo kraštų bylą Jungtinėse Tautose. Štai tos "garsiosios" trys citatos, pateiktos paties Valstybės Departamento, kuriomis giriasi toji institucija:

"... I marvel at the bland hypocrisy of the nation that subverted the wholesome Cuban social revolution to Communism, that crushed with tanks the independence of Hungary, that holds in thrall (the condition of a thrall: slavery. Red.) all Eastern Europe from the Baltic

(mūsų pabraukta. Red.) to the Black Sea..." (Ambassador Adlai E. Stevenson before the Plenary Meeting of the General Assembly, September 21, 1962).

"... The Soviet Government has signed treaties of nonaggression, as it did with the Baltic States (mūsų pabraukta. Red.) and Finland — and then systematically invaded the countries whose integrity it had solemnly promised to respect..." (Ambassador Adlai E. Stevenson before the Security Council, October 23, 1962).

"... Here are the ethnic unfortunates of Soviet colonialism: The Crimean Tartars, the Kalmuck, the Ingush, the nations of the Baltic (mūsų pabraukta. Red.) and of Central Asia..." (The Honorable Jonathan B. Bingham, before the Plenary Meeting of the General Assembly, November 20, 1962).

Jei tai Valstybės Departamentas laiko Pabaltijo kraštų bylos kėlimu ir gynimu Jungtinėse Tautose, tai yra įžeidimas kenčiančios Lietuvos ir visų geros valios lietuvių laisvajame pasaulyje. Pirmoje citatoje Pabaltijo kraštai iš tikrųjų nė neminimi, o tik sakoma "nuo Baltijos iki Juodosios jūros" (from the Baltic to the Black Sea). Kitais dviem atvejais Pabaltijo kraštai paminimi, bet tik prabėgomis, labai atsitiktinai. Kitose 24 citatose, užimančiose 8 mašinėse rašytus puslapius, Pabaltijo kraštai neminimi. Valstybės Departamento atsakingi pareigūnai nori mus įtikinti, kad JAV-bių ambasadorius prie Jungtinių Tautų ir jo padėjėjai, vartodami savo kalbose išsireiškimus "Soviet colonialism", "denial of fundamental freedoms", "violation of human rights", "communist tyranny" ir pan., jau yra kėlę ir gynę Pabaltijo kraštų bylą ten.

Labai palanki atmosfera Valstybės Departamente mūsų reikalui buvo Valstybės sekretoriaus John Foster Dulles laikais (nuo 1953 metų pradžios iki 1959 metų vasario mėnesio pabaigos). Gaila, kad mūsų veiksniai

to nepanaudojo. Jei lietuviai būtų kiek labiau pasistengę, galimas dalykas, kad John Foster Dulles ir JAV-bių ambasadorius Henry Cabot Lodge (prie Jungtinių Tautų) būtų sukėję audrą Pabaltijo kraštų laisvės reikalu toje tarptautinėje taikos konferencijoje. Kuris iš Valstybės sekretorių yra padaręs puikesnius ir palankesnius pareiškimus (Kersteno komitete, Vasario 16-sios progomis) Lietuvos bylos klausimu už John Foster Dulles? Jau ligos palaužtas, jis dar padarė pareiškimą 1959 metais Vasario 16-sios proga Lietuvos bylos klausimu. Valstybės sekretoriaus Dean Rusk dabar daromi pareiškimai tomis pačiomis progomis yra tik šešėliai, palyginti su anais John Foster Dulles.

Vienas iš paskutiniųjų Valstybės Departamento kojos kišimų mums buvo 1966 metų spalio mėnesį, kai toji institucija panoro numarinti rezoliucijos Lietuvos laisvinimo reikalų pravedimą Senate. Oficialiai toji institucija rezoliucijos pravedimo reikalą "laimino", bet užkulisiuose veikė priešingai. Valstybės Departamento pareigūnams jau buvo pavykę palenkti Senato daugumos vadą senatorių Mike Mansfield (D. Montana) mūsų nenaudai. Daugumos vadas ir Valstybės Departamentas šį kartą liko mažumoje. Mums gera pamoka. Visą krašto administraciją ir Valstybės Departamento pareigūnus tegalime ir tegalėsime labiau ar mažiau palenkti savo reikalui tik per legislatorius Washingtonė. (-rs.)

BATUN PASTANGOS JUNGTYNĖSE TAUTOSE

Po Lapkričio 13-sios demonstracijų New Yorke (1965 metais) kilo mintis tų demonstracijų organizatoriuose ir kitose pabaltiečių grupėse suorganizuoti specialų vienetą, kuris nuolat spaustų Jungtinių Tautų spairus Pabaltijo kraštų bylos klausimu ir taip pat informuotų laisvasias tautas apie padėtį komunistų pavergtoje Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje. New Yorke pabaltiečiai tą mintį realizavo, suformuodami vadinamąjį BATUN (Baltic Appeal to the United Nations). Į tą komitetą (BATUN) įsijungė po keletą judresnių ir sumanesnių lietuvių, latvių ir estų. To vieneto vadovybė pateko į latvių rankas. Komiteto garbės pirmininkas yra prel. J. Balkūnas.

Tas vienetas (BATUN) pasišovė aplankyti kiek galima daugiau įvairių kraštų pasiuntinybių prie Jungtinių Tautų, painformuoti ambasadorius ir jų padėjėjus Pabaltijo kraštų bylos reikalu ir eventualiai laimėti juos mūsų pusėn. Teoriškai atrodė puikiai, bet vykdant susidurta su dideliais sunkumais.

Pirmiausia tam vienetui stokojo ir stokoja patyrusių toje srityje darbininkų. Į tą vienetą įsijungė, su mažomis išimtimis, labai atsitiktiniai asmenys, turį gerų norų, bet beveik visiškai nepatyrę politiniame ar diplomatiniam darbe. Antra, negaudami finansinės paramos nei iš lietuvių, nei iš latvių, nei iš estų centrinių veiksmų ar organizacijų, negalėjo ir negali pilniau pajudėti visame darbe. Trečia, kraštų pasiuntinybių atstovai, kurie priėmė ar priima BATUN-o žmones, žiūri į juos kaip į amerikiečius. Ne kartą įvairių kraštų pareigūnai klausė BATUN-o atstovus: "Ką Pabaltijo kraštų bylos reikalu daro JAV-bės Jungtinėse Tautose?"

Atrodo, kad BATUN-as, dėl minėtų ir kitų priežasčių, nepajėgs tapti veiksmingu junginiu prie Jungtinių Tautų. BATUN-o funkcijas pilnai gali atlikti VLIK-as, LLK-to ir panašaus pobūdžio organizacijų latviuose ir estuose atstovai. Tos grupės ir finansiskai pajėgesnės, gali paruošti atitinkamos literatūros įvairiomis

VERŽIMASIS Į KOEGZISTENCIJĄ

1961 metų vasario mėn. 17 dienos "Dirvoje" H. Žemelis kultūrinio bendradarbiavimo klausimu rašė:

"Komunistinėje sistemoje joks politinis ar kultūrinis veiksmas nėra daromas, neturint kokio nors tai sistemai naudingo tikslo. Užtenka tik stebėti jų pastangas tremtinių atžvilgiu... jos visuomet siekė vieno ir to pačio tikslo — visomis priemonėmis palaužti mūsų atsparumą, idant neliktų nė vieno laisvo balso, kalbančio jų nenaudai.

"Tas pats yra ir su dabartinėmis kultūrinėmis piršlybomis — toks ne-

kalbomis apie savo kraštų bylą ir pačius kraštus, turi pajėgesnių asmenų pašnekesiams su įvairių kraštų atstovais prie Jungtinių Tautų.

Pabaltijo kraštų bylą Jungtinėse Tautose nekels nei tos organizacijos generalinis sekretorius U Thant, nei pati organizacija iš viso. Tai gali padaryti tik atskiri kraštai. Jei mes nepajėgsime priversti JAV-bių vyriausybę tai padaryti, nė nelaukime, kad tai atliktų kitų kraštų lietuviai per savo kraštų vyriausybes. Ir jei JAV-bių vyriausybė imsis to žygio, tai ji pasiroš jam, ir nereikės nei BATUN-o, nei VLIK-o, nei LLK-to, nei kurio nors kito vienetų talkos ar paramos. Mūsų visos pastangos turėtų būti nukreiptos pakenkti JAV-bių vyriausybę Kongreso pravestos rezoliucijos (H. Con. Res. 416) realizavimui. Panašia linkme galėtų veikti Kanados, Anglijos, Australijos ir kitų kraštų lietuviai, spausdami savo vyriausybes tuo pačiu klausimu. Tai būtų efektyviausias būdas pajudinti Pabaltijo kraštų laisvinimo klausimui Jungtinėse Tautose.

(nap.)

kaltas ir beveik patriotinis pasiūlymas jau rado ir mūsų tarpe entuziastų, kurie apsimesdami politiniais neišmanėliais, nori pasirodyti lietuviškais New Frontiers ieškotojais, kad, girdi, tie pasenę senų idėjų šalininkai negali numatyti tų naujų ir viliojančių galimybių. Jei tikėti kai kuriems spėliojimams, kad lietuviški bimbinkai reikalingi pavaduotojų, tai tie naujų kelių ieškotojai, nori ar nenori, turės užimti jų vietą, jei ir toliau tikės naujoms komunizmo iškaboms... (Kultūrinis bendradarbiavimas) yra labai rimta problema, kuri kasmet kels vis naujų klausimų ir statys vis naujų pinklių, kurioms jau ir dabar nesugebame vieningai pasipriešinti. O kas bus dar už kelių metų?"

Pasisakymas gan įžvalgus, nors ir aštriais žodžiais išreikštas. Per tuos šešerius metus, kaip buvo pranašauta, veržimasis į koegzistenciją tolydžiai stiprėjo, formomis įvairėjo, argumentacija įmantrėjo.

Vienu žodžiu Lietuvos okupantui papriekaištaudama, penkiais jam nusilenkdama, į koegzistencijos vandenis pirmiausia išplaukė brooklyniskė "Vienybė". Jai pasisekė į savo bendradarbių tarpą įtraukti keletą perbėgėlių iš kraštutinės dešinės ir kairės, bet jų tarpe neatsirado stipresnių ir lietuvių visuomenėje reikšmingesnę įtaką turinčių asmenybių, tad "Vienybės" linkmė greitai buvo iššifruota, ji pati izoliuota, nebekensminga laisvės kovai, nei, tur būt, nebenaudinga nė Lietuvos pavergėjui.

Atsargiau, rūpestingiau ir, reikia sakyti, sėkmingiau kelius į koegzistenciją "kultūrinio bendradarbiavimo" skraiste tiesė formaliai neorganizuotas, bet faktiškai egzistavęs "trečio fronto" sąjūdis. Jau pats "trečio fronto" terminas liudijo egzistavimą

kitų dviejų frontų: kovojančio dėl Lietuvos laisvės ir laisvės kovą išduodančio. Bet sąjūdžio organizatoriams netrukus irgi išaiškėjo, kad lietuvių visuomenei įpiršti kompromisinį kelią — patriotizmo ir išdavimo sintezę iš viso negalima. Tad pasistengta "trečio fronto" terminą iš viešos apyvartos išimti. Terminas išimtas, bet dvasia liko. Ją išsvermingai puoselėjo (ne tiek naujų idėjų piršimu, kiek tradicinio patriotizmo grubiu griovimu) žymiai stipresnės negu vienybielių asmenybės, pv., dr. A. Greimas, dr. V. Kavolis ir eilė kitų vidurinės kartos (save "jaunimu" tituluojančios) akademikų.

1965 metais JAV-se atsilankius Vilniaus universiteto rektoriui, visos diskusijos "bendradarbiavimo" tema tiek suintensyvėjo, kad tautinių drausmės normų aptarti 1966 metų vasario mėn. 22 dieną Clevelande buvo sukviesta speciali laisvinimo veikiančių konferencija, kurią deklaravo: "... tautinė drausmė reikalauja, kad tol, kol Sovietų Rusija laikys Lietuvą okupuotą ir paverstą Sovietų Sąjungos dalimi, laisvieji lietuviai santykiuose su okupuota Lietuvos gyventojais ribotųsi privačiu bendravimu".

Clevelando konferencijoje nustatytos tautinės drausmės formulės veiksmingumą patikrino. New Yorko Santaros - Šviesos skyrius, 1966 metų lapkričio 19 dieną suruošęs dr. V. Kavolio paskaitą "apie paklydusį ir abejojančią žmogų" ir jaunimo simpoziumą "apie žodžius į tautą". Susirinkime, iš anksto apie tai dalyvių neįspėjus, pasirodė Sovietų Rusijos Jungtinėse Tautose pareigūnas L. Vladimirovas. Susirinkimo pirmininkas, vlikinės "Eltos" redaktorius ir lietuvių delegacijos Pavergtų Europos Tautų seime narys, V. Rastenis lietuviškai kalbančiam rusui leido kalbėti. Čia dalyvavę du Vliko valdybos nariai, B. Bieliukas ir A. Vedeckas, kalbant Lietuvą pavergusios tautos atstovui, nereagavo. Apie įvykį lietuvių visuomenę skubiai ir tiksliai painformavo "Darbininkas". Suvies-

tame Vliko tarybos posėdyje buvo pasiūlyta Vliko narių nereagavimą Santaros - Šviesos susirinkime pripažinti nesuderinamą su jų padėtimi Vlike. Vliko dauguma atsisakė pasiūlymą svarstyti. Tai sukėlė krizę: atsistatydino Vliko pirmininkas V. Sidzikauskas ir iš posėdžio pasitraukė šių grupių atstovai: Lietuvių Krikščionių Darbininkų S-gos, Atgimimo Sąjūdžio, Lietuvių Fronto Bičiulių, Ūkininkų Partijos, Valstiečių Liaudininkų S-gos ir Vienybės Sąjūdžio. Lietuvos Laisvės komitetas padarė nu tarimą, kad Rastenio pasiūlymas nesuderinamas su nario padėtimi.

Visuomenė į įvykį reagavo labai jautriai. Tas visuomenės nuotai kas pajuto ir tos vlikinės grupės, kurios, dengdamos savo ar savo sąjungininkų atstovus, dalyvavusios Santaros - Šviesos susirinkime, neapdairiai buvo pažeidusios savo pačių deklaruotas tautinės drausmės normas. Jos pakeitė savo nuomonę, ir Vlike vėl buvo atstatyta vienybė.

Vladimirovo apsilankymą susirinkime viešai bandė teisinti žymesnieji Santaros - Šviesos veikėjai (A. Gureckas, R. Mieželis, J. Valaitis). Naudota naivi argumentacija (Gureckas, Valaitis) ir grubus poleminis stilius (Mieželis). Organizacijos centras oficialaus pareiškimo nepadarė, bet iškilę nesutarimai privertė pasitraukti Santaros - Šviesos New Yorko skyriaus valdybą. Iš PLB-nės ryšininke prie Vliko pareigų atsistatydino ir Alg. Gureckas. V. Rastenį iš narių pašalino Tautinės Sąjungos New Yorko skyrius.

Tautinės drausmės normos šiuo kartu buvo apgintos. Iš spaudos tautine prasme pareigingai reiškėsi "Darbininkas", atlikęs pagrindinį vaidmenį prasiveržimui sulaukyti. Teisingai informavo "Keleivis" ir "Sandara", kietai — "Laisvoji Lietuva". "Draugas" beveik tylėjo. "Naujienos", įprastinė taktika, šaipėsi iš visų: ir tų, kurie principą laužė, ir kurie gynė. Nelauktą poziciją užėmė "Dirva": ji savo 1966 metų gruodžio mėn 7 dienos vedamoju labiau atsistojo

pusėje tų, "dėl kurių kaltės ar neapdairumo buvo sukelta tokia situacija", nors savo bendradarbiams įvykį leido ir teisinti, ir peikti. Iš tikro "šauksmas, kad dangus griūva", kilo ne dėl to, kad "pasirodė okupuoto eksponuotas žmogus", anot "Dirvos" vedamojo, bet kad oficialūs laisvės kovos vadai pasiklydo tarp rezistencijos ir kolaboracijos.

Atvirai prieš Clevelande paskelbtus tautinės drausmės nuostatus Los Angeles mieste stojo Kalifornijos universiteto (UCLA) profesorė dr. M. Gimbutienė, 1966.XI.20 - 1957.II.5 universiteto patalpose suruošusi lietuvių liaudies meno parodą. Daugumas eksponatų atsigabenta iš paverptos Lietuvos, kurioje M. Gimbutienė kelis kartus lankėsi. Parodos kataloge ir "Lietuvių Dienose" (1966 m. lapkričio mėn. numeris) rašoma, kad daugelis eksponatų gauta dovanų iš Vilniaus etnografinio muziejaus. Sovietai panorėjo pasauliui parodyti tai, ką pavergoje Lietuvoje žiauriai persekioja, ir jiems į talką atėjo lietuvių profesorė. Parodos eksponatus aiškina parašai (pagal informaciją iš Los Angeles) įkyriai akcentuoja rusų lietuviams primestą etnologinę tezę, kad liaudies religinis menas labiau liudijąs lietuvių pagonybę, negu krikščionybę. Kur kultūra susisiečia su politika, parodos organizatorė laikėsi "Vienybės" taktikos: pulti nacius ir carų Rusiją, palankiai pasisakyti arba mįslingai nutylėti apie komunistus.

Parodoje išstatytas žemėlapis falsifikavo teisinę ir faktinę šiaurės-rytų Europos tikrovę. Lietuva pavaizduota iš rytų ir pietų apsupta didžiulės Gudijos. Sovietų Sąjunga parodyta prasidedanti tik už Gudijos ribų. Rytprūšiai priskirti Sovietų Sąjungai.

Jau ir anksčiau UCLA buvo įvykę keistų reiškinų. Minint poeto Kristijono Donelaičio 250 m. gimimo sukaktį, 1964 metais dr. Gimbutienė

Išblėsinti jaunosiose kartose istorinę sąmonę lygu jas išrauti iš savo tautos. Todėl krašte okupuotas visu uolumu stengiasi tautos istoriją iš vienos pusės paversti tik klasių kovos istorija, iš antros — ją falsifikuoti lietuvių slavams giminiškumo bei lietuvių ir rusų bičiuliškumo teorijomis.

Juozas Girnius

---

buvo suorganizavusi Aleksio Rannito viešą paskaitą apie Donelaitį. Prelegentas ta proga lietuvių kalbą paskelbė slavų kalba ir lietuvius kultūriškai surišo su slavais. Ir pati lietuvių kalba UCLA u-te buvo pradėta dėstyti ne tik slavų kalbų departamente, bet ir kaip viena iš slavų kalbų.

Šie visi Lietuvos laisvės reikalui nuostolingi "kultūriniai prasiveržimai" Los Angeles mieste pasisekė todėl, kad juos nutylėjo (o kartais tyliai ir laimino) tie, kurių didžioji moralinė pareiga buvo viešai pasisakyti. Didžioji Amerikos lietuvių spauda tikroje šviesoje jų nepristatė. Gimbutienės ir Rannito "kultūrinę veiklą" triukšmingai "Dirvoje" reklamavo Santaros - šviesos Los Angeles skyriaus pirmininkas B. Raila.

Veržimasis į koegzistenciją ateityje dar stiprės, ypač kai ta linkme suka ir Amerikos užsienių politika. Patirtis rodo, kad stabdyti tą veržimąsi pajėgs tik tautiškai gyvastingos lietuvių visuomenės viešoji opinija. Kur ji susiformavo, prasiveržimai nepasisekė, kur tylėjo — buvo prasiveržta. Šia prasme lietuvių spaudos atsakomybė be galo didelė.

J. Žiograkalnis

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ NAUJA VYRIAUSIOJI TARYBA

Lietuvių Fronto Bičiulių sąjūdžio nariai, išsibarstę po visą laisvąjį pasaulį, 1966 metų pabaigoje išsirinko savo Vyriausiąją Tarybą. Į LFB Vyr. Tarybą išrinkti:

Dr. Kazys Ambrozaitis
Chesterton, Indiana

Kun. Viktoras Dabušis
Paterson, New Jersey

Dr. Adolfas Damušis
Detroit, Michigan

Dr. Petras Kisielius
Cicero, Illinois

Dr. Antanas Klimas
Rochester, New York

Dr. Vytautas Majauskas
Detroit, Michigan

Pilypas Narutis
Chicago, Illinois

Dr. Pranas Padalis
Detroit, Michigan

Levas Prapuolenis
Chicago, Illinois

Leonardas Valiukas
Los Angeles, California

Naujai išrinktoji Vyr. Taryba planuoja savo pirmąją konferenciją 1967 metų kovo mėnesio pradžioje Chicagoje. Tos konferencijos metu bus išrinktas LFB Vyr. Tarybos pirmininkas ir sudarytas tarybos prezidiumas. Šiuo metu LFB Vyr. Tarybai pirmininkauja dr. Juozas Kazickas. Tik ką buvusiuose rinkimuose jis į LFB Vyr. Tarybą nebekandidavo.

LFB Vyr. Tarybos rinkimus (korespondenciniu būdu) pravedė specialią rinkimų komisiją, kurią sudarė LFB Clevelando sambūrio nariai: pirm. Juozas Mikonis, nariai — Vladas Palubinskas ir Jonas Vasaris.

LFB naujai išrinktoji Vyr. Taryba būsimos konferencijos metu planuoja aptarti visą eilę organizacinių ir politinių klausimų ir nustatyti veiklos gaires ateičiai. (ap)

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ SPECIALI KONFERENCIJA

Tūkstančiai lietuvių praėjusią vasarą suplūdo į Chicagą, į Jaunimo kongresą ir dainų šventę. Visa eilė organizacijų ir vienetų panaudojo tą progą ir savo reikalams. Nuo to neatsilikio nė Lietuvių Fronto Bičiulių sąjūdis, sušaukęs 1966 metų liepos mėnesio 2, 3 ir 4 dienomis savo specialią konferenciją. Konferencijos posėdžiai vyko Marijonų vienuolyne (6336 South Kilbourn Avenue, Chicago, Illinois 60629).

Šios konferencijos tikslas buvo aptarti visą eilę organizacinių klausimų ir pasisakyti dėl ateities veiklos. Konferencijoje dalyvavo apie 80 bičiulių iš JAV-bių ir Kanados įvairių vietovių ir iš kitų pasaulio kraštų. Konferencijos prezidiumą sudarė: J. Mikonis (Cleveland, Ohio), dr. P. Padalis (Detroit, Michigan), ir Alg. Raulinaitis (Los Angeles, California); sekretoriata — B. Kemežaitė (Chicago, Illinois) ir A. Šmulkštietė

nė (Chicago, Illinois). Visais konferencijos reikalais rūpinosi LFB JAV-bių ir Kanados centro valdyba, vadovaujama Vytauto Galvydžio (Cicero, Illinois).

Konferencijos dalyviai sustojo kiek ilgiau ties trimis temomis: (1) Mūsų (LFB) veikla Lietuvos laisvinime; (2) LFB gretų suglaudinimas ir (3) Minties vienybės klausimas LFB sąjūdyje (vieneto ir atskiruose bičiuliuose). Visos trys temos yra ir aktualios, ir plačios, ir gilios. Pilnai ir nuodugniai jų išnagrinėti ir padaryti atitinkamas išvadas čia nepavyko. Buvo nutarta tuos klausimus dar kartą perkratyti LFB studijų savaitėje, įvykstančioje 1966 metų rugpiūčio mėn. 15-21 dienomis Dainavoje.

LFB veikla Lietuvos laisvinime. Šiuo klausimu pilnai ir plačiai pasisakė dr. Vytautas Vardys ir dr. Kazys Ambrozaitis. Dr. V. Vardys lietė šios temos gal daugiau teorinę pusę, o dr. K. Ambrozaitis — praktinius klausimus. Svarbesnės dr. V. Vardžio temos ("Lietuviškos rezistencijos plotmė") mintys: (1) Rezistenciją kiekviena generacija supranta kitaip; (2) Pats žmogus nuolat keičiasi, tuo pačiu ir rezistencija kitaip suprantama; (3) Rezistencijoje nėra svarbus emocinis nusiteikimas, nes, jam pasikeitus, pasikeičia ir pati rezistencija; (4) Protinį apsisprendimą galima paveikti jausmu, bet iš jausminio perėjimo į racionalinį elementą beveik visad sukelia krizę. Dr. V. Vardys kvietė bičiulius viską vertinti tam tikroje pereinamoje perspektyvoje. Dr. K. Ambrozaitis akcentavo stiprios vadovybės reikalingumą kovoje dėl Lietuvos laisvės. Pagal jį dėl laisvės reikią kovoti bendromis jėgomis, kartu su kitais, vis ieškant naujų būdų bei priemonių. Skatino bičiulius duoti sugestijų ir patarimų visiems mūsų laisvinimo veiksniams, budinti juos, kovoti prieš tylą. Dr. V. Vardžio ir dr. K. Ambrozaičio pasisakymai sukėlė labai gyvas diskusijas, bet nei pradiniai pasisakymai, nei diskusijos tos temos pilnai neišgvideno, neišsėmė. Gal kiek per daug buvo čia akcen-

tuota teorinė pusė, o tik prabėgomis paliesta praktinė klausimo dalis.

Minties vienybės klausimas. Šią temą, simpoziumo forma, pilniau nagrinėjo: dr. J. Kazickas, dr. J. Kizys ir L. Dambriūnas. Praktiškiausių patarimų bei sugestijų pateikė šiuo klausimu LFB Vyr. Tarybos pirm. dr. J. Kazickas. Pagal dr. J. Kazicką bičiulių nusistatymas aktualiais mūsų klausimais turėtų būti vieningas. Jis pabrėžė, kad reikalingas absoliutus respektas teisei kolektyvo tvarkai, jo sprendimams. Jis ragino visus bičiulius, dirbančius pagrindinėse ir kitose organizacijose, neprarasti ryšio su savo vienetu ir skirti ir laiko, ir pastangų, ir darbo savo sąjūdžiui. Dr. J. Kazickas patarė bičiuliams kaip galima dažniau susirinkti, išlaikyti bičiuliškus santykius, išsiaiškinti visais aktualiesniais klausimais. Dr. J. Kizys pabrėžė aiškaus tikslo reikalingumą, rezistenciją visais frontais. L. Dambriūnas kiek plačiau palietė bendravimo su tauta klausimą; prie jo buvo sugrįžtama beveik kiekvienoje konferencijos sesijoje. Konferencijos nusistatymas bendravimo su tauta klausimu buvo labai aiškus: pilnai laikytis veiksnių konferencijos Clevelande padaryto tuo reikalu nutarimo.

LFB gretų suglaudinimas. Tuo klausimu (irgi simpoziumo forma) pasisakė pilniau: dr. V. Majauskas, dr. P. Kisielius, L. Prapuolenis ir J. Kojelis (atsiuntęs savo pareiškimą raštu; jis spausdinamas atskirai ir ištisai). Dr. V. Majauskas siūlė kiekvienam bičiuliui atiduoti savo duoklę ir savai organizacijai — bent 10 proc. savo energijos, pastangų bei laiko. Pagal dr. V. Majauską mes visi paskęstą rezoliucijų, susitikimų, pasitarimų bei aiškinimosi jūrose; mes nesistengią tų visų nutarimų realizuoti, išsiskirstą į savo vietoves, ir vėl viskas kaip praeityje. Toliau dr. V. Majauskas pabrėžė, kad nė vienas iš mūsų nesąs amžinas ir nepakeičiamas. Jei vienas kitas iš senesniųjų veikėjų pasitraukias iš mūsų veiklos, dėl to nereikią verkšlenti, o subėgti tinkamai eiti jų pramintu

keliu. Dr. P. Kisielius pasidžiaugė frontininkų dideliais darbais kitose organizacijose. Anot jo, LFB sąjūdžio nariai turėtų pilnai įsilieti į bendrines lietuvių organizacijas ir joms atiduoti pilną duoklę, žinoma, nepamišdami ir savojo vieneto. Jis siūlė visai LFB veiklai remti įkurti dar vieną fondelį. Jis taip pat reikė nepasitenkinimą tais bičiuliais, kurie visad nieko teigiamo lietuvių veikloje nebematą. Ieškant būdų LFB veiklai sustiprinti, L. Prapuolenis siūlė: (1) Raginti visus sambūrius turėti reguliarius susirinkimus su paskaitomis ir tam tikra programa; (2) Skirti daug dėmesio LFB praeigūliui, sudarant jaunimo korporaciją ir jai globoti paskiriant specialią komisiją; ir (3) Kviesti į savo susirinkimus kitus šeimos narius (ir jaunimą) ir tuos, kurie dėl kurių nors priežasčių esą nuo mūsų jau atitolę.

Svarbesni konferencijos nutarimai. Konferencijos sesijų metu buvo padaryta visa eilė nutarimų, iš kurių paminėtini šie: (1) Atgaivinti "Į Laisvę" žurnalą; (2) Kaip galima greičiau pravesti LFB Vyr. Tarybos rinkimus; (3) Politinę kovą dėl Lietuvos laisvės laikyti pačiu pagrindiniu uždaviniu; (4) Kviesti LF bičiulius ir visą kitą visuomenę ieškoti lietuviškais klausimais minčių vienybės; (5) Padėkoti visiems LFB sąjūdžio nariams, uoliai ir sumaniai dirbantiems kitose bendrinėse organizacijose, ir kviesti juos atiduoti reikiamą duoklę ir savam sąjūdžiui.

Žymesni svečiai. Į konferenciją atsilankė ir tarė po atitinkamą žodį: vysk. P. Brazys, MIC; Marijonų provincijolas kun. dr. V. Rimšelis, MIC ir prel. A. Bačkis. Visi jie džiaugėsi LFB sąjūdžio ir jo narių puikia veikla. (jp.)

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

LFB konferencijoje, įvykusioje 1966 metų liepos mėnesio 2-4 dienomis Chicagoje, nepavyko pilnai išdiskutuoti numatytų ten svarstyti klausimų. LFB studijų (ir poilsio) savaitė buvo lyg tęsinys Chicagos konferencijos. Studijų savaitė įvyko 1966 metų rugpiūčio mėnesio 15-21 dienomis Dainavoje (Manchester, Michigan). Į šią dešimtąją studijų savaitę suvažiavo apie 80 LFB sąjūdžio narių; baigiamuosiuose parengimuose dalyvavo apie 210 dalyvių, atvykusių paskutinei studijų dienai iš Detroito, Chicagos, Clevelando ir kitų aplinkinių vietovių. Studijų savaitę suorganizavo LFB JAV-bių ir Kanados centro valdyba, vadovaujama pirm. Vytauto Galvydžio (Cicero, Ill.); studijų dienų moderatorius buvo dr. Antanas Klimas (Rochester, N. Y.); stovyklos komendantas — Juozas Mikonis (Cleveland, Ohio); stovyklos kapelionas — kun. Petras Patlaba.

Diskutuotos temos. "Minties ir idealų vienybės" temai buvo skirta

viena diena. Ta tema dr. Juozas Girnius skaitė paskaitą, ir tuo klausimu pasisakė eilė studijų savaitės dalyvių. Nepaprastai gyvas ir įdomias diskusijas sukėlė Vytauto Vaitiekūno paskaita — "Kultūrinis bendravimas su Lietuva". Šiai temai išgildinti buvo skirta dvi dienos. Viena diena buvo skirta dr. A. Klimo paskaitai — "Mokslas ir politika" ir St. Barzduko pastaboms dėl LB svarbesnių problemų ir jų sprendimo. Studijų savaitės metu buvo paminėta 1941 metų sukilimo sukaktis. Tuo klausimu kalbėjo prof. Juozas Brazaitis, buv. Laikinosios Vyriausybės ministeris pirmininkas ir švietimo ministeris. Apie sukilimo vyksmą ir pergyvenimus iš pirmųjų lūpų išgirdo studijų savaitės dalyviai simpoziumo metu; čia pasisakė trys sukilimo dalyviai — prof. J. Brazaitis, dr. A. Damušis ir dr. K. Ambrozaitis. Paskutinė studijų diena buvo skirta pranešimams, LFB organizaciniams reikalams ir — literatūros vakarui. Iš pranešimų paminėtinas

Leonardo Valiuko, Rezoliucijoms Reiti Komiteto pirmininko, kuris, grįždamas iš Washingtono į Los Angeles, dienai buvo užsukęs į Dainavą. Literatūros vakaro dalyviai: rašytojas A. Baronas, rašytojas Alb. Valentiną ir aktorius K. Veselka.

Svarbesnės ir įdomesnės mintys. Kovoje dėl Lietuvos laisvės, pagal dr. J. Girnių, separizmui neturėtų būti vietos. Jis pabrėžė, kad LFB sąjūdžio nariai ir kiti lietuviai turėtų rasti visiems bendrą kelią. Kelių bei takų ir takelių ieškojimas kairėje ar dešinėje esąs geros valios lietuviams nepriimtinas. Organizacijos vadovybė neturėtų bijoti panaudoti sankcijas tiems, kurie nuklysta į takus ar takelius vienoje ar kitoje pusėje ar pereina net į šunkelius. Maždaug panašias mintis akcentavo ir Vytautas Vaitiekūnas. Vyt Vaitiekūnas kalbėjo, kad sovietai norį žūt-būt Lietuvos okupaciją įpilletinti mūsų tarpe ir tarptautinėje plotmėje. Viena iš priemonių tai pasiekti esąs "kultūrinio" bendravimo siūlymas mums. Pagal Vyt. Vaitiekūną mūsų vienoks ar kitoks nusistatymas ar elgesio normos turėtų būti saistomos ištikimybės savo tautai ir valstybinio sąmoningumo įsipareigojimo. Demokra-

tinė vienybė, pagal prof. J. Brazaitį, kilusi iš laisvo įsitikinimo ir laisvo - atviro išsikalbėjimo — tai susipratimo vienybė. Jis pabrėžė, kad pageidaujama vienybė galinti būti pasiekta tik nuosirdžiai išsikalbėjus ir išsiaiškinus. Bendras nusistatymas svarbesniais klausimais (prof. J. Brazaitis pažymėjo) esąs dabar reikalingesnis negu bet kada praeityje. Jis siūlė dėl skirtumų savo tarpe nebėgti tuoj į spaudą, o pirma išsiaiškinti tarpusavyje.

Išvados. Minties ir darbo vienybės ir bendravimo su tauta klausimai yra svarbūs ir aktualūs. Bet dažnai mes gal per daug skiriame laiko ir dėmesio tiems klausimams, visai pamiršdami konkrečius darbus bei žygius dėl Lietuvos laisvės. Konferencijose, suvažiavimuose bei studijų savaitėse, be klausimų teorinio nagrinėjimo, neturėtumėm pamiršti pažvelgti į konkrečius darbus bei žygius ir visas galimybes didesnės mūsų masės įsijungti į juos. Konferencijų, suvažiavimų ir studijų savaitių programos turėtų būti geriau išbalansuotos, leidžiant dalyviams nusileisti iš teorinės plotmės į praktinę ir padaryti sprendimų ateities konkrečioms darbams. (tp.)

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ GRETŲ SUGLAUDINIMO KLAUSIMU

Vienas iš simpoziumų LFB konferencijoje, įvykusioje 1966 metų liepos mėnesio 2-4 dienomis Chicagoje, buvo LFB gretų suglaudinimo klausimu. Juozas Kojelis, pakviestas vienu to simpoziumo dalyviu, konferencijoje negalėjo dalyvauti. Jis savo pareiškimą tuo klausimu pateikė raštu, kuris spausdinamas čia ištiesai. (Red.)

Jeigu kas mane kvieštų su ku nors suglaudinti gretas, aš iškart paklausčiau: 1) kas tose gretose rikiuojasi? ir 2) kuriam tikslui? Šiuo

atveju kalbame apie LF bičiulių gretas. Antrasis klausimas reikalingas pasiaiškinti. Gretas suglaudina futbolo komanda, kai siekia įvarčio ir priešininko vartus; gretas suglaudina fronto kariai, kai nori išmušti priešą iš strateginės pozicijos; gretas suglaudina visa tauta, gresiant išnaikinimo pavojui. Tikrovėje gretų suglaudinimas implikuoja aiškiai definiuotus tikslus, patikimus vadus, išdirbtą strategiją ir idėjiškai ryžtingus kovotojus.

Peržvelkime frontininkų gretų suglaudinimui būtinuosius elementus ir pažiūrėkime, kas gera ir ko trūksta.

Tikslai

Nežinau, ar kuris iš šios konferencijos dalyvių suglaustai galėtų aptarti dabartinius organizuoto LFB sąjūdžio konkrečius tikslus. 1958 metais prof. Juozas Brazaitis Naujųjų Metų proga paskelbtame sveikinime LFB aptaria kaip "savanoriško įsipareigojimo ir savanoriškos aukos lietuvių organizaciją, kad laisvės kovos dvasia bei darbais ir broliško solidarumo bei pagalbos ryšiais nuolat būtų susirišusi su Lietuva, kad per Lietuvą palaikytų gyvą išeivijos tautinę sąmonę ir kad laisvajame pasaulyje tarnautų Lietuvai".

Anuomet tokio tikslų aptarimo pakako. Tikslai kiekvienam buvo aiškūs, ir gretos glaudžios. Šiandieną jau nebevienodai imame interpretuoti ir laisvės kovą ir tarnybą Lietuvai. Apsigaudinėjame, manydami, kad pas mus viskas gerai. Nesvarbu, ar kas su kuo susitiko, ar kas kur kreipėsi ar nesikreipė. Vienos organizacijos žmonės privačiuose pasikalbėjimuose jau nedviprasmiškai pasisako už bendradarbiavimą su Lietuvos okupantu, ir tas bendradarbiavimas bandomas pateisinti lietuvių tautos rūpesčiu. Kadangi atskirų asmenų argumentacija panaši, reikia manyti, kad šios idėjos išplaukia iš organizuotų pastangų. Yra žmonių grupė, kuri aiškiai artėja prie "Vienybės" politinės linijos, ir nenustebkime, jei vietoje "trečiojo fronto" pasirodys "liaudies frontas".

Ar mes pasiruošę ir pajėgūs jį sukurti?

Norint suglaudinti gretas, LF Bičiuliams reikia iš naujo formuluoti tikslus, kurie sutaptų su patriotinėms lietuvių visuomenės siekiams. Ir formuluoti ne deklaracijoms ir komunikatams, bet saviesiems įsipareigojimams.

Vadai

Idėjiškai principingais, intelektualiai pajėgiais ir kovoje patyrusiais vadais esame viena iš turtingųjų pasaulio lietuvių organizacijų. Tai pri-

pažįsta ir tie, kurie mums nėra palankiai nusiteikę. O tačiau turime vadų krizę. Gyvenant tolimoje periferijoje, pilną organizacinio gyvenimo pulsą sunku justi bei vadų krizės priežastis interpretuoti. Tačiau norėtum tikėti, kad vadų krizė yra menkiausia klūtis į gretų suglaudinimą. Sveikintina mintis nedelsiant paskelbti LFB Vyriausios Tarybos rinkimus (LFB Vyr. Taryba jau išrinkta. Red.) Jei norime organizacijos veiklą revitalizuoti, į Vyr. Tarybą turi kandidatuoti ir būti išrinkti patys autoritetingieji Bičiuliai. Šia prasme dabartinė konferencija turėtų apeliuoti į visus Bičiulius ir į tuos kurie per 25 kovos metus dirbo, kovojo, aukojosi ir smūgių patyrė daugiau, negu žmogiškosios jėgos gali pakelti. Gyvename dienas, kada popiežiaus Pijaus XII-jo žodžiais "teisiesiems nevalia pavargti".

Strategija

Gyvosios rezistencijos dvasiai būdinga laikas nuo laiko persvarstyti strategiją, reikalui esant, keisti veiklos priemones ir perkilnoti artimųjų tikslų akcentus. Tik pagrindinis siekis turi išlikti tas pats.

Per pastaruosius kelerius metus eilinis Bičiulis nebeįstengė pajauti LFB vedamosios linijos. "Į Laisvę" suretėjo, o gal ir sustojo. ("Į Laisvę" žurnalas, matome, nesustojo. Red.). Biuletenis irgi. Organizuota veikla apsilpo. Bičiuliai reišėsi individualiai. Mūsų nedraugai mūsų nebeniekina ir nebekeikia. Kažkas negerai!

Atskirų narių iniciatyva, rezistencinės kovos strategija vis labiau ir labiau suredukuojama į "kultūrinę veiklą", o neretai nusmailinama į šokį, dainą, paveikslą. Tarsi susilaukta dienų, kada galima ramiai klausytis mūzos, palikus kovos ginklą rūdyti. Charakteringa, kad ta visuomenės dalis, kuri veidus siūlo pakreipti į Lietuvą, o širdis atiduoti Alabamai, savo veiklos baze pasirinko kultūrą. Tik jie, priešingai mums, savo "kultūrą" supolitino. Neturėdami sa-

vo strategijos, palengvėl imame užleisti pozicijas tiems, kurie Lietuvos laisvės kovai abejingi ar net priešingi.

Naujosios Tarybos pareiga būtų ne tik organizacinius tikslus naujai formuluoti, bet iš pagrindų persvarstyti veiklos būdus ir metodus. Esame rezistencinė organizacija. Tokia ir ateityje turime būti, su visais rezistencinės organizacijos atributais. Iš tikrųjų visos kitos rezistencinės organizacijos jau likvidavosi. Jei šiaandien nesiryšime atsinaujinti, ir mes, rezistencinė organizacija, mirsime, ne atlikę savosios pareigos.

Kovotojai

Narių, rodos, niekad nebuvome daug, bet į mases nė nesiveržėme. Mūsų eilėse nestokojo idėjiniai kovotojų, tad ir mūsų idėjos visuomenėje turėjo apščiai sekėjų. Žmonės su idėjine ryžtimi gali aukotis, nes "idėjinė ryžtis", dr. Juozo Girmiaus žodžiais, "yra ir kovos ryžtis. Ir juo tikrovė nepakenčiamesnė, juo ryžtingiau idėja žadina prieš ją kovoti. Jei gyvenime įsiviešpatauja priespauda, idėja šaukia laisvės kovon. Jei tikrovėje paminta teisybė, idėja žadina revoliucinę ryžtį. Blogiui reikia priešintis ir tuo pačiu ryžtis kovai, nes abejingai sutikti priespaudą ar neteisybę būtų lygu patiems talkininkauti blogiui." (Žmogus be Dievo, 503 p.).

Tokių kovotojų mūsų eilėse netrūksta, ir tai didžiausia mūsų pagoda.

Turėdami definuotus tikslus, vadus ir išdiskutuotus strateginius planus, nesunkiai suglaudinsime ir kovotojų gretas. Pradėkime nuo tų, kurie frontinikiška dvasia tebedega ir to susiglaudavimo ilgisi. Paskui nukreipkime akis į kiekvieną savoje aplinkoje besireiškiantį idėjinį kovotoją, kuris vėl dr. J. Girmiaus žodžiais "neužsidaro į asmeninės gerovės rūpesčius ir nekapituliuoja prieš blogį, kurio niekada nestokoja. Priešingai, jis imasi keisti tikrovę pagal sa-

---

ŠAUNIAUSIA SENATO DOVANA LIETUVAI

Pereitį metai labiau už ankstesnius rodė lietuvių visuomenės dvejetainį kelią. Vienas — bekompromisinė kova dėl Lietuvos nepriklausomybės prieš okupantą ir jo okupacinę valdžią. Šiuo keliu ėjo visuomenė, vadovaujama Rezoliucijoms Remti Komiteto. Ir ji laimėjo vieną žingsnį...

Amerikos gyventojų valios reiškinys yra Kongresas. Jis tebėra jautriausias žmonių ir tautų laisvės principui. Jis garsiausiai laužo tylą ir Lietuvos reikalą. Ne tik Vasario proga. Ne tik Pabaltijo Dienos proga. Pereitų metų spalio 22 d. Senatas priėmė rezoliuciją, skatinančią Amerikos prezidentą kelti Pabaltijo valstybių klausimą J. Tautose ir kituose tarptautiniuose forumuose. Tai šauniausia Senato dovana Lietuvai, sulaukusiai 25 metų rezistencijos sukakties!

Nė viename kitame pasaulio krašte pavergtosios valstybės nesulaukia tokio atgarsio, kaip Amerikos kongrese. O tai dėl to, kad Amerikos kongresas yra jautrus savo visuomenės opinijai. Amerika tebėra jautri savo senajai tradicijai paremti kovojančius dėl laisvės, nes atsimensa savo kovas dėl laisvės.

PREL. JONAS BALKŪNAS "Lietuvių Dienos", 1967 metų vasario mėnesio numeris

---

vo idėjas ir tuo pačiu suteikti prasmę savo paties egzistencijai". (Žmogus be Dievo, 504 p.).

Savo organizacijos 25 metų sukaktį kitais metais turime sutikti ne tik suglaudintomis gretomis, bet ir iš naujo tvirtai prisistatę lietuvių visuomenei.

Juozas Kojelis

NEPARAŠYTI LAIŠKAI

apie skausmą kovotojų ir ištremtųjų

Kraujas rašo šiuos nebylius
 laiškus —
 Iš pamiškių juodų, iš liūnų,
 iš prekyviečių, kur mūsų kūnai
 tįso iškankinti,
 Kraujas iš Arktikos, iš Sibiro
 žiauriausių pakraščių;
 Ne poetiškai, o gyvu krauju mes
 rašome
 mūsų liūdnius, neparašytus
 laiškus Jums,
 o mūsų mylimiausi, laisvieji
 broliai!
 Iš 42-ro pusl.

Tai poezijos leidinėlis (tik 50 pusl.), kuriame slapyvardžiu užsidenęs autorius Mykolas Viltis, rodo, pačiu žūstančių garuojančiu krauju išalsuoja iki skausmingumo gražias jaunystės dienas ir svajones laisvoje Lietuvoje ir tų dienų bei ramių nakčių netekimą nelygioje kovoje ir neteisybės jūroje.

Yra poezijos meistrerių ir žonglierių, kuriems visų svarbiausia poetinės išsireiškimo formos; poetui, kurio vizijoms išreikšti vietoj rašalo buvo tik prakaito ir ašarų srovė, kuriam alpo širdis ir stingo kraujas, forma yra tik tretysis reikalas.

Rankos kančių pakąstos, alpstanti
 širdis...
 Rašome ir rašome ilgesingus ilgus
 laiškus
 iš pačios tremties gilumos...
 Iš žudančio ilgesio, iš sielvarto
 bevėlio
 nukankintais žodžiais rašome
 laiškus...
 Iš 20-to pusl.

“Neparašyti laiškai” poezijos leidinėly dėl to neieškokime poezijos klasikinių formų, nei modernumo;

— “kad jie nemirtų mūsų širdyse”
 Mykolas Viltis

Mykolas Viltis savo eilėrašciais bus pasiekęs tikslą, jeigu jo vizijos, ištiestos rankos į viltį, į neužmarštį, pasieks mūsų širdis.

Lapai krinta ir krinta, kaip
 rudens dovanos,
 apkrinta jie ir mano kapą sunkia
 užmarštim ir savo rudu
 graudumu...

Iš eilėr. “Mirtis netoli tėviškės”,
 11 pusl.

Negali šios knygos skaityti dalimis; pradėjęs turi gerte sugerti visą. Ir tokiu ryškiu vaizdu iškyla palikta žemė, nebaigtos kovotojų dainos ir jų mirštančiose akyse laisvės vizija.

Jaunystę man pavogė... brolio
 galva raudonais dobiliukais žydi...
 Tai ne kielikėlis dobilų, tai
 kraujas!

Ošia jazminų šakelės... Naktis
 žaižaruojanti
 nespėja rekvijų atskaityti mano
 mirštančiam broliui...

Bėgu rugių vaga drebančia, sodelio
 pakrašty suklumpu, nebaigęs
 dainų...

Iš 13-to pusl. Ir 14-tame:
 Anapus šilo didelė laisvės saulė
 teka...

Ne man ji patekės, ne man, tik
 gal jums, mano numylėti,
 sapnuose išlinguoti mažyčiai...
 Sapnuokite laisvas vasaras...

Ir tai jau skamba idėjinio palikimu, testamentu. Mykolo Vilties skausmu bei ilgesiu išrašyti visų kovojusių, kentėjusių ir žuvusių lietuvių, mūsų brolių, Neparašyti Laiškai pasiekia širdį. Kaip gyvas, rodo, vakar nušnlokštęs tėviškėje Va-

saros Lietuvos (optimistiškiausiame šio rinkinio eilėrašty, 37 p.) sugrįžta jaunystė, vakaro dainos, rugiapiūtė, Sekminės, nemiga gegužės naktį; kaip gyvos prieš akis panemunės, kurių pievos ir purios dirvos prisisunkusios laisvės kovotojų kraujo.

Testamentu nuskamba buvusiems kovos draugams ir menininkams šie posmai: "Aperkite kapus nežinomuosius, apverkite mūsų likimus..." 44 pusl. "Į pievų platybės įsisunkė mūsų kraujo atnašavimai, kad jūsų vaikai ir vaikų vaikai šias išlaisvintas dirvas artų dainuodami..." 45 pusl.

"Rašykite apie baisų, deginantį skausmą, kuris sukausto mūsų ateitį, Rašykite apie mūsų miškų širdį draskančias raudas, apie išlietą ir užmirštą mūsų kraują..." Iš pusl. 46-to.

Mykolas Viltis. NEPARAŠYTI LAIŠKAI. Eilėraščiai. Išleido "Į Laisvę" Fondas 1966, lietuvių tautos sukilimo 25 m. sukakties metais. Kaina 2 dol. Gaunama pas LFB Centro Vald. pirm. Vyt. Galvydį, 1806 So. 48th Court, Cicero, Ill. 60650.

Alė Rūta

"Neparašytų laiškų" ištraukų kalba netaisyta.

AWAKENING LITHUANIA

Dr. Jack J. Stuko knyga svetimiesiems

AWAKENING LITHUANIA. A Study on the Rise of Modern Lithuanian Nationalism. By Prof. Jack J. Stukas, Ph. D., Director, Institute of International Business, Seton Hall University. The Florham Park Press, Inc., 14 Lincoln Place, Madison, New Jersey, 07940. 187 pusl. Kaina \$5.00. Leidinys gau namas rašant tiesiog autoriui: Dr. Jack J. Stukas, 1016 Schleifer Road, Hillside, New Jersey 07205.

Šiuo leidiniu, *Awakening Lithuania*, dr. Jack J. Stukas papildė negausią anglišką (ir gerų) knygų skaičių apie Lietuvą. Knyga parašyta kruopščiai ir su didele meile Lietuvai.

Dr. Jack J. Stukas yra gimęs, augęs ir mokslus baigęs JAV-se ir Anglijoje. Lietuvoje yra lankęsis tik vieną kartą, ir tik komunistų okupuotoje Lietuvoje. Autorius yra žinomas mokslininkas, visuomenininkas ir vienas iš žymiųjų lietuvių katalikų veikėjų Amerikoje.

Medžiagą šiam veikalui dr. J. J. Stukas rinko apie 12 metų. Surinktą medžiagą panaudojo disertacijai daktaro laipsniui įsigyti. Šis leidinys — tai dr. J. Stuko papildyta vienu kitu skyreliu disertacija.

Knygos pradžioje duodamas suglaustas istorinis įvadas nuo lietuvių tautos ir valstybės pradžios. Didesnę knygos dalį skiria Lietuvos atgimimo laikotarpiui. Po keliolika puslapių knygoje skiriama Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiui ir lietuviams JAV-se. Trumpai paliečiami Lietuvos nelaisvės metai komunistų vergijoje.

Įdomių duomenų knygoje pateikiama apie Amerikos lietuvius. Pagal dr. J. J. Stuką nuo 1867 metų yra imigravusių į JAV-bes maždaug 800,000 lietuvių.

Ši knyga rekomenduotina svetimiesiems, o taip pat ir saviesiems, kurie nebemoka pakankamai lietuviškai ir kurių žinios apie Lietuvos praeitį yra labai ribotos.

Prieš keletą metų dr. J. J. Stukas kalbėjo viename lietuvių būrelyje: "... Rašau disertaciją lietuviškam klausimui. Kita tema jau seniai būčiau baigęs tą darbą..." Studentai, kurie dar nėra nutraukę ryšių su Lietuva ir jos reikalais, turėtų pasėkti čia (JAV-se) gimusio ir augusio lietuvių pavyzdžiu, pasirinkdami tezėms ir disertacijoms temas lietuviškais klausimais.

(cc.-)

● **Juozas Bachunas**, Sodus, Mich. (JAV), Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos pirmininkas, 1966 metų pabaigoje ir 1967 metų pradžioje praleido daugiau bei įvairias mėnesiu lankydamas Australijos lietuvių bendruomenes. Čia jis panaudojo kiekvieną progą įsikverbtį į australiečių spaudą bei įvairias radijo ir televizijos programas su Lietuvos bylos reikalu.

● **Vytautas Kamantas**, Willowick, Ohio (JAV), Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdybos vicepirmininkas jaunimui ir informacijai, vadovavo Jaunimo Kongresui ruošti komiteto finansų komisijai. Jo ir kitų tos komisijos narių pastangomis buvo surinkta arti 100,000 dolerių Jaunimo Kongreso išlaidoms padengti. Vytautas Kamantas kiek galėdamas stengėsi, kad Kongreso organizatoriai nepamirštų nė politinės dalies. Gaila, kad to jaunimo suvažiavimo rengėjai nepaklausė nei Vytauto Kamanto, nei kitų lietuvių ir nepanaudojo tos aukštinės progos Lietuvos bylos kėlimui ir gynimui amerikiečių tarpe.

● **J. P. Kedys** ir **J. Veteikis**, Cabramatta, NSW (Australija), redaguoja ir leidžia *News Digest - International* žurnalą, pasirodantį kas trys mėnesiai. Redakcijos kolektyve jie turi talkininkų ir iš kitų tautinių grupių. Lietuvos bylos reikalas gauna pakankamai vietos tame leidinyje; leidinys platinamas angliškai kalbančiųjų tarpe. Žurnalas leidžiamas knygos formato, ir kiekvienas numeris turi 64 puslapius. Šio jau penkti metai einančio žurnalo metinė prenumerata 2 doleriai. Užsakyti tą leidinį galima, rašant: *News Digest - International*, 136 Pendle Way, Pendle Hill, N. S. W., Australija.

● **Kun. Kazimieras Pugevičius**, Baltimore, Md. (JAV), Baltimorės

diecezijos televizijos programų vadovas ir tvarkytojas, savo programose nepasigaili vietos Lietuvos bylos klausimui ir reikalams. Kun. K. Pugevičius gimęs, augęs ir mokslą baigęs JAV-se, kunigu įšventintas 1955 metais. Jis yra vienas iš lietuviškiausių vietinių kunigų JAV-se, labai aktyviai besireiškįs ateitinukuose ir kitose katalikiškose organizacijose. Žiūr. jo straipsnį | *Laisvė* šiame numeryje.

● **Kun. Jonas Jutkevičius**, Worcester, Mass. (JAV), vienas iš žymiųjų Lietuvos Vyčių organizacijos narių, jau daugiau kaip 20 metų vadovauja tos organizacijos Lietuvos reikalų komisijai. Šiame darbe jis yra parodęs nepaprasto sumanumo ir atsidėjimo. Per tą dvidešimtmetį Lietuvos Vyčių organizacijos nariai, vadovaujami kun. J. Jutkevičiaus, yra parašę apie 500,000 laišku krašto legislatoriams, laikraščių redakcijoms, radijo ir televizijos programų vadovams ir kitiems įtakingiems amerikiečiams Lietuvos bylos reikalu. Jo pastangomis buvo įsteigtas Lietuvos Vyčių Medalis, kuriuo kasmet apdovanojamas įtakingesnis amerikietis, dalyvaujantis Lietuvos laisvinimo darbe. Kun. J. Jutkevičius (Jutt) gimęs, augęs ir mokslą baigęs JAV-se, šiuo metu vadovaujantis šv. Kazimiero lietuvių parapijai Worcester, Mass., mieste, JAV-se.

● **Romas Kezys**, Middle Village, N. Y. (JAV), ir **Antanas B. Mažeika**, South Ozone Park, N. Y. (JAV), *Laisvės* žiburio radijo programos rytinėje Amerikos dalyje vadovai, sėkmingai mezga ryšius su įvairių kraštų atstovais krašto sostinėje Washington, D. C., ir prie Jungtinių Tautų New Yorko mieste. Susitikimai su žymesniais kitų kraštų pareigūnais ar savo krašto legislatoriais bei jiems suruošiami priėmimai panaudojami Lietuvos bylos reikalai.

● Prof. dr. Antanas Maceina religijos filosofijos kursą skaito Muensterio (Vokietijoje) universitete. Spaudai paruošė vokiečių evangelikams skaitytas paskaitas — "Sovietinė doroivė ir krikščionybė".

● Juozo Girniaus veikalas *Idealas ir laikas* pasirodė 1967 m. pradžioje. Jame svarstomos dabarties ateitininkijos ir aplamai lietuvių išeivijos aktualiosios problemos. Dr. J. Girnius yra Ateitininkų Federacijos vyr. vadovas, redaguoja kultūros žurnalą *Aidas*, ir yra vienas iš *Lietuvių Enciklopedijos* redaktorių.

● Romas Kezys, "Laisvės žiburio" radijo programos New Yorke (JAV) vedėjas, 1966.XII.11 išrinktas į Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto valdybą.

● Rašytojos Alės Rūtos (Los Angeles, JAV) naujausia grožinės literatūros knyga — apysaka *žemės skausmas* iš spaudos išėjo 1966 m. gale.

● Kun. dr. Jonas Aviža Muenchene (Vokietijoje) išrinktas vadovauti Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos židiniui, kuriam priklauso visi Pietų Vokietijoje gyvenę akademijos nariai.

● Rašytojui Jurgiui Gliadai 1966 metais sukako 60 metų. Los Angeles (JAV) lietuviai jam suruošė iškilmingą pagerbimą. Jubiliatas gavo daugiau kaip 100 sveikinimų iš JAV-ųjų ir Kanados.

● Dr. Vytautas Vardys, Wisconsin (JAV) universiteto profesorius, universiteto pasiųstas, išvyko į Vokietiją ir dirba Sovietų Sąjungos studijų institute Muenchene. Renka medžiagą apie sovietų tautybių politiką. Ateitininkų Federacijos tarybos pirmininko pareigas laikimai iš jo perėmė Stasys Barzdukas.

● Leonardas Dambriūnas, dr. Antanas Klimas ir William Schmalstieg

(lietuvių kalbą išmokę amerikietis, dėstąs kalbas Pennsylvania u-te) parašė 480 pusl. knygą "Introduction to Modern Lithuanian". Spaudė pranciškonų spaustuvė Brooklyne.

● Gen. Stasys Raštikis, dirbąs JAV bių kariuomenės kalbų mokykloje (Monterey, JAV), 1966.IX.13 atšventė 70 metų amžiaus sukaktį.

● Rašytojas Aloyzas Baronas 1966. X.7 laimėjo ateitininkų korporacijos *Giedros* skelbtą romano konkursą ir 1000 dol. premiją. 1966.XII.10 laureatas buvo atvykęs į Los Angeles ir skaitė savo kūrybą vietos LFB sambūrio suorganizuotame literatūros vakare. Al. Baronas gyvena Cicero (JAV) mieste ir dirba Čikagoje leidžiamo dienraščio *Draugo* redakcijoje.

● Dr. Antanas Razma (Wilmington, Ill., JAV) išrinktas Lietuvos Fondo valdybos pirmininku.

● Antanas Sabalis nuo 1967 m. perėmė moksleivių ateitininkų žurnalo *Ateities* vyr. redaktoriaus pareigas. Dabartinis *Ateities* redakcijos adresas: A. Sabalis, 80-23 85th Dr., Woodhaven, N. Y., 11421, USA. Čikagoje leistoji *Ateitis* stipriai buvo nutolusi nuo lietuviškų, ateitininkų bei moksleiviškų rūpesčių; nekartą joje prasiverždavo arogancijos tėvams ir vyresniesiems, paniekos Lietuvos praeičiai.

● Vincas Natkevičius, baigęs Tuebingeno (Vokietijoje) universitetą magister artium titulu, pradėjo mokytojauti Vasario 16 gimnazijoje Vokietijoje. Dėsto lietuvių kalbą, literatūrą, Lietuvos istoriją.

● Kun. Domininkas Kenstavičius (gyv. Vokietijoje), bažnytinės teisės licenciatas, išrinktas tikruoju Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos nariu.

Perkelkime Lietuvos bylą į Jungtines Tautas!

- Jungtinių Amerikos Valstybių Kongresas, priimdamas Pabaltijo kraštų laisvinimo reikalu rezoliuciją (H. Con. Res. 416), pasisakė už Lietuvos bylos perkėlimą į Jungtines Tautas.
- Tos rezoliucijos pravedimo reikalui JAV-bių Kongrese vadovavo Rezoliucijoms Remti Komitetas. Ši organizacija deda visas pastangas, kad JAV-bių vyriausybė Lietuvos bylą kaip galima greičiau iškeltų Jungtinėse Tautose ir ją ten tinkamai apgintų.
- To žygio realizavimas pareikalaus iš Rezoliucijoms Remti Komiteto didelių finansinių resursų. Paremk šį taip svarbų Lietuvos vadavimo darbą savo pinigine auka. Tai tikrai konkretus darbas kovoje dėl Lietuvos laisvės. Visos aukos šiam tikslui siųstinos:

REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETAS
Post Office Box 77048
Los Angeles, California 90007